

Załącznik do Uchwały Nr.....

Rady Gminy w Brudzeniu Dużym

z dnia.....

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019- 2029 Projekt

Opracowanie: Mirosław Warowicki, Iwona Wierzbicka

marzec 2019

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	4
1. 1 CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	8
1.1.1 PRZESTRZEŃ	8
1.1.2 ŚRODOWISKO	12
1.1.3 MIESZKAŃCY – WYMIAR SPOŁECZNY.....	21
1.1.4 WYMIAR GOSPODARCZY	41
1.1.5 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	50
1.2. POWIĄZANIE GPR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY	55
II CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA	64
2.1 METODOLOGIA	64
2.1.1 WSKAŹNIKI ZJAWISK NEGATYWNYCH.....	64
2.1.2 ANALIZA WSKAŹNIKÓW ZJAWISK NEGATYWNYCH	68
2.1.3 PODSUMOWANIE ZESTAWIEŃ WSKAŹNIKÓW ZJAWISK NEGATYWNYCH.....	76
2.1.4 PODSUMOWANIE WYNIKÓW ANKIETY I WARSZTATU DIAGNOSTYCZNEGO	77
2.1.5 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	80
2.1.6 WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI	80
2.1.8 POTENCJAŁY, ZASOBY PODBSZARÓW REWITALIZACJI.....	87
2.2 OBSZAR REWITALIZACJI A DOKUMENTY PLANISTYCZNE	116
2.2 .1 POWIĄZANIE GPR Z PLANOWANIEM RZESTRZENNYM.....	116
III CZĘŚĆ PROGRAMOWA	118
3.1 KONCEPCJA ROZWOJU ZASOBÓW W REWITALIZACJI	118
3.2 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	125
3.3 CELE STRATEGICZNE	128
3.4 PROJEKTY – GŁÓWNE, ZESTAWIENIE	131
3.5 PROJEKTY – UZUPEŁNIAJĄCE, ZESTAWIENIE	145
3.6 PROJEKTY - ROZWÓJ ZASOBÓW - ODDZIAŁYWANIE	150
3.7 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	150
3.7.1 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA.....	151
3.7.2 KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA	152
3.7.3 KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA	153
3.7.4 KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA	154
3.7.5 KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA	155
3.8 RAMY FINANSOWE PROJEKTÓW.....	156
IV CZĘŚĆ WDROŻENIOWA	158
4.1 SYSTEM ZARZĄDZANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI GPR	158
4.1.1 OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GPR	158
4.1.2 KOMITET REWITALIZACJI	166
4.2 MONITORING I EWALUACJA WDRAŻANIA GPR.....	170
4.2.1 KOŃCOWA EWALUACJA PROJEKTÓW Z LISTY GPR.....	174
4.2.3 Ocena rozwoju zasobów.....	179
4.2.4 AKTUALIZACJA GPR.....	182
Bibliografia	184
Informacja o wykonawcach GPR dla GMINY BRUDZEŃ DUŻY	189
Załączniki	189

WSTĘP

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Brudzeń Duży powstał przy udziale mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedstawicieli przedsiębiorców i innych interesariuszy rewitalizacji. Program stanowi rezultat prac i analiz służących wytyczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Brudzeń Duży oraz tworzy ramy prowadzenia działań rewitalizacyjnych w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby, wyznacza kierunki i opisuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Analiza dostępnych danych, opracowań, w tym dokumentów strategicznych została przygotowana pod kątem wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Podstawą do analizy były dane faktograficzne (statystyczne) przygotowane przez odpowiednie komórki Urzędu Gminy oraz przez m.in. Ośrodek Pomocy Społecznej, policję, szkoły. W celu poszerzenia perspektywy, poza dane uzyskane z Urzędu Gminy, Głównego Urzędu Statystycznego, przeprowadzono badania ankietowe oraz zorganizowano diagnostyczne spotkania warsztatowe i spotkania o charakterze wywiadów grupowych i indywidualnych z przedstawicielami interesariuszy.

Kryteria wyboru obszarów oraz wyniki diagnozy przedstawiono w trakcie konsultacji społecznych. Przygotowaną diagnozę służącą wytyczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji poszerzono o opis potencjałów i potrzeb dla wybranych podobszarów rewitalizacji. Do Programu dołączone są podsumowania z przeprowadzonych konsultacji społecznych projektów uchwał, zgodnie z art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.) oraz z przeprowadzonych badań ankietowych w czasie konsultacji społecznych.

I CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Na opracowanie GPR składa się kilka etapów od przygotowania diagnozy, wyznaczenia obszarów, przygotowania listy przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych do przygotowania części programowej i wdrożeniowej. W trakcie prac na każdym z etapów zostali włączeni przedstawiciele interesariuszy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, grup nieformalnych oraz przedstawiciele jednostek samorządu. Udział interesariuszy był kluczowy w przygotowaniu propozycji wytyczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz w późniejszym przygotowaniu listy przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Dokument składa się z czterech zasadniczych części: części wprowadzającej, zawierającej charakterystykę gminy w zakresie kluczowych sfer, części analityczno - diagnostycznej, części programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu, a także jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, wskazujące na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze gminy Brudzeń Duży, tj. wizję wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji, cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie lokalnych potencjałów. W części programowej zostały przedstawione projekty główne oraz projekty towarzyszące o charakterze uzupełniającym. Strategicznym założeniem Programu jest powiązanie ze sobą projektów wspólnie oddziałujących na obszar rewitalizacji. W części tej znajdują się również szacunkowe ramy finansowe projektów wraz ze wskazaniem różnych źródeł ich finansowania.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu w odpowiedzi na zmiany w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym. Istotną rolę w procesie opracowania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji odgrywać będzie Komitet Rewitalizacji.

REWITALIZACJA

stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego

STAN KRYZYSOWY

stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturowym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej

OBSZAR ZDEGRADOWANY

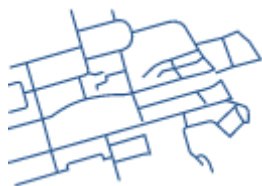

jest to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu **koncentracji negatywnych zjawisk społecznych**, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturowym, ponadto, gdy na wskazanym obszarze występuje, co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- ✓ **gospodarczych** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, lub
- ✓ **środowiskowych** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- ✓ **przestrzenno-funkcjonalnych** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- ✓ **technicznych** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

(Ustawa z dn. 9 października 2015 o Rewitalizacji, art. 9)

OBSZAR REWITALIZACJI

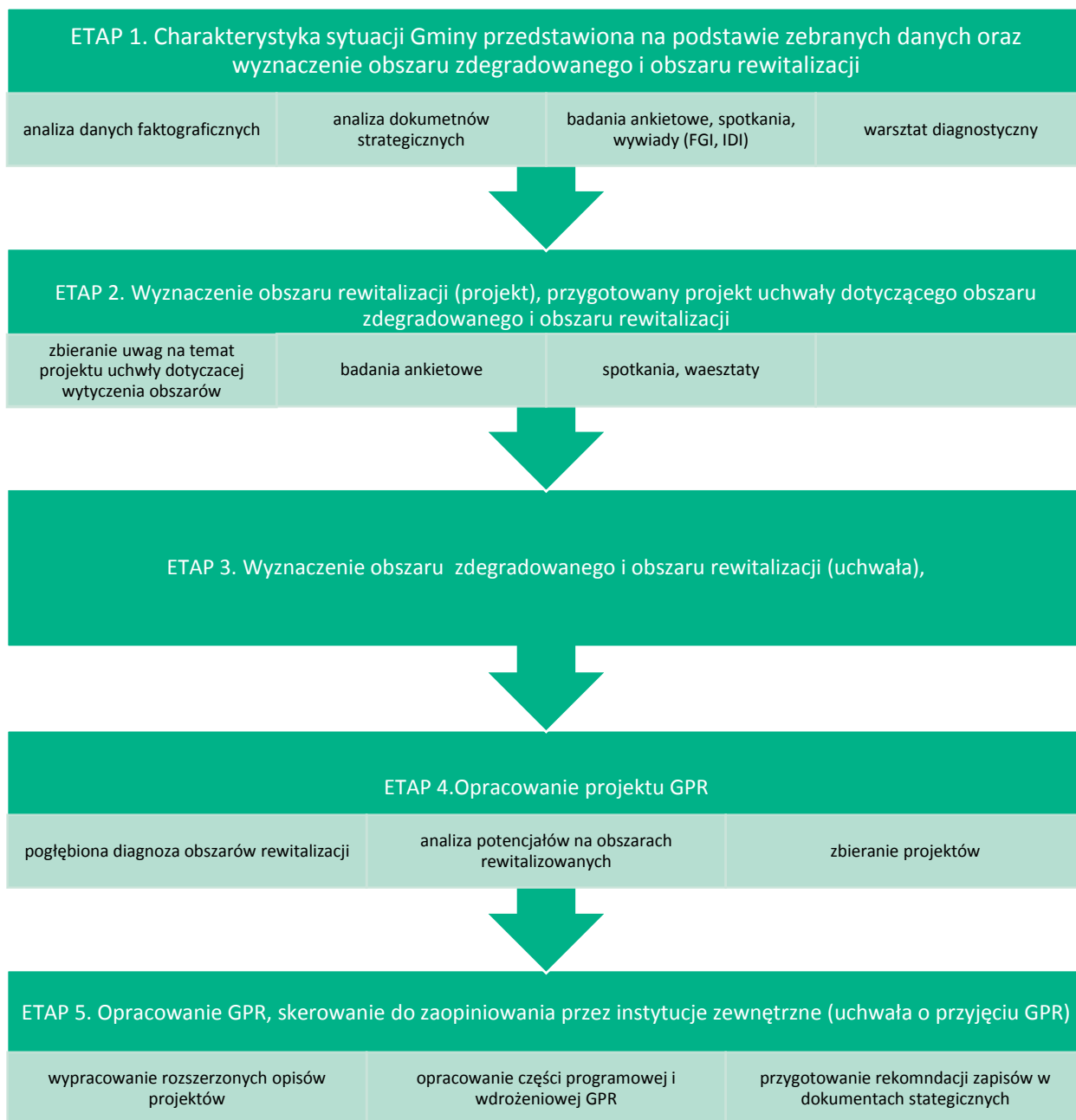
To obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (w tym zjawisk społecznych oraz gospodarczych lub środowiskowych lub przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.

(Ustawa z dn. 9 października 2015 o Rewitalizacji, art. 10)

Udana rewitalizacja jest możliwa tylko w wyniku skoncentrowanych terytorialnie działań, podjętych przez różne instytucje, organizacje i mieszkańców wokół wspólnego celu – poprawy warunków mieszkania, pracy oraz warunków sprzyjających integracji i aktywizacji kulturalnej, społecznej, gospodarczej i zawodowej. Do podstawowych celów rewitalizacji, a tym samym opracowywania gminnego programu rewitalizacji (GPR), należy przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom występującym w kilku sferach na danym obszarze.

Najważniejszym czynnikiem sprawczym w procesie rewitalizacji są ludzie, mieszkańcy danej społeczności, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Od ich inicjatywy i współuczestnictwa zależy zakres działań i stopień powiązań między sferą problemów społecznych a pozostałymi, czyli na przykład z funkcjonalnością rozwiązań urbanistycznych, technicznych, ochroną środowiska oraz ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego, wzmocnieniem lokalnej tożsamości. Ważne w związku z tym są również działania związane z rewitalizacją przestrzeni i miejsc publicznych.

Poniżej zamieszczono graf przedstawiający proces opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji w gminie Brudzeń Duży z uwzględnieniem konsultacji społecznych, dotyczących projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz konsultacji społecznych projektu GPR. Konsultacje społeczne odegrały kluczową rolę w publicznej dyskusji obu projektów uchwał.

Graf 1. Skrótowy schemat procesu opracowania GPR

Źródło: opracowanie własne

1. 1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Na potrzeby sporządzanego Gminnego Programu Rewitalizacji przygotowano krótką charakterystykę gminy w oparciu głównie o Strategię Rozwoju Gminy oraz uzyskane w Urzędzie Gminy informacje dotyczące rozwiązywania problemów społecznych.

1.1.1 PRZESTRZEŃ

1. Ogólna charakterystyka Gminy Brudzeń Duży

Gmina Brudzeń Duży jest gminą wiejską, położoną w zachodniej części powiatu płockiego, w województwie mazowieckim. Gmina jest położona na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego, nad Wisłą, a także wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy. Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego zajmuje powierzchnię 159,84 km² (co stanowi około 8,89% powiatu płockiego oraz 0,45% powierzchni województwa mazowieckiego) i jest największą Gminą w powiecie płockim. Szczególną rolę na tym terenie odgrywają grunty rolne i stanowią one największy udział tj. 73,69% całego obszaru Gminy, następnie lasy – 14,99%. Centralnym ośrodkiem Gminy jest miejscowość Brudzeń Duży. Lokalizację Gminy na tle powiatu płockiego i województwa mazowieckiego pokazano na rysunku 1. Rysunek 1. Gmina Brudzeń Duży na tle województwa mazowieckiego i powiatu płockiego Źródło: www.zpp.pl

Gmina Brudzeń Duży sąsiaduje:

- od strony północno-zachodniej z gminą Tłuchowo powiatu lipnowskiego,
- od strony północno-wschodniej z gminami Mochowo i Gozdowo powiatu sierpeckiego,
- od strony wschodniej z gminą Stara Biała, powiat płocki,
- od strony południowej z rzeką Wisłą (a za nią z gminą Nowy Duninów),
- od strony południowo-zachodniej (a za nią z gminą Włocławek),
- od strony północnej z gminą Dobrzyń nad Wisłą.

Gmina zlokalizowana jest na skrzyżowaniu ważnych dróg, dzięki którym możliwy jest dojazd do takich miast jak Płock, Warszawa, Włocławek, Toruń i Bydgoszcz.

Rys.1. Gmina Brudzeń Duży na tle powiatu płockiego i województwa mazowieckiego
opracowanie własne. Źródło: www.zpp.pl

Gmina Brudzeń Duży składa się z 43 miejscowości i podzielona jest na 33 sołectwa: Brudzeń Duży, Brudzeń Mały, Bądkowo Kościelne, Bądkowo-Rumunki, Bądkowo-Rochny, Cegielnia, Główina, Gorzechowo, Nowe Karwosieki, Karwosieki-Cholewice, KarwosiekiNoskowice, Krzyżanowo, Kłobukowo-Patrze, Lasotki, Murzynowo, Myślborzyce, Parzeń, Rembielin, Sikórz, Suchodół, Strupczewo Duże, Sobowo, Siecień-Rumunki, Siecień, Turza Mała, Turza Wielka, Uniejewo, Więclawice, Winnica, Żerniki, Rokicie, Rokicie Osiedle, Robertowo.

Rys. 2. Podział administracyjny gminy Brudzeń Duży
Źródło: Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym

Dużym atutem Gminy jest bliskie położenie Płocka, stanowiącego siedzibę powiatu płockiego – oddalone średnio o ok. 20 km oraz stosunkowo nieduża odległość od Warszawy (ok. 132 km) siedziby władz województwa mazowieckiego, największego miasta kraju oraz stolicy Państwa.

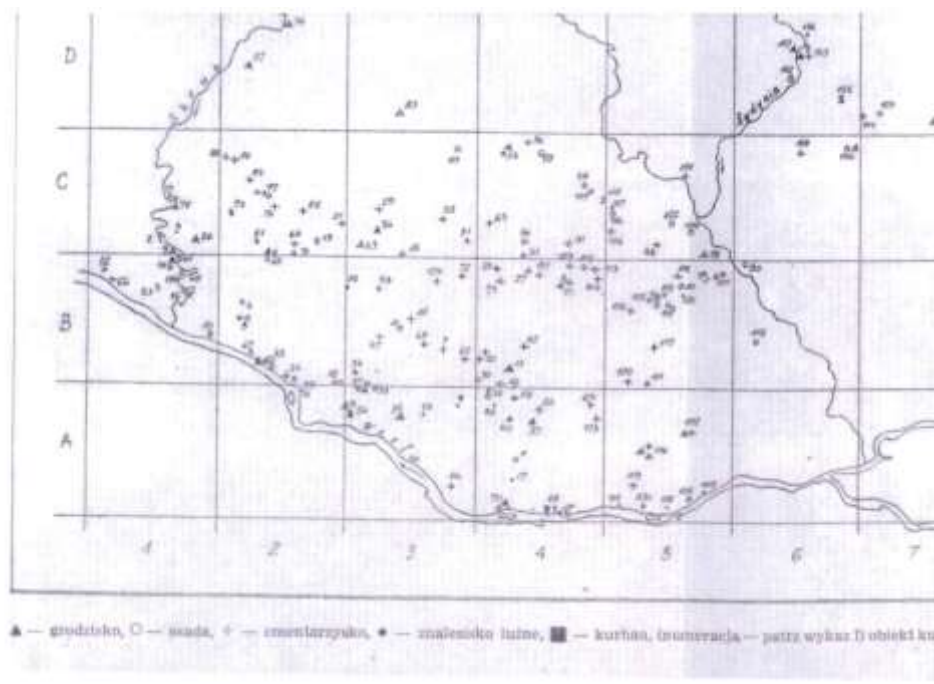
Bliskie sąsiedztwo Płocka i związane z tym migracje korzystnie wpływają na zwiększenie liczby mieszkańców Gminy oraz rozwój lokalnych i regionalnych firm produkcyjnych, handlowych i usługowych.

Rys.3. Gmina Brudzeń Duży na tle powiatu płockiego
źródło: opracowanie własne

Charakterystyka sieci osadniczej. Historia

Ślady osadnictwa na terenie gminy szacowane są na VI wiek n.e. Ewenementem są groby należące do kultury tzw. Amfor kulistych (ok. 2000 lat p.n.e.) odkryte w miejscowości Sikórz. Na terenie gminy znajduje się wiele grodzisk i cmentarzyisk wczesnośredniowiecznych w większości zniszczonych m.in. w Brudzeniu z VII – VIII w., w Parzeniu z XII w. i Karwosiekach Noskowicach, oraz osad w Radotkach z VI – VII w., w Lasotkach z VII – VIII w., w Winnicy z VII – IX w. Rozwój kulturalny i polityczny tych ziem był ściśle związany z Płockiem i książętami mazowieckimi. Szczególny rozwój miał miejsce w XII w., a związane to było z bliskością stolicy za czasów Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Siedziba władz gminy, miejscowości Brudzeń zaczęła być szerzej znana w XIV wieku w związku z tym, że urodził się tutaj wybitny humanista Paweł Włodkowic. Od XVI w. w rękach Myślińskich, Brudzyńskich, Krzyżanowskich, Rościszewskich Gmina Brudzeń jako jednostka administracyjna istniała już w XIX w. Przez wiele lat należała do powiatu lipnowskiego. Pierwsze wzmianki dotyczące osadnictwa na terenach obecnej gminy Brudzeń Duży sięgają VIII w. i dotyczą grodziska w Brudzeniu Wielkim. Z okresu X w. pochodzą zapisy dotyczące osady w okolicach Robertowa i Żernik. Ślady pierwszego osadnictwa na tych terenach koncentrują się wzdłuż brzegów rzeki Skrwy oraz Wisły co ma swoje odzwierciedlenie we współczesnej strukturze przestrzennej gminy. Choć sołectwa rozmieszczone są dość równomiernie na terenie całej gminy, to jednak ich koncentracja ma miejsce w jej części północno- zachodniej i centralnej, wzdłuż Skrwy.

Rys.4 Sieć osadnicza na Mazowszu północnym w VIII w. do X w. ;

źródło: Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku 1975r.- art.pt. Mazowsze północne od VI do Konca XIII w. Uwagi o osadnictwie.
autorka Krystyna Przybysz

Układ rurarystyczny miejscowości Brudzeń Duży wraz z obszarem wsi Bądkowo Kościelne, usytuowany jest wzdłuż głównej arterii komunikacyjnej tj. ulic: Płockiej i Toruńskiej z rondem Św. Jana Pawła II w centrum ww. układu przestrzennego - w ciągu drogi wojewódzkiej nr 559 o kierunku Płock – Lipno. W przeważającej części charakteryzuje się współczesną formą zabudowy- tj. mieszkaniowymi osiedlami domów jednorodzinnych charakterystycznymi dla zabudowy miejskiej, tzw. semiurbanizacji. Wieś nie ma ukształtowanego rynku. Miejscem centralnym jest siedziba Urzędu gminy oraz Dwór z pocz. XX w. Bardziej skoncentrowaną zabudowę posiadają również wsie : Siecień i Sikórz, gdzie stopniowo postępuje proces semiurbanizacji. Pozostałe wsie położone w obszarze gminy Brudzeń Duży posiadają rozporoszoną strukturę przestrzenną, w większości o charakterze zagrodowym.

Część gminy - na zachód od rzeki Skrwy, należała dawniej do sąsiedniej gminy Stara Biała.

Dzięki watorom krajobrazowym oraz swym zabytkom gmina Brudzeń Duży stała się ważnym obszarem turystycznym.

Rys. 5. Układ drogowy w granicach administracyjnych gminy Brudzeń Duży
źródło: Wikipedia

Gmina Brudzeń Duży posiada dobre połączenia drogowe z najważniejszymi ośrodkami miejskimi województwa. Przez obszar gminy przechodzą drogi wojewódzkie: nr 559 - relacji Płock –Lipno i nr 562- relacji Płock-Dobrzyń nad Wisła oraz drogi nr 555 Srebrna-Murzynowo oraz 540 Sikórz Bielsk; także drogi powiatowe. Do miejscowości Brudzeń Duży kursuje linia podmiejska z Płocka, a z Warszawy i Torunia oraz Lipna dogodne połączenia zapewniają linie prywatnych przewoźników. Na terenie gminy nie ma linii kolejowych. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Płocku.

1.1.2 ŚRODOWISKO

Na terenie Gminy znajduje się Brudzeński Park Krajobrazowy, który stanowi jej największą atrakcję turystyczną. Utworzony został w 1988 roku i zajmuje powierzchnię 3 452 ha., otulina Parku wynosi 4 062 ha. Park zasięgiem obejmuje dolinę biegu rzeki Skrwy Prawej na jej odcinku dolnym, powyżej ujścia do Wisły, wraz z przyległymi kompleksami leśnymi Brwilno, Brudzeń, Sikórz oraz w północnej części Parku polodowcową rynnę Karwosiecko-Cholewicką z jeziorami Józefowskimi.

Dominującym elementem rzeźby terenu jest głęboka, kręta dolina Skrwy, wcięta na kilkadziesiąt metrów w wysoczyznę. W niektórych miejscach kąt nachylenia skarpy wynosi 16 stopni. Urozmaicona rzeźba terenu Parku jest osobliwością na nizinym i równinnym Mazowszu. W przebiegu doliny Skrwy występują wielopoziomowe tarasy rzeczne oraz strome skarpy pocięte jarami i wąwozami. W dolinie i jej sąsiedztwie występują znaczne obszary łąk i lasów, występują także ciekawe formy rzeźby polodowcowej: rynny, wały ozowe i niewielkie jeziora. Największe z nich znajduje się w miejscowości Józefowo i jest bardzo chętnie odwiedzane przez okolicznych mieszkańców.

Wśród zbiorowisk leśnych Parku dominujące gatunki drzew to: grab, dąb szypułkowy, lipa, klon, jawor, dalej sosna, świerk i buk. Do najrzadszych roślin runa leśnego należy: śnieżyczka przebiśnieg, wawrzynek wilczełyko, gwiazdnica wielokwiatowa. Zwierzęta leśne to dzik, sarna, lis, borsuk a w rzece: bóbr i wydra. Ptaki: bocian czarny, kormoran, czapla siwa, łabędź niemy, trzmielojad, zimorodek, remiz. W wodach

Skrwy żyją leszcze, płotka, karp, szczupak, sandacz, sum, lin. Na terenie Parku i otuliny zarejestrowano około tysiąca gatunków zwierząt wodnych i lądowych. Wysoki stopień różnorodności biologicznej wskazuje na dobrą kondycję środowiska przyrodniczego.

Na terenie Gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody: Rezerwat „Jary Brudzeńskie”, który chroni 150 letni drzewostan dębowy. Posiada on znaczne walory kulturowe, gdyż na jego terenie znajduje się grodzisko wczesnośredniowieczne a także obelisk upamiętniający męczeńską walkę z hitlerowcami. Rezerwat „Sikórz”, który chroni 12 kilometrowy odcinek doliny meandrującej Skrwy. Obszar Parku gęsto jest usiany pomnikami przyrody. W Sikorzu znajduje się aleja złożona z 44 lip drobnolistnych o obwodzie 150-350 cm i wysokości ok. 20 m oraz 14 kasztanowców zwyczajnych. Sikórz stanowi stolicę tzw. Szwajcarii Mazowieckiej ze względu na przepiękną dolinę Skrwy Prawej. Śnieżyczka przebiśnieg jest symbol Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie Parku znajduje się 27 pomników przyrody.

Ważnym obiektem historycznym zlokalizowanym niedaleko Brudzenia Dużego jest grodzisko wczesnośredniowieczne znajdujące się w starym lesie mieszanym. Grodzisko należy do największych w tej części Mazowsza. Ciekawym elementem Parku są też młyny wodne na Skwie i Wierzbicy.

Wzdłuż Skrwy przebiega szlak turystyczny im. Bolesława Krzywoustego, który umożliwia pieszą wędrówkę po niedostępnych terenach parku. Zwłaszcza widoki z punktów widokowych zostawiają niezapomniane wrażenia. Inną bardzo popularną formą turystyki są spływy kajakowe Skrwą, gdzie można nacznie przekonać się o naturalności i dzikości Skrwy a także zapoznać się z fauną i florą. Dla bardziej zaawansowanych polecamy żeglarstwo po Wiśle, w pobliżu stacji wodnej w Murzynowie. Można z bliska przyrzeć się ptasim wyspom na Wiśle, gdzie swoje siedliska ma wiele gatunków zagrożonych ptaków.

Rys. 6. Brudzeński park krajobrazowy

źródło: Wikipedia

*Rys. 7. Brudzeński Park Krajobrazowy
źródło: Wikipedia*

Muzeum imienia Stanisława Murzynowskiego w Murzynowie, znajdujące się w drewnianej, krytej strzechą chacie, to unikatowy w skali kraju projekt, pokazujący w mikroskali kulturę chłopską w nadwiślańskiej miejscowości. Pomysłodawcą jego powstania był wybitny etnolog profesor Jacek Olędzki. Prezentowane tu przedmioty to między innymi dary okolicznych mieszkańców przekazane profesorowi. Muzeum, w nieco innej formie, działało w tym miejscu w latach 1978-2009.

Reaktywacja działalności była możliwa dzięki współpracy Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym z Wydziałem Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego.

Zasoby naturalne

Gmina Brudzeń Duży położona jest na terenie Ziemi Dobrzyńskiej i Ziemi Płockiej – najwyżej wyniesiony punkt 122,5 m n.p.m. (Suchodół), a największe obniżenie 52,5 m n.p.m. (dolina Wisły). Ukształtowanie terenu spowodowane jest stosunkowo dużym, jak na środkową Polskę urozmaiceniem form morfologicznych, związanych ze zlodowaceniem bałtyckim. Do głównych jednostek geomorfologicznych należą tutaj: wysoczyzna polodowcowa, poziomy sandrowe i doliny rzeczne, a w obrębie tych jednostek występują mniejsze formy, takie jak: ozy, kemy, wydmy. Ma to również wpływ na kształtowanie warunków klimatycznych tego obszaru. Stan pogodowy uwarunkowany jest częstotliwością napływu mas powietrza. Warunki klimatyczne gminy Brudzeń Duży określają następujące parametry: średnia temperatura roku – 8 oC, długość okresu wegetacyjnego – 210 – 220 dni, roczna suma opadów – 530 mm, parowanie terenowe – 500 mm, średnia temperatura najcieplejszego miesiąca - + 18,7 oC, średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca - - 2,8 °C, średnia roczna wilgotność powietrza – 80%.

Rzeka Wisła ma dominujące znaczenie w przewietrzaniu tego obszaru. Wiatry mają przeważający kierunek zachodni. Latem wzrasta udział wiatrów północno-zachodnich, natomiast zimą południowo-zachodnich, a w przejściowych porach roku pojawiają się wiatry z sektora wschodniego, a jesienią z południowo-zachodniego. Na terenach w dolinie Wisły najczęściej występują wiatry północno-zachodnie i południowo-wschodnie.

Na terenie gminy występują gleby płowe i gleby brunatne. Miejscami występują gleby bielcowe, a w miejscach starorzeczy i obniżen terenu lokalnie zatapianych podczas okresów wiosennych dominują gleby mułowe i torfowe.

Na terenie gminy Brudzeń Duży obserwuje się wiele niezmienionych form przyrody. W krajobrazie dominuje Wisła, która w malowniczy sposób tworzy krajobraz pradoliny Wisły.

Ziemie charakteryzują się dominacją gleb o średniej przydatności rolniczej. Występują tu grunty orne klasy od IIIb do VI. Do najważniejszych walorów przyrody żywej i nieożywionej zaliczyć należy rzekę Wisłę zachowującą cechy dużej nieuregulowanej rzeki nizinnej. Stanowi ona jedyny i niepowtarzalny w skali kraju walor krajobrazowy. Bogata rzeźba terenu przybiera także inne postaci, np. malownicze doliny takich rzek jak ujście Skrwy do Wisły. Na terenie Gminy Brudzeń Duży korzystne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji stanowią: Brudzeński Park Krajobrazowy, liczne kompleksy leśne, rzeka Wisła i Skrwa. Istnieją znaczne walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, w które predysponuje teren Gminy do rozwoju turystyki.

Na terenie gminy znajduje się Brudzeński Park Krajobrazowy, który stanowi największą atrakcję turystyczną. Utworzony został w 1988 roku i zajmuje powierzchnię 3 452 ha., otulina Parku wynosi 4 062 ha. Park zasięgiem obejmuje dolinę biegu rzeki Skrwy Prawej na jej odcinku dolnym, powyżej ujścia do Wisły. Wraz z przyległymi kompleksami leśnymi Brwilno, Brudzeń, Sikórz oraz w północnej części Parku polodowcową rynnę Karwosiecko-Cholewicką z jeziorami Józefowskimi

Dominującym elementem rzeźby terenu jest głęboka, kręta dolina Skrwy, wcięta na kilkadziesiąt metrów w wysoczyznę. Urozmaicona rzeźba terenu Parku jest osobliwością na nizinym i równinnym Mazowszu. Atrakcyjne formy tej rzeźby Brudzeński Park Krajobrazowy zawdzięcza wpływowi ostatniego zlodowacenia zwanego bałtyckim.

Przez gminę Brudzeń Duży przebiega szlak turystyczny im Bolesława Krzywoustego, wiedzie on z Płocka przez gminę Brudzeń(ok. 15km.) do jeziora Urszulewskiego. Szlak prowadzi przez otulinę i przez sam Brudzeński Krajobrazowy Park. Można podziwiać piękno przyrody, malowniczą dolinę Skrwy, zabytkowe kościoły, dworki, pomniki przyrody. Rzeką Skrwą odbywają się corocznie spływy kajakowe, które są dużą atrakcją turystyczną. Trasa spływu wynosi ok70km. Istnieje również ścieżka dydaktyczna położona w rezerwacie Sikórz.

Na terenie gminy znajdują się również miejsca pamięci narodowej, np. w lesie w Brudzeniu znajduje się obelisk upamiętniający mord dokonany przez hitlerowców na mieszkańcach gminy.

Najważniejszym celem powołania parku jest ochrona terenu wyróżniającego się nieprzeciętnymi ponadregionalnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Wytyczona strefa ochronna nie jest zbyt rozległa, ponieważ sposób gospodarowania i przewidywane kierunki rozwoju obszarów przylegających do parku nie stanowią zagrożenia dla jego walorów przyrodniczych.

Wiodące znaczenie problematyki ochrony środowiska jest uzasadnione wyjątkowo dużym nagromadzeniem na tym obszarze walorów przyrody żywej i nieożywionej, do której zalicza się:

- bogata rzeźba terenu – tzw. Mazowiecka Szwajcaria,
- obiekty hydrograficzne unikalne w skali kraju (Wisła zachowująca cechy dużej, nieuregulowanej rzeki nizinnej),
- sprzyjający człowiekowi bioklimat służący jego regeneracji psychofizycznej,
- awifauna doliny Wisły,
- Dolina Skrwy z jej malowniczym ujściem do Wisły

Największym bogactwem naturalnym miejscowości oraz gminy Brudzeń Duży jest krajobraz niezwykle malowniczych obszarów pól ornych z oczkami wodnymi oraz zachowane obszary leśne. Walor krajobrazu oraz renoma miejscowości turystycznej takich jak np. Józefowo, Janoszyce stanowią niewątpliwie najważniejsze atuty gminy.

Głównymi zagrożeniami dla środowiska oraz elementami uciążliwymi są:

- rozpraszanie się zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rekreacyjnej co jest przyczyną izolowania się ekosystemów oraz przerywania się korytarzy ekologicznych,
- wzrost obciążenia tras komunikacyjnych, w szczególności droga relacji Płock – Lipno, powodujący wzrost zanieczyszczeń gleb i powietrza w ich sąsiedztwie, zanieczyszczenia gazowe i pyłowe spoza gminy,
- zanieczyszczenie wód Wisły.

Na stan czystości powietrza atmosferycznego istotny wpływ wywierają zanieczyszczenia pochodzące z transportu i palenisk domowych – tzw. emisja niska. Przyczyną nadmiernej emisji gazów ze środków transportu jest zły stan techniczny wielu pojazdów, niska kultura ich eksploatacji, a zwłaszcza znaczne nasilenie ruchu pojazdów.

Zasoby dziedzictwa kulturowego

Mazowiecka Szwajcaria to zielona kraina, na której terenie znajdują się jeziora, rzeki, doliny, parki, zabytkowe budowle i inne atrakcje. Położona jest w zachodniej części powiatu płockiego nad rzeką Wisłą w kilkunastu kilometrach od Płocka i 120 km na zachód od Warszawy, na historycznej granicy pomiędzy Mazowszem a Ziemią Dobrzyńską. Niemal w całości znajduje się na terenie gminy Brudzeń Duży. Zlokalizowana jest wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy, aż do jej ujścia do Wisły. Bogata historia zaowocowała wieloma znanymi postaciami i obiektami zabytkowymi, wśród których wymienić należy późnoromański ceglany kościół w Rokiciu z połowy XIII w., czy późnogotycki kościół w Siecieniu z elementami renesansowymi z końca XVI w. Największą atrakcją turystyczną Mazowieckiej Szwajcarii i zarazem gminy Brudzeń Duży stanowi Brudzeński Park Krajobrazowy zajmujący powierzchnię 3 452 ha; otulina Parku wynosi 4 062 ha. Urozmaicona rzeźba terenu Parku jest osobliwością na równinnym i nizinym Mazowszu. Wśród zbiorowisk leśnych i wodnych można zauważyć wiele ciekawych okazów flory i fauny. Malowniczy bieg Skrwy, która jako jedna z nielicznych rzek zachowała naturalny charakter oraz bliski kontakt z przyrodą, zostawiają niezapomniane wrażenie na turystach.

Z Brudzenia wywodzi się wiele znanych osób: wybitny humanista Paweł Włodkowic-herbu Dołęga, urodzony w Brudzeniu ok.1373r. Wybitny humanista, rektor Akademii Krakowskiej. Rozjemca w sporze polsko-krzyżackim.

Stanisław Murzynowski(1526-1553)- autor pierwszego drukowanego przekładu Nowego Testamentu na język polski.

Gustaw Zieliński- poeta i powstaniec, którego biblioteka(25000 tomów) dała początek Bibliotece im. Zielińskich w Płock.

W Sikorzu w klasycystycznym dworku należącym do p. Piwnickich w okresie XX-lecia międzywojennego często gościli wybitni artyści: Ludwik Morstin, Tadeusz Dołęga Mostowicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim(napisał tu „Bal w operze”. W Sikorzu nakręcono też przedwojenną wersję „Znachora” wg. Powieści Dołęgi-Mostowicza.

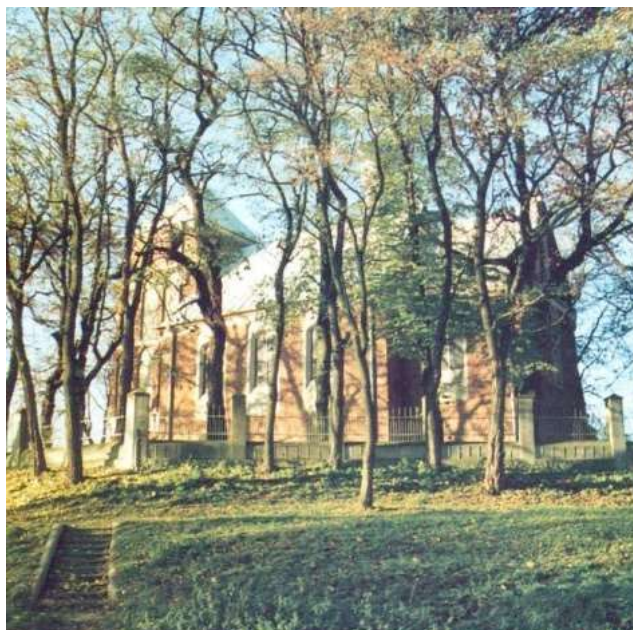
Walory przyrodniczo – krajobrazowe

Gmina Brudzeń Duży może pochwalić się pięknymi zabytkami. Oprócz licznych stanowisk archeologicznych na jej terenie znajduje się kilkanaście obiektów zabytkowych. Do najcenniejszych należy późnoromański kościółek pod wezwaniem św. Małgorzaty w Rokiciu, jednej z najstarszych miejscowości Mazowsza Płockiego, położonej malowniczo na wysokim brzegu Wisły. Rokicie to gniazdo rodowe Rokickich herbu Lubicz.

Rys 10 Kościół w Rokiciu, źródło: Wikipedia

Wzniesiony został na początku XIII w. w formie jednonawowej, murowanej bryły z prezbiterium o sklepieniu krzyżowym, stanowiącym element gotycki. Świątynia była wielokrotnie przebudowywana (1310, 1783, 1896 r.) ale bryła kościoła wciąż pozostaje zbliżona do pierwotnej. W środku kościoła ołtarz i wystrój barokowy (1720 r.), renesansowa płyta nagrobna Stanisława Myśliborskiego z 1569 r. Organy z XIX w. wykonane przez D. Biernackiego. W księgach parafialnych można znaleźć zapisy małżeństw, zgonów i chrztów prowadzone od 1758 r. co zdarza się nieczęsto. Kościół ten należy do najcenniejszych zabytków architektury Ziemi Płockiej. Według legendy kościół został wystawiony za pieniądze uzyskane ze sprzedaży dzikich koni, które schwytano w dużych niegdyś, kompleksach leśnych. Inna legenda mówi o tym, że ukryte tu zostały skarby zakonu Templariuszy, które zostały przekazane przez ostatniego Wielkiego Mistrza Zakonu Jakuba de Molay na przechowanie. Jakub został spalony na stosie i skarbów nie odebrał.

Rys 11 Kościół w Siecień, źródło: www.brudzen.pl

Innym ważnym zabytkiem jest kościół pod wezwaniem św. Józefa w Siecień wzmiankowany w 1442 jako drewniany; obecny kościół murowany powstał w latach 1584-1611 z fundacji Stanisława Siecińskiego

go, biskupa przemyskiego. Świątynia konsekrowana w 1619 roku. Jest to kościół gotycko-renesansowy, jednonawowy z dużą charakterystyczną wieżą. Wnętrze barokowe, ołtarz z XVIII w. z cennym obrazem Matki Boskiej Siemieńskiej (XIV w.), namalowany temperą na desce przez nieznanego artystę. Kult obrazu datuje się na początek XVIII w. kiedy to złożono pierwsze wota. Wśród obrazów znajdujących się w kościele – portret fundatora z 1620 r. rzadko spotykany w mazowieckich świątyniach. Część wyposażenia trafiła ze zrujnowanego drewnianego kościoła. Restaurowany kolejno w latach 1725, 1779, 1840. Sama parafia erygowana została w II połowie XIV w. i początkowo obejmowała Siecień i Gorzechowo, a od 1632 r. także Lasotki i Radotki, od XVIII w. Cierszewo.

Rys 12 Kościół w Bądkowie, źródło : www.brudzen.pl

W Bądkowie znajduje się kościół pod wezwaniem św. Szczepana erygowany ok.1190 roku przez biskupa Wita z Chotela. W 1251 r. Bądkowo staje się własnością zakonu benedyktynów z Płocka. W XVI i XVII w. budowano tu w tym miejscu drewniane kościoły. Obecna późnobarokowa świątynia wzniesiona została w latach 1781-1790 z fundacji biskupa płockiego Michała Jerzego Poniatowskiego. Posiada piękny portal wejściowy z trzema herbami pochodzący z I połowy XVII w. Przeniesiony on został w XIX w. z płockiego kościoła benedyktynów. Wystrój wnętrza barokowy, ołtarz główny neogotycki (XIXw.), ołtarze boczne późnobarokowe(1790). Na uwagę zasługuje feretron z 1721 r. z dwoma obrazami. Na plebanii znajduje się 100-letnia kronika parafialna.

W Sobowie na górze znajduje się kościół pod wezwaniem Bożego Ciała i św. Hieronima. Pierwszy kościół na początku XV wieku ufundował Piotr zwany Chłonkiem, miejscowy dziedzic dóbr Sobowo, Lenie, Kamienica i Michałkowo. Erekcja parafii w Sobowie miała miejsce w 1403 roku przez biskupa płockiego Jakuba z Korzkwi, znajomego Pawła Włodkowica z Brudzenia.

Kościół w Sikorzu pod wezwaniem św. Trójcy zbudowany został w stylu romańsko-gotyckim w latach 1911-1921. Poprzedziły go dwa kościoły drewniane: pierwszy z 1684 r. wybudowany przez wojewodę płockiego Jana Karnkowskiego na skarpie zwanej Sikora (spłonął po 13 latach) i drugi, fundacji kasztelana raciańskiego Gabriela Karnkowskiego, z 1767 r. (dziś stoi tylko brama i część ogrodzenia cmentarnego).

Rys 13 Brama cmentarna – Sikórz , źródło: [www. brudzen.pl](http://www.brudzen.pl)

Obecna świątynia konsekrowana przez arcybiskupa Antoniego Nowowiejskiego (błogosławionego). W Sikorzu znajduje się też kaplica cmentarna z połowy XIX w.

Rys 14 Dwór w Brudzeniu Dużym, źródło: www. brudzen.pl

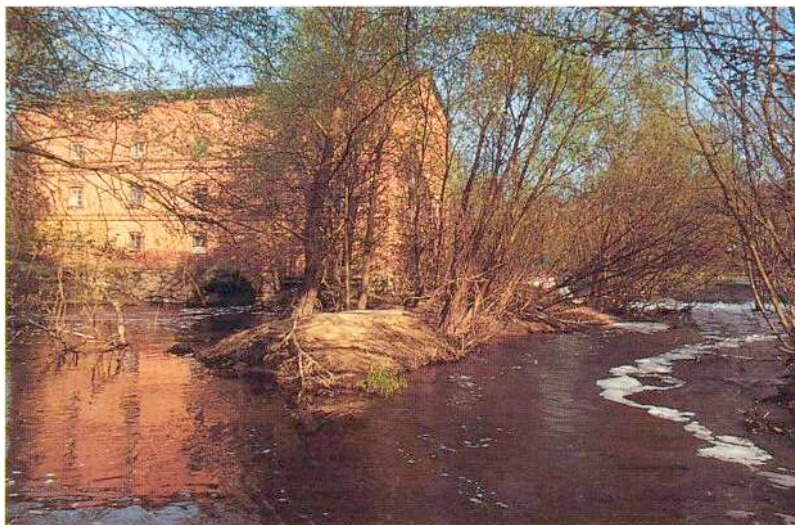
Oprócz kościołów w gminie znajdują się także inne zabytki, między innymi dworki szlacheckie. Jest tu ich jedenaście w Brudzeniu Dużym, Głównie, Karwosiekach Chlewicach, Myślitorzycach, Winnicy, Sobowie, Rembielinie, Rokiciu, Uniejowie, Siecieniu, Sikorzu.

Warte uwagi są również: zespół parkowo-dworski w Brudzeniu Dużym z klasycystycznym dworem pochodzącym z przełomu XIX i XX w. Dworek zbudowany na planie prostokąta jest przykładem typowej wiejskiej rezydencji szlacheckiej. W otoczeniu dworu w połowie XIX w. założono park krajobrazowy. Zespół parkowo-dworski w Siecieniu. W parku znajdują się ruiny dworu z XIX w. Sam park projektowany był przez Waleriana Kronenberga – autora około 300 projektów parków zrealizowanych w latach 1880-1905, najwybitniejszego polskiego planisty tego okresu. (zdj. obok)

Rys 15 Okolice Sikorza , źródło: www. brudzen.pl

Zespół parkowo-dworski w Sikorzu. Majątek Sikórz był własnością hrabiego Stanisława Piwnickiego, który około 1850 r. zbudował tu dwór klasycystyczny. Park został założony po 1930r.

Ciekawe dworki znajdują się ponadto w Winnicy, Sobowie, Myśliborzycach, Głównie, Rembielinie, Karwosiekach Noskowicach.

Rys 16 Na zdjęciu młyn w Radotkach- źródło- [www. brudzen.pl](http://www.brudzen.pl)

Skrwa

Rys 17 źródło : galeria.plock24.pl

Rys 18 Wisła w Rokiciu, źródło : galeria.plock24.pl

Turystów zaciekawia również pięknie położone młyny w miejscowościach: Radotki, Bądkowo Rochny, Janoszcze, Turza Mała. Większość z nich znajduje się nad rzeką Skrwą malowniczo wkomponowane w jej dolinę.

Podsumowanie

Na terenie gminy znajduje się znacząca liczba obiektów i zespołów o znacznej wartości kulturowej. Wymienione walory Brudzenia Dużego i jego okolic stanowią o tym, że należy do najbardziej atrakcyjnych turystycznie gmin powiatu płockiego. W związku z rosnącą liczbą odwiedzających gminę należy zwrócić uwagę na konieczność ponoszenia dużych nakładów związanych z zachowaniem dotychczasowego charakteru gminy, szczególnie obiektów zabytkowych oraz unikalnych miejsc środowiska naturalnego. Działania te są niezbędne dla utrzymania specyficznego klimatu i kolorytu tego obszaru.

1.1.3 MIESZKAŃCY – WYMIAR SPOŁECZNY

DEMOGRAFIA

Z danych uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że liczba ludności w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014 stopniowo wzrastała i na koniec roku 2014 wynosiła 8 237 mieszkańców, co obrazuje wykres nr 1. Natomiast z danych uzyskanych z Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym wynika, że liczba ludności spadła do wielkości 8211 osób – dane na dzień 31.12.2018r. Z porównania lat 2014 i 2008 wynika, że w tym okresie nastąpił wzrost liczby mieszkańców Gminy o 4,12%. Należy zauważyć, że największy wzrost liczby mieszkańców nastąpił na przełomie lat 2009/2010, gdy liczba mieszkańców zwiększyła się o 180 osób.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2018

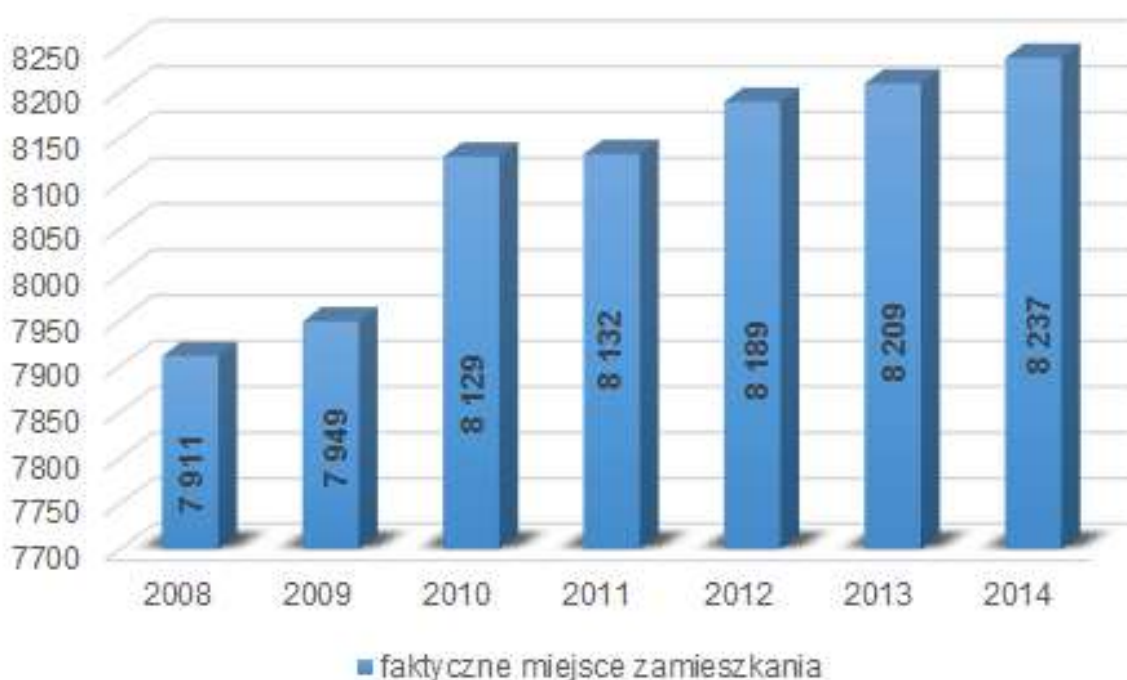

Tabela 1. Struktura demograficzna gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ludność wg miejsca zameldowania/zamieszkania i płci												
ogółem	osoba	7 911	7 949	8 129	8 132	8 189	8 209	8 237	8216	8255	8253	8211
mężczyźni	osoba	4 038	4 038	4 114	4 112	4 131	4 144	4 166	4154	4179	4175	-
mężczyźni %	%	51,04	50,80	50,61	50,57	50,45	50,48	50,58	50,56	50,62	50,59	-
kobiety	osoba	3 873	3 911	4 015	4 020	4 058	4 065	4 071	4062	4076	4078	-
kobiety %	%	48,96	49,20	49,39	49,43	49,55	49,52	49,42	49,44	49,38	49,41	-
Przyrost naturalny												
Ogółem	-	11	22	-16	-18	-2	-3	-2	-4	8	6	-
Mężczyźni	-	1	0	-20	-23	-1	-5	3	-1	14	-7	-
Kobiety	-	10	22	4	5	-1	2	-5	-3	-6	13	-
Migracje na pobyt stały gminne												
zameldowania ogółem	osoba	112	105	136	99	118	102	105	92	76	85	-
zameldowania z miast	osoba	70	46	89	74	62	67	71	72	44	48	-
zameldowania ze wsi	osoba	42	59	47	25	55	34	34	20	31	37	-
zameldowania z zagranicy	osoba	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	-
wymeldowania ogółem	osoba	74	77	91	78	60	79	72	76	58	88	-
wymeldowania do	osoba	51	40	54	43	44	48	50	41	39	47	-

miast												
wymeldowania na wieś	osoba	23	37	35	32	15	31	10	35	19	41	-
wymeldowania za granicę	osoba	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	-
saldo migracji	osoba	38	28	45	21	58	23	33	16	18	-3	-

Nieco odmiennie prezentuje się liczba ludności Gminy, zgodnie z informacjami przekazanymi przez pracowników Urzędu Gminy Brudzeń Duży. Z danych przedstawionych w tabeli 2 wynika, że na koniec 2014 roku Gminę Brudzeń Duży zamieszkiwało 8 179 mieszkańców, w tym 4 063 kobiet (tj. 49,7%).

Tab. 2. Stan ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 i 2018 roku

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.	Stan na dzień 31.12.2018r.
Stan ludności	osoba	8 179	8211 (dane z Urzędu Gminy BD)
w tym mężczyźni	osoba	4 115	
w tym kobiety	osoba	4 063	
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	osoba	1798	
Ludność w wieku produkcyjnym	osoba	5 141	
Ludność w wieku poprodukcyjnym	osoba	1 240	

Źródło: UG Brudzeń Duży

Największa liczba ludności zamieszkuje Brudzeń Duży – 1100 osób(stan na dzień 31.12.2018r. – wzrost z 1074 osób w stosunku do 2014r.) , który pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno - usługowego i w którym mieści się Urząd Gminy.

Niewiele mniej osób zamieszkuje sołectwo Sikórz – 998 osób – (stan na dzień 31.12.2019r. – wzrost z 984 osoby w stosunku do 2014r.), oraz Siecień – 807 osób (stan na dzień 31.12.2018r. – wzrost z 795 osób w stosunku do 2014r.)

Tab. 3 Liczba osób zamieszkujących sołectwa w gminie Brudzeń Duży (stan na dzień 31.12.2018r.)

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba osób zamieszkujących sołectwo/ stan na 31.12.2014r./	Udział /stan na 31.12.2014r./	Liczba osób zamieszkujących sołectwo/ stan na 31.12.2018r./
1	Brudzeń Duży	1 074	13,1%	1100
2	Brudzeń Mały	135	1,7%	133
3	Bądkowo Kościelne	444	5,4%	361

4	Bądkowo-Rumunki	42	0,5%	45
5	Bądkowo-Rochny	179	2,2%	41
6	Cegielnia	106	1,3%	92
7	Główina	361	4,4%	342
8	Gorzechowo	209	2,6%	196
9	Nowe Karwosieki	128	1,6%	126
10	Karwosieki-Cholewice	180	2,2%	173
11	Karwosieki-Noskowice	99	1,2%	103
12	Krzyżanowo	179	2,2%	98
13	Kłobukowo-Patrze	29	0,4%	30
14	Lasotki	184	2,2%	138
15	Murzynowo	230	2,8%	226
16	Myśliborzyce	124	1,5%	121
17	Parzeń	471	5,8%	415
18	Rembielin	165	2,0%	167
19	Sikórz	984	12,0%	998
20	Suchodół	152	1,9%	144
21	Strupczewo Duże	187	2,3%	202
22	Sobowo	372	4,5%	350
23	Siecień-Rumunki	137	1,7%	144
24	Siecień	795	9,7%	807
25	Turza Mała	144	1,8%	145
26	Turza Wielka	227	2,8%	67
27	Uniejewo	108	1,3%	113
28	Więclawice	184	2,2%	185
29	Winnica	93	1,1%	39
30	Żerniki	128	2,8%	125
31	Rokicie	136	1,7%	213
32	Robertowo	100	1,2%	98

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab 4 Liczba osób zamieszkujących miejscowości w gminie Brudzeń Duży
(stan na dzień 31.12.2018r.)

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba osób zamieszkujących miejscowość/ stan na 31.12.2018r./
-----	--------------------	---

1	Biskupice	3
2	Bądkowo-Jeziorne	121
3	Bądkowo-Podlasie	56
4	Cierszewo	18
5	Izabelin	88
6	Janoszyce	77
7	Łukoszyno-Borki	76
8	Parzeń - Janówek	85
9	Radotki	42
10	Wincentowo	63
11	Zdziembórz	45

Źródło: UG Brudzeń Duży

Łączna liczba mieszkańców gminy Brudzeń Duży na dzień 31.12.2018r. wynosi **8211** osób

Przyrost naturalny na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014, ulegał wahaniom i od roku 2010 przyjmował wartości ujemne. Niepokojące jest fakt, że wskaźnik w ostatnich latach mimo wartości

Przyrost naturalny na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014, ulegał wahaniom i od roku 2010 przyjmował wartości ujemne. Niepokojące jest fakt, że wskaźnik w ostatnich latach mimo wartości bliskich zero nadal przyjmował wartości ujemne.

Saldo migracji w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2013 przyjmowało wartości dodatnie. Dodatnie saldo migracji potwierdza korzystne warunki mieszkaniowe na terenie Gminy, a także ogólnopolską tendencję polegającą na osiedlaniu się ludności na terenach położonych w bliskim sąsiedztwie miast.

Reasumując, obiecująco kształtujący się wzrost liczby mieszkańców Gminy Brudzeń Duży związany jest przede wszystkim z:

- odnotowaną w ostatnich latach tendencją ogólnokrajową związaną ze wzrostową falą migracji mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich i dużych miast na tereny mniejszych miast oraz wsi. Atrakcyjne położenie Gminy Brudzeń Duży w bliskim sąsiedztwie Płocka sprzyja tej tendencji - coraz więcej mieszkańców miasta, a także coraz więcej osób powracających z zagranicy podejmuje decyzję o zamieszkaniu na terenie Gminy Brudzeń Duży (co potwierdza również dodatnie saldo migracji będące wynikiem dużej liczby zameldowań osób z terenu miast),
- korzystnym połączeniem komunikacyjnym z Płockiem oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi,
- dobrze rozwijającą się infrastrukturą techniczną umożliwiającą rozwój budownictwa mieszkalnego na terenie Gminy,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturą oświatową, w tym opieką przedszkolną,
- dobrze zorganizowaną ochroną zdrowia mieszkańców Gminy.

Potwierdzeniem tego jest dokonana prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku na podstawie danych o liczbie ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008 – 2014, a także na pod-

stawie prognozy liczby ludności na obszarach wiejskich *podregionu mazowieckiego – powiat płocki* opracowanej przez GUS.

Tab. 5. Prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży

Lp.	Lata	Przyrost naturalny	Saldo migracji	liczba mieszkańców Gminy Brudzeń Duży
1	2014	-3	23	8 237
2	2015	2	31	8 271
3	2016	1	30	8302
4	2017	0	30	8 332
5	2018	0	30	8 362
6	2019	0	29	8 391
7	2020	0	29	8420
8	2021	0	28	8 448
9	2022	-1	28	8 475
10	2023	-1	27	8 501
11	2024	-2	27	8526
12	2025	-3	26	8 549

Źródło: Opracowanie własne na podstawie długoterminowej prognozy liczby ludności opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny

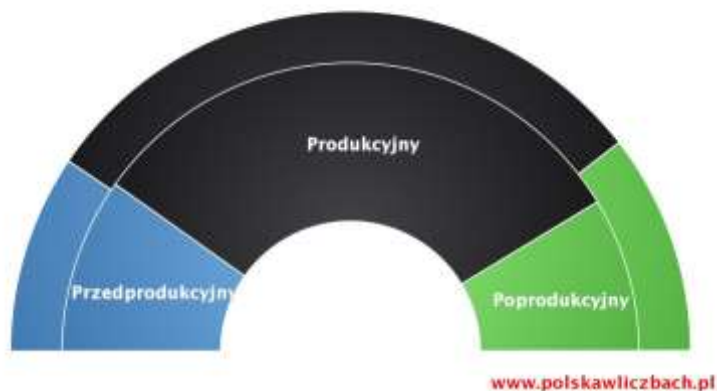
Tab 6 Produkcyjne grupy wiekowe- stan na 31.XII.2017r.

Grupa wiekowa	Ogółem		Kobiety			Mężczyźni		
	[osoba]	[%]	[lata]	[osoba]	[%]	[lata]	[osoba]	[%]
przedprodukcyjnym	1626	19,7	<18	801	19,6	<18	1626	19,7
produkcyjnym	5218	63,1	18-59	2340	57,1	18-64	5218	68,9
poprodukcyjnym	1430	17,3	59 +	955	23,3	64+	1430	11,4

Wykres 2 Grupy produkcyjne

Produkcyjne grupy wieku w gminie Brudzeń Duży, 2017

(źródło: GUS)

Tab. 7 Wskaźniki obciążenia demograficznego – źródło:GUS,31.XII.2017

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	58,6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	87,9

Zgodnie z powyższymi danymi, na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego ludność w wieku produkcyjnym w 2014 r. stanowiła 63,5% ogólnej liczby ludności, natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym – 20,4%, a w wieku poprodukcyjnym – 16,1%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że społeczeństwo na terenie gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej i mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczającej do szkół podstawowych i gimnazjów. Może to mieć negatywne konsekwencje w postaci konieczności racjonalizacji sieci szkół, których utrzymanie będzie nieefektywne w stosunku do liczby uczniów do niej uczęszczających,
- silny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych.

Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji, np. duża ilość linii autobusowych wraz z dużą częstotliwością kursów autobusów.

Szczegółowy podział ludności Gminy Brudzeń Duży wg wieku w 2014 roku przedstawia tabela nr 5. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 30-34 lat i 35-39 lat.

Tabela 8. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w roku 2014

I.p.	wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety
1	ogółem	8 237	4 166	4 071
2	0-4	406	198	208
3	05-09	492	253	239
4	10-14	469	230	239
5	15-19	551	297	254
6	20-24	639	340	299
7	25-29	630	352	278
8	30-34	653	341	312
9	35-39	646	343	303
10	40-44	606	327	279
11	45-49	551	286	265
12	50-54	501	266	235
13	55-59	530	273	257
14	60-64	459	233	226
15	65-69	369	171	198
16	70-74	240	92	148
17	75-79	218	95	123
18	80-84	155	33	122
19	85 i więcej	122	36	86

Źródło: Dane GUS

Tab 9 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w roku 2017

I.p.	Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1	ogółem	8 274	4178	4096
2	0-4	404	209	195
3	05-09	482	231	251
4	10-14	446	242	204
5	15-19	508	255	253
6	20-24	572	297	275
7	25-29	648	354	294
8	30-34	645	350	295
9	35-39	657	343	314
10	40-44	634	338	296
11	45-49	554	283	271
12	50-54	537	287	250
13	55-59	517	274	243
14	60-64	490	240	250
15	65-69	423	201	222
16	70-74	251	110	141
17	75-79	226	88	138
18	80-84	150	49	101
19	85 i więcej	130	27	103

Źródło: Dane GUS

RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

W Gminie Brudzeń Duży podobnie jak w innych rejonach kraju, w ostatnich latach zaobserwowano wzrost liczby osób bezrobotnych. Wyjątek stanowił rok 2014 w którym stan bezrobocia nieznacznie spadł w stosunku do roku poprzedniego. W roku 2014 w Gminie zarejestrowanych było 610 osób bezrobotnych, co w odniesieniu do roku 2008 daje wzrost liczby osób pozostających bez pracy o 35,3% (w tym liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 54,1%, natomiast liczba bezrobotnych kobiet zwiększyła się o 22,2%). Tak duży wzrost liczby osób bezrobotnych wynika z trwającego od 2008 roku kryzysu gospodarczego. Strukturę bezrobocia na terenie Gminy przedstawia tabela 6.

Tabela 10. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008 – 2014

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bezrobotni zarejestrowani wg płci											
ogółem	osoba	451	510	539	553	605	636	610	534	486	395
mężczyźni	osoba	185	245	287	248	285	302	285	241	207	145
kobiety	osoba	266	265	252	305	320	334	325	293	279	250
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci											
ogółem	%	9,1	10,2	10,6	10,8	11,7	12,3	11,7	19,2	17,5	14,3
mężczyźni	%	6,8	8,9	10,2	8,8	10,0	10,5	9,9	15,6	13,5	9,5
kobiety	%	11,9	11,8	11,0	13,3	13,8	14,4	13,9	23,6	22,4	20,2

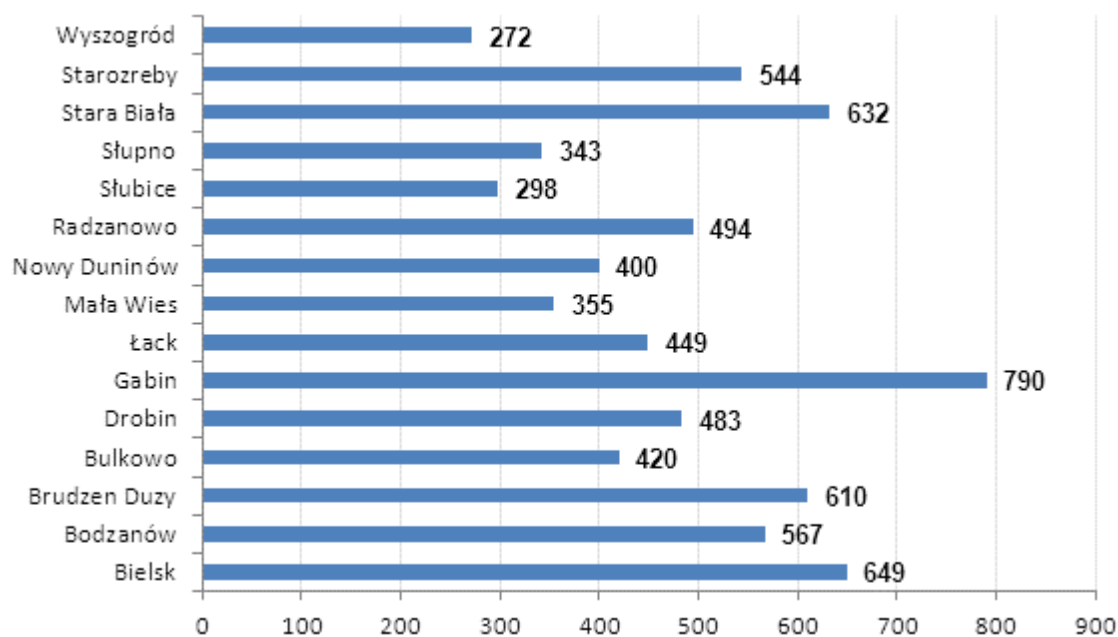
Źródło: Dane GUS

Tab. 11 Bezrobocie rejestrowane ponad 1 rok w okresie od 2015 r. do 2018r.

	Ogółem	Mężczyźni	kobiety	Do 25 r.ż	Do 30 r.ż	powyż 50	długotrwale bezrob
31.12.2018	355	132	223	45	107	63	223
31.12.2017	395	145	250	57	131	72	225
31.12.2016	486	207	279	69	156	94	306
31.12.2015	534	241	293	111	198	89	279

Zgodnie z danymi udostępnionymi na stronie Powiatowego Urzędu Pracy w Płocku, Gmina Brudzeń Duży znajduje się na czwartej pozycji pod względem liczby osób bezrobotnych w powiecie.

Wykres 3. Bezrobocie na terenie gmin powiatu płockiego (stan na 31.12.2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Płock.

Taki stan bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży może być spowodowany dużą ilością młodych wykształconych ludzi, których wykształcenie nie koniecznie pokrywa się z zapotrzebowaniem na rynku pracy. Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych.

Należy ponadto zaznaczyć, że brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpłynie bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Brudzeń Duży na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy.

W gminie widoczna jest przewaga liczby pracujących mężczyzn, przy czym w ostatnich latach można zauważyć tendencję do zmniejszania się ogólnej liczby pracujących. Jest to z jednej strony spowodowane zmniejszaniem się liczby osób fizycznych w wieku produkcyjnym, jak również zwiększeniem się liczby osób prowadzących własną działalność gospodarczą, a więc nie wpisanych w statystykach osób bezrobotnych.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Usługi społeczne

Jednym z czynników warunkujących atrakcyjność osiedleńczą jest dostępność usług społecznych. Podczas wyboru nowego miejsca zamieszkania brane są pod uwagę przede wszystkim: dostęp do oświaty oraz jakość oferty edukacyjnej, oferta kulturalna, baza sportowo-rekreacyjna, dostęp do opieki zdrowotnej, a także poziom bezpieczeństwa publicznego. Od stanu infrastruktury społecznej zależy także jakość życia obecnych mieszkańców Gminy i ich szanse rozwoju.

Edukacja - oświata i nauka

System oświaty w gminie Brudzeń Duży tworzą placówki oświatowe publiczne i niepubliczne w postaci przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkoły średniej.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonują następujące placówki oświatowe:

Przedszkola:

- przedszkole samorządowe Brudzeń Duży;
- przedszkole samorządowe Sikórz;
- przedszkole „Bajka” Siecień;

Szkoły podstawowe:

- szkoła Podstawowa Brudzeń Duży;
- szkoła Podstawowa Siecień;
- szkoła podstawowa Sikórz;

Gimnazja:

- Gimnazjum Brudzeń Duży;
- Gimnazjum Siecień;
- Niepubliczne Gimnazjum Katolickie w Sikorzu.

Szkoła Średnia:

- Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Sikorzu.

PRZEDSZKOLA

Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonują trzy samorządowe. Na koniec 2014 roku, łącznie do niniejszych placówek uczęszczało 202 dzieci (stan na 31.12.2014 r.). Dzięki dobrze rozwiniętej opiece i edukacji przedszkolnej, Gmina zapewnia rodzinom dzieci (zwłaszcza młodym matkom) możliwość podjęcia lub kontynuacji pracy po powrocie z urlopu wychowawczego zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy.

W każdej placówce publicznej zapewniony jest dostęp do wykwalifikowanej kadry. Każda z placówek posiada bogatą ofertę spędzania czasu dla dzieci, w tym: gry i zabawy dydaktyczne, zajęcia plastyczne, zabawy taneczne i ruchowe, naukę samodzielności, pobyt na świeżym powietrzu. Sympatyczni pracownicy, urozmaicone zajęcia i towarzystwo rówieśników sprawia, że dzieci chętnie przychodzą do tych placówek.

Jednostki zapewniają dzieciom komfortowe i bezpieczne warunki do zabawy, rozwoju i odpoczynku.

Tabela 12. Przedszkola na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Przedszkola/oddziały przedszkolne				
Nazwa placówki	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Przedszkole samorządowe Brudzeń Duży	88	6,2	2	publiczna
Przedszkole Samorządowe Sikórz	64	4,52	1	publiczna
Przedszkole „Bajka” Siecień	50	3	-	niepubliczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab. 13 Przedszkola na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2017 r.)

Przedszkola/oddziały przedszkolne										
Nazwa placówki	Liczba dzieci			Pracownicy pedagogiczni (w etatach)			Pracownicy obsługi (w etatach)			Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
Przedszkole samorządowe Brudzeń Duży										publiczna
Przedszkole Samorządowe Sikórz				8,42	9,4					publiczna
Przedszkole „Bajka” Siecień				2,90	4,0					niepubliczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab. 14 Wychowanie przedszkolne,

lata	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Dzieci w przedszkolach (osoba)
2017	9,12	162
2016	9,35	148
2015	8,42	129
2014	13,45	202

źródło: GUS

SZKOŁY PODSTAWOWE

Wszystkie szkoły podstawowe na terenie Gminy posiadają statut szkół publicznych. Dla placówek oświatowych wymienionych w tabeli 8, organem prowadzącym jest Gmina Brudzeń Duży. W 2014 roku do szkół prowadzonych przez Gminę Brudzeń Duży uczęszczało 429 uczniów.

Tab. 15 Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Szkoły podstawowe				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Szkoła Podstawowa Brudzeń Duży	105	18,49	8,5	publiczna
Szkoła Podstawowa Siecień	200+20 oddział"0"	17,95	7	publiczna

Szkoła Podstawowa Sikórz	104	12,61	7	publiczna
--------------------------	-----	-------	---	-----------

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab. 16 Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2017 r.)

Szkoly podstawowe				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna /niepubliczna)
Szkoła Podstawowa Brudzeń Duży				publiczna
Szkoła Podstawowa Siecień				publiczna
Szkoła Podstawowa Sikórz				publiczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab. 17 Szkolnictwo podstawowe, źródło: GUS

Lata	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Szkoly podstawowe	Oddziały w szkołach	Uczniowie (osoby)	Uczniowie przypadający na 1 oddział (osoby)
2017	44,85	3	30	552	18
2016	37,91	3	27	486	18
2015	36,62	3	27	536	20
2014	34,17	3	25	489	20

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia. Szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Wyniki testu 6-klasistów w 2014 roku dla przeciętnego ucznia klasy VI w Gminie Brudzeń Duży kształtowały się na poziomie średnio 23,08 punktów i były niższe niż średnia województwa mazowieckiego oraz średnia dla kraju. Podobnie kształtowała się sytuacja w 2013 roku.

GIMNAZJA

Na terenie Gminy zlokalizowane są dwa gimnazja publiczne będące w zarządzie Gminy Brudzeń Duży: Publiczne Gimnazjum w Brudzeniu Dużym oraz Gimnazjum w miejscowości Siecień. Ponadto na terenie Gminy działa Niepubliczne Gimnazjum Katolickie. Na koniec 2014 roku do szkół tych uczęszczało 334 uczniów.

Tab.18 Szkolnictwo gimnazjalne, źródło: GUS

Lata	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Szkoly gimnazjalne	Oddziały w gimnazjach	Uczniowie (osoby)	absolwenci	Uczniowie przypadający na 1 oddział (osoby)
2017	16,62	1	9	147	69	16
2016	34,70	3	19	309	113	16
2015	35,21	3	20	327	111	16
2014	35,17	3	20	334	115	17

Należy podkreślić, że uczniowie gimnazjów mogą uczestniczyć w kołach zainteresowań prowadzonych przez placówki oraz brać udział w różnorodnych konkursach. Angażują się również w wiele inicjatyw szkolnych, dzięki czemu rozwijają swoje umiejętności organizatorskie.

Uczniowie III klas gimnazjum w latach 2013 i 2014 przystąpili do obowiązkowego testu gimnazjalnego. Jego wyniki w Gminie Brudzeń Duży na tle wyników województwa mazowieckiego przedstawia tabela 11.

Analizując średnie wyniki testów uczniów III klas szkół gimnazjalnych z terenu Gminy Brudzeń Duży należy zauważyć, że zarówno w 2013, jak i w 2014 roku oraz w późniejszych latach, wyniki uczniów z Gminy Brudzeń Duży przeważnie były nieco wyższe niż średnie wyniki dla kraju, co świadczy o dobrym poziomie nauczania na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego.

SZKOŁA ŚREDNIA

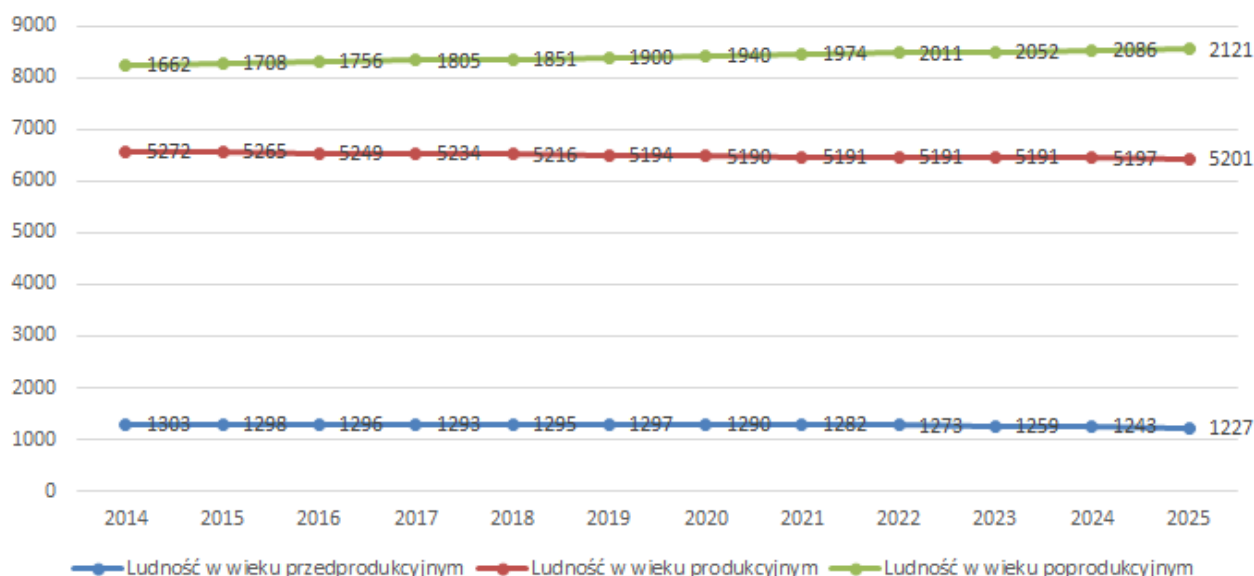
Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonuje również Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Sikorzu. W chwili obecnej niniejsza placówka oświatowa proponuje trzy rozszerzenia:

1. humanistyczno – prawne;
2. humanistyczno – dziennikarskie;
3. matematyczno – fizyczne – medyczne.

Ponadto Liceum posiada internat.

Na podstawie prognozy ludności na lata 2014-2050 sporządzonej przez GUS dla powiatu płockiego stworzono prognozę liczby ludności z podziałem na grupy wieku na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Wykres 4. Prognoza liczby ludności dla Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku [osoba]

Źródło: opracowanie Westmor Consulting - Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015 - 2025

Obserwowana w ciągu ostatnich kilku lat w skali kraju i Europy zmiana modelu rodziny (2+1) potwierdza, że coraz mniejszy jest udział rodzin wielodzietnych. Również migracje rodzin w celach zarobkowych pociągają za sobą spadek liczby dzieci na danym terenie. W związku z tym, Gmina Brudzeń Duży zamierza realizować działania zwiększające jej atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną. Atrakcyjne warunki do zamieszkania będą skutkowały napływem nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi), dzięki czemu liczba uczniów w szkołach utrzyma się na poziomie zbliżonym do obecnego a nawet wzrośnie. Tym samym Gmina zapewni odpowiednie dochody z tytułu subwencji oświatowej, a także wyeliminuje ewen-

tualną konieczność racjonalizacji sieci szkół na swoim terenie. Z kolei atrakcyjne warunki inwestycyjne to szansa na nowe miejsca pracy, co zminimalizuje zjawisko migracji części mieszkańców poza teren Gminy Brudzeń Duży w celach zarobkowych.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W Gminie Brudzeń Duży (według danych GUS na koniec 2018 roku) działały (do uzupełnienia) podmioty spełniające funkcje przychodni, ośrodka zdrowia, czy poradni, w tym jeden publiczny i dwa niepubliczne (NZOZ – dentystyczny i NZOZ – ginekologia), które udzieliły (do uzupełnienia) porad. Mieszkańcy mogli korzystać z usług aptek. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek. W Gminie Brudzeń Duży nie działa podstacja pogotowia ratunkowego wyjazdowego. Zakres działań związany z opieką społeczną wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym .

Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia, poziomu świadczenia usług oraz kosztów usług.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży usługi z zakresu opieki medycznej świadczą:

-**Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” sp. z o. o. w Brudzeniu Dużym**, znajdujący się w Brudzeniu Dużym, pod adresem ul. Jana Pawła II 2, został utworzony 30 marca 1999 roku przez Radę Gminy w Brudzeniu Dużym. SPZOZ realizuje swoje zadania poprzez działające trzy ośrodki na terenie Gminy, tj.:

o Gminny Ośrodek Zdrowia w Brudzeniu Dużym,

o Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sikorzu,

o Wiejski Ośrodek Zdrowia w Siecieniu.

- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Rodzinna.**

Funkcjonowanie konkurencyjnych placówek medycznych jest podstawą do zapewnienia właściwej działalności w dziedzinie ochrony i promocji zdrowia. Należy uznać, że system opieki zdrowotnej na terenie gminy w pełni zaspakaja potrzeby obecnych mieszkańców gminy, jak również jest w stanie zaspokoić potrzeby potencjalnych mieszkańców, którzy w przyszłości zamieszkają na niniejszym terenie.

Źródło: PLANU ROZWOJU LOKALNEGO GMINA BRUDZEŃ DUŻY na lata 2004 - 2015

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji z środowiskiem.

Jednostką organizacyjną w zakresie pomocy społecznej dla mieszkańców Gminy Brudzeń Duży jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym**, który realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej. Ośrodek mieści się w miejscowości Brudzeń Duży.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym realizuje szeroki zakres zadań, wynikających z następujących przepisów:

- ustawy o pomocy społecznej;

- rozporządzenie w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej;

- rozporządzenie w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego;

- ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania. Ze świadczeń GOPS w 2014 roku korzystało 497 osób, z tego 219 z powodu ubóstwa, 163 z powodu bezrobocia oraz 84 z powodu długotrwałej choroby. W porównaniu do roku 2012, łączna liczba korzystających z pomocy Ośrodka wzrosła o 1 osobę. Należy zauważyć, że znaczny wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenia nastąpił w 2013 roku (wzrost o 4,8% w stosunku do roku poprzedniego). W latach 2012-2014 na podobny poziomie pozostała łączna kwota świadczeń. Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie Gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy GOPS. Tym samym, Gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Tab. 19. Pomoc społeczna na terenie Gminy Brudzeń Duży

Pomoc społeczna- świadczenia	Stan na dzień 31.12.2012r.	Stan na dzień 31.12.2013r.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	496	520	497
Z powodu ubóstwa	208	222	219
Z powodu bezrobocia	152	164	163
Z powodu niepełnosprawności	78	74	64
Z powodu długotrwałej choroby	107	96	84
Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	52	54	53
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania własne gminy]	108	130	100
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania zlecone gminy]	139	128	148

Źródło: UG Brudzeń Duży

Tab. 20 Dzieci objęte opieką w żłobkach i w wieku żłobkowym, źródło: GUS

lata	Liczba dzieci do lat 3 (osoba)
2017	250
2016	236
2015	233
2014	241

Tab.21 Środowiskowa pomocy społecznej- udział %, źródło: GUS

lata	Udział % w stosunku do liczby ludności ogółem
2017	7,6
2016	8,9
2015	9,3
2014	9,9

Tab 22 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej, źródło: GUS

lata	Udział % w stosunku do liczby ludności ogółem
2017	221
2016	250
2015	249
2014	265

Tab 23 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej, źródło: GUS

lata	Udział % w stosunku do liczby ludności ogółem
2017	624
2016	736
2015	765
2014	811

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, oferując pomoc w formie świadczeń pieniężnych (w tym zasiłek stały, okresowy, celowy i specjalny zasiłek celowy) i niepieniężnych (w tym praca socjalna, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa, sprawienie pogrzebu, schronienie, posiłek, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania).

Pomoc w formie usług opiekuńczych przysługuje również osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn potrzebują pomocy innych osób. Pomoc ta obejmuje również osoby, których rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Do podstawowych zadań Ośrodka należy:

- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń,
- Praca socjalna,
- Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- Realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- Rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb, w tym organizowanie różnych form pomocy społecznej (finansowej, w naturze bądź usługach) na terenie objętym działalnością Ośrodka,
- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o świadczeniach rodzinnych zasiłków rodzinnych i dodatków do tych zasiłków oraz świadczeń opiekuńczych,
- Przyznawanie i wypłacanie świadczeń osobom uprawnionym do alimentów oraz prowadzenie postępowania wobec dłużników alimentacyjnych zgodnie z obowiązującą ustawą.
- Postępowanie w sprawie przyznawania i wypłaty dodatków mieszkaniowych.

Bezpieczeństwo Publiczne

Usługi publiczne na terenie Gminy Brudzeń Duży z zakresu:

-**bezpieczeństwa publicznego** realizuje Posterunek Policji mieszczący się w Brudzeniu Dużym przy ul. Toruńskiej 2a.

-**ochrony przeciwpożarowej** realizuje 10 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane w Bądkowo Kościelne, Karwosieki Noskowice, Karwosieki Nowe, Parzeń, Siecień, Sikórz, Sobowo, Suchodół, Turza Mała, Żerniki.

Tab. 24. Statystyki wypadków i przestępstw na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba wypadków	7	4	6	27	23	17
W tym ze skutkiem śmiertelnym	1	1	0			
Liczba przestępstw	119	122	93	114	83	72

Źródło: GUS i UG Brudzeń Duży

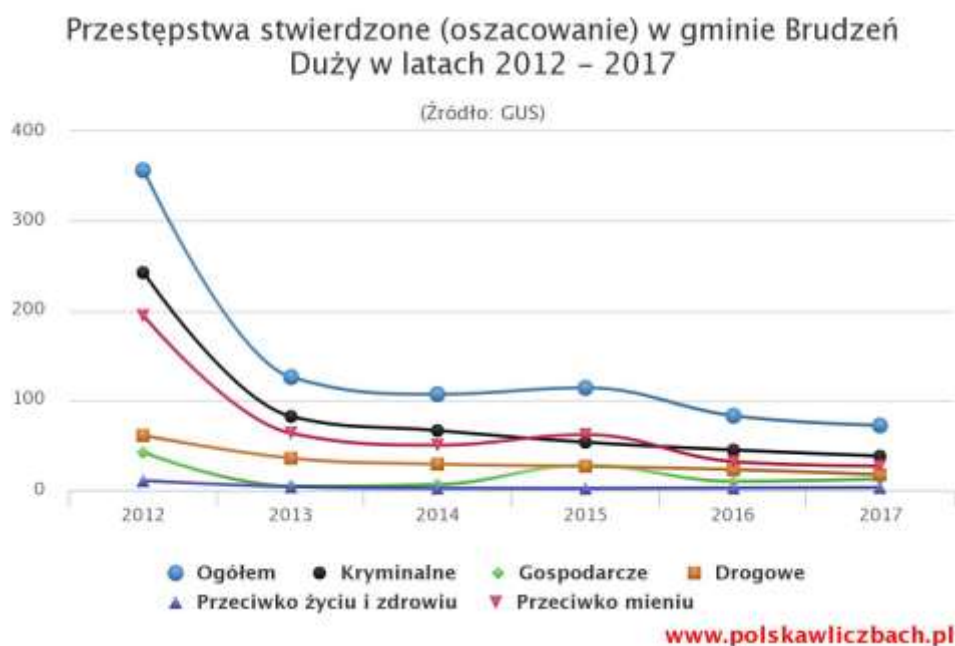
Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność

gminy. W gminie Brudzeń Duży nad porządkiem i bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Posterunek Policji z siedzibą w Brudzeniu Dużym. Ze względu na liczbę etatów brak jest dyżurów całodobowych.

W analizowanym okresie najczęściej popełnianymi na terenie gminy przestępstwami były kradzieże i kradzieże z włamaniem. Wśród najczęściej popełnianych na terenie gminy wykroczeń znalazły się czyny polegające na: kradzieży lub przywłaszczeniu, niezachowaniu należytej ostrożności powodującej zagrożenie w ruchu drogowym oraz nie zastosowanie się do znaku drogowego. Na terenie gminy działa 10 jednostek straży pożarnej, które posiadają 10 remiz strażackich, które zapewniają mieszkańcom bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Pomoc wyjazdową w zakresie ochrony zdrowia na terenie gminy zapewnia Pogotowie Ratunkowe w Płocku.

W 2017 roku w gminie Brudzeń Duży stwierdzono szacunkowo 72 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 8,72 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Brudzeń Duży wynosi 73,80% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa mazowieckiego oraz porównywalny do wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Brudzeń Duży najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 4,59 (wykrywalność 56%) oraz przeciwko mieniu - 3,25 (wykrywalność 41%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 2,09 (99%), o charakterze gospodarczym - 1,50 (84%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,36 (87%).
źródło¹:

Wykres 5 Przestępstwa w przekroju czasowym

Sport

Sport w Gminie Brudzeń Duży jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych oraz pracuje nad stworzeniem warunków i możliwości do rozwijania zainteresowań sportowych.

W skład głównych obiektów tworzących bazę sportowo-rekreacyjną wchodzi:

- hala sportowa w Sikorzu;

¹ www.polskawliczbach.pl/gmina

- hala sportowa w Siecieniu;
- hala sportowa w Brudzeniu Dużym;
- boiska sportowe.

Najważniejszymi imprezami sportowymi jakie mają miejsce na terenie Gminy są Duathlon po Mazowieckiej Szwajcarii oraz Amatorski Wyścig Rowerowy po Brudzeńskim Parku Krajobrazowym.

Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych - w okresie letnim oraz sal gimnastycznych – szczególnie w okresie zimowym, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy. Rozwijającymi się amatorsko dziedzinami sportowymi są: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka, lekkoatletyka oraz tenis ziemny.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość uprawiania sportu w działających klubach sportowych:

- Skwa Brudzeń,
- Bobry Cierszewo,
- LKS Wisła Główna – Sobowo.

W dziedzinie sportów wodnych znacznie zwiększy się możliwość uprawiania żeglarstwa w związku z powstającą rozbudową Mariny Murzynowo - jacht-club, w miejscowości Murzynowo - u ujścia Skrzy Prawej do rz. Wisły.

Widoczne jest jednak poważne niedoinwestowanie w sferze sportu i rekreacji, szczególnie pod kątem zaspokojenia potrzeb turystów, zarówno w Brudzeniu Dużym, jak i gminie. Brak jest tutaj większych komercyjnych ośrodków sportu i rekreacji (basenu krytego, hali sportowej, kortów tenisowych, boisk sportowych, sal fitness). W całej gminie nie istnieje żadna szkoła jeździecka. Nie ma zorganizowanych wydzielonych tras rowerowych. Brak jest dotychczas jakiegokolwiek oferty sportów zimowych np.– narciarskich tras biegowych. Niewykorzystanym potencjałem sportowo-rekreacyjnym są również tereny nadwiślańskie.

Uczestnictwo w kulturze

Instytucją powołaną do pełnienia zadań samorządu w zakresie kultury w gminie jest Gminna Biblioteka Publiczna w Brudzeniu Dużym.

Dodać należy, że przy szkołach gminnych– w miejscowościach Siecień, Sikórz (uzupełnić...) funkcjonują biblioteki szkolne. Biblioteka liczy ogółem (uzupełnić.....) czytelników (w roku 2017 było ich osób).

Gminna Biblioteka Publiczna jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży z terenów Gminy. W ramach jej struktury organizacyjnej wyodrębniono filię w Siecieniu oraz Sikorzu. Na działalność oświatową biblioteki składają się: spotkania autorskie, konkursy czytelnicze, plastyczne, literackie, spotkania z bajką, wycieczki oraz imprezy artystyczno – literackie pn. „Cała Polska czyta dzieciom”.

Biblioteka współpracuje także z przedszkolami i szkołami gminnymi – w zakresie organizacji zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych.

Zadania z zakresu kultury na terenie Gminy Brudzeń Duży realizują następujące placówki:

– Gminna Biblioteka Publiczna w Brudzeniu Dużym, znajdująca się w budynku Gimnazjum w Brudzeniu Dużym:

- Filia Biblioteczna w Sikorzu w budynku Zespołu Szkół w Sikorzu;
- Filia Biblioteczna w Siecieniu w budynku Zespołu Szkół w Siecieniu;
- Muzeum w Murzynowie;
- „Agronomówka” budynek ul. Dobrzyńska 9;
- Remiza OSP;

– Orkiestra Dęta w Sobowie,

Gminna Biblioteka Publiczna jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży z terenów Gminy. W ramach jej struktury organizacyjnej wyodrębniono filię w Siecieniu oraz Sikorzu.

Na działalność oświatową biblioteki składają się: spotkania autorskie, konkursy czytelnicze, plastyczne, literackie, spotkania z bajką, wycieczki oraz imprezy artystyczno – literackie pn. „Cała Polska czyta dzieciom”.

Orkiestra Dęta w Sobowie orkiestra działa od 30 września 1985 roku. Gra orkiestry pojawia się przy ważnych uroczystościach gminnych i kościelnych. Orkiestra bierze udział w takich uroczystościach jak: Dni Gminy Brudzeń Duży, dożynki gminne i parafialne, coroczna pielgrzymka do Skępego, a ponadto uczestniczy w procesjach Bożego Ciała, organizuje koncerty m.in. Koncert Kolęd w pierwszych dniach stycznia.

Źródło: <http://brudzen.pl/>

Muzeum w Murzynowie mieści się w niedużej zabytkowej chacie z początku XX wieku, położonym nad samym brzegiem Wisły. W muzeum znajdują się zbiory poświęcone dawnym zawodom mieszkańców tej nadwiślańskiej wioski, głównie rybołówstwu, żegludze wiślanej, sadownictwu oraz uprawie roli. Wśród zbiorów można oglądać przedmioty ze sfery duchoworeligijnej, znaleziska archeologiczne oraz okazy przyrodnicze.

Źródło: <http://mazowieckieskarby.pl/>

Do najważniejszych imprez należą:

- Festiwal Ginących Zawodów
- Dożynki Gminne w Brudzeniu Dużym
- Dni Brudzenia
- Gminne olimpiady
- spływy kajakowe na rz. Skrwie
- Duathlon

Inne imprezy:

- Amatorski Wyścig Rowerowy po Brudzeńskim Parku Krajobrazowym
- Akcja „Cała Polska czyta dzieciom” – Gminna Biblioteka Publiczna
- Rajd Wisła
- Gminny Dzień Sportu
- harcerskie rajdy rowerowe
- Dzień flagi
- Turnieje Szachowe
- imprezy organizowane przez Muzeum w Murzynowie.

Organizacje pozarządowe

Na obszarze gminy Brudzeń Duży prowadzą działalność liczne organizacje pozarządowe, które poza funkcją integrującą mieszkańców uzupełniają działania samorządu szczególnie w dziedzinie spraw związanych ze sportem i kulturą. Należą do nich:

- Stowarzyszenie Mieszkańców Siecienia i Okolic Na Rzecz Wspierania Aktywności Lokalnej
- Towarzystwo Przyjaciół Gminy Brudzeń im. Pawła Włodkowica
- Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych „Jedna droga”- Strupczewo Duże
- Fundacja na rzecz Rozwoju Zasobów Ludzkich „Razem łatwiej”- Janoszyce
- Fundacja „Nasza Wisła” – Murzynowo
- Fundacja Leonium - Sikórz
- Stowarzyszenie Społeczne „Wspólnie dla Sikorza i okolic”- Sikórz
- Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży „Furtka”- Parzeń- Janówek
- Stowarzyszenie Przyjaciół Sobowa

- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Siecieniu
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Nowych Karwosiekach
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Karwosiekach Noskowicach
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Turzy Małej
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Żernikach
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Suchodole
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Sobowie
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Parzeniu
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Bątkowie Kościelnym
- Stowarzyszenie- Ochotnicza Straż Pożarna w Sikorzu
- Stowarzyszenie producentów trzody chlewnej „Bru- Moch” w Brudzeniu Dużym

Organizacje pozarządowe oprócz funkcji integracyjnej i kulturotwórczej oraz aktywizacji fizycznej spełniają wiele innych nie mniej ważnych funkcji społecznych, m.in. uzupełniają działania gminy w takich dziedzinach jak ochrona środowiska, ochrona zdrowia, opieka społeczna, pomoc osobom niepełnosprawnym. Dużym sukcesem jest organizowany od kilku przez samorząd lat Festiwal Ginących Zawodów . Działania kulturalne w gminie uzupełniają również własne inicjatywy przeróżnych organizacji pozarządowych, czy też artystów tu tworzących, poprzez organizowanie pokazów poplenerowych, warsztatów itp.

Podsumowanie

Gmina Brudzeń Duży zw względu na znane i doceniane walory krajobrazowe, kulturowe, krajobrazowych i turystyczne przyciąga nowych mieszkańców. Obserwowane są tendencje demograficzne i migracyjne. Negatywnym zjawiskiem jest starzenie się społeczeństwa przejawiające się wzrostem odsetka ludzi w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców, przy niepokojącym spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym. Pogarszająca się struktura wiekowa może prowadzić do zmniejszenia się zasobów siły roboczej w wieku produkcyjnym. Niezadowolający jest również odsetek osób z wyższym wykształceniem. Niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem jest dość niski i malejący wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ogóle osób w wieku produkcyjnym. Niepokojący jest jednak bardzo duży udział osób długotrwale pozostających bez stałego zatrudnienia, gdyż taka sytuacja powoduje największe problemy społeczne.

Analiza sfery edukacyjnej wskazuje, że podstawowe potrzeby edukacyjne mieszkańców gminy Brudzeń Duży są w pełni zaspokajane. Edukacja na wyższym poziomie niż szkoła średnia, w szerszym niż wspomnianym wyżej zakresie, może być kontynuowana w większych ośrodkach miejskich takich jak Warszawa , Łódź, Gdańsk czy Toruń. Niestety, szkoły znajdujące się na terenie gminy nie posiadają pełnego wyposażenia, które oferowałoby poziom kształcenia na skalę europejską. Uzupełnienie braków w tym względzie wymaga znacznych nakładów, na które nie może sobie pozwolić samorząd lokalny. Również same budynki szkół wymagają mniejszych czy większych prac remontowych.

Infrastruktura ochrony zdrowia zapewniona jest na podstawowym poziomie. Mieszkańcy gminy potrzebujący specjalistycznej pomocy muszą jeździć do Płocka czy też bardziej odległych ośrodków zdrowia.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że opieka społeczna działa sprawnie i mimo ograniczonych środków finansowych zaspokaja pilne potrzeby mieszkańców. Niestety, zbyt małe fundusze nie pozwalają na rozwinięcie tej działalności. Niedostateczny jest stan bezpieczeństwa publicznego. Niedoinwestowana policja nie ma odpowiednich kadr i środków, by zapewnić wszystkie potrzeby mieszkańców. Na terenie gminy nie ma odpowiedniej infrastruktury sportowej pozwalającej mieszkańcom i turystom jak najlepiej wykorzystać czas na poprawę swej kondycji fizycznej, a tym samym stanu swego zdrowia. Ograniczone

fundusze gminy nie pozwalają m.in. na remont zabytkowych obiektów oraz organizację na szerszą skalę imprez kulturalnych.

1.1.4 WYMIAR GOSPODARCZY

Główni pracodawcy

Główne sektory gospodarki na terenie gminy Brudzeń Duży to rolnictwo oraz turystyka. Od kilku lat obserwuje się stały wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Według danych z UG w Brudzeniu Dużym wśród podmiotów gospodarczych najwięcej jest podmiotów działających w obszarze usług związanych z obsługą rolnictwa oraz handlu. Często związane są z obsługą ruchu turystycznego zajmując się m.in. gastronomią i wynajmem pokoi letniskowych, co w głównej mierze powodowane jest również turystycznym charakterem gminy. Reprezentowane są również podmioty oferujące usługi budowlane, usługi w zakresie transportu samochodowego, usługi parkingowe, mechanika pojazdowa. Ostatnim pod względem ilości rodzajem działalności gospodarczej są drobne podmioty produkcyjne. W gminie nie ma żadnych większych zakładów produkcyjnych i przemysłowych. W Gminie na 1000 mieszkańców przypada (uzupełnić) przedsiębiorstw, podczas gdy dla powiatu wskaźnik ten wynosi (uzupełnić), a w województwie (uzupełnić) (Polska 95,4). Można zatem powiedzieć, że Gmina Brudzeń Duży pod względem liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców plasuje się powyżej/ poniżej średniej powiatowej i wojewódzkiej, ale poniżej wartości wskaźnika dla Polski ogółem. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie gminy wg sektorów została przedstawiona w poniższej tabeli.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży w roku 2014 funkcjonowały 443 podmioty gospodarcze - głównie małe i średnie (wg klasyfikacji REGON), z czego 3,8% w sektorze publicznym, zaś 96,2% w sektorze prywatnym. Liczba podmiotów gospodarczych z roku na rok rośnie i w stosunku do roku bazowego zwiększyła się o 28,0%.

Tab. 25 Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2017
Podmioty gospodarki narodowej ogółem		346	368	391	392	402	441	443	
Sektor publiczny	ogółem	14	14	14	15	18	18	17	
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	11	11	11	12	15	15	14	
	spółki handlowe	0	0	0	0	0	1	1	
Sektor prywatny	ogółem	332	354	377	377	384	423	426	
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	280	299	319	317	319	346	346	
	spółki handlowe	8	8	8	8	8	15	16	
	spółdzielnie	4	4	4	4	4	6	6	
	fundacje	0	0	1	1	2	3	3	
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	15	16	16	16	16	18	18	

Źródło: Dane GUS

W gminie Brudzeń Duży w roku 2017 w rejestrze REGON zarejestrowane były 464 podmioty gospodarki narodowej, z czego 370 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 46 nowych podmiotów, a 41 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat

2009-2017 najwięcej (63) podmiotów zarejestrowano w roku 2013, a najmniej (43) w roku 2014. W tym samym okresie najwięcej (51) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (28) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2013 roku.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Brudzeń Duży najwięcej (15) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (441) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

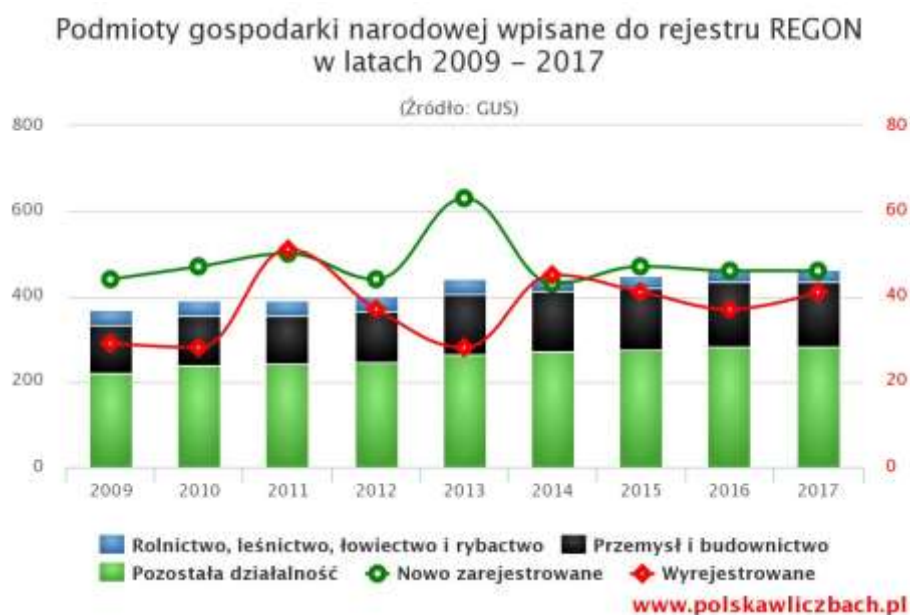
6,7% (31) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 32,8% (152) podmiotów, a 60,6% (281) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Brudzeń Duży najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (21.9%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20.3%).

Tab. 26 Rejestr Regon , www.polskawliczbach.pl/gmina, stan 31.XII.2017r. wg. GUS

Lp.	Rodzaj podmiotu	Liczba
1	Podmioty gospodarki narodowej wpisane go rejestru REGON-ogółem, w tym:	464
	Rolnictwo,leśnictwo,łowiectwoi rybactwo	31
	Przemysł i budownictwo	152
	Pozostała działalność	281
2	Osoby fizyczne prowadzace działalnosc gospodarczą	370
3	Podmioty nowo zarejestrowane w gminie Brudzeń Duży w 2017r.	46
	Podmioty wyrejestrowane w gminie Brudzeń Duży w 2017r.	41

Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej

Tab. 27 Podmioty wg. klas wielkości, źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina, stan na 31.XII.2017r. wg.GUS

Rodzaj przedsiębiorstwa	Ilość przedsiębiorstw
Mikro-przedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych)	441
Małe przedsiębiorstwa (10-49 zatrudnionych)	20
Średnie przedsiębiorstwa (50-249 zatrudnionych)	3
Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (< 250 zatrudnionych)	464

Tab. 28 Podmioty wg. form prawnych, źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina, stan na 31.XII.2017r. wg. GUS

Rodzaj przedsiębiorstwa	Ilość przedsiębiorstw
Spółdzielnie - ogółem	6
Spółki handlowe- ogółem	18
Spółki handlowe- z ograniczona odpowiedzialnością	15
Spółki cywilne	15

Tab. 29 Rodzaj przeważającej działalności gospodarczej osób fizycznych, źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina, stan na 31.XII.2017r. wg. GUS

Lp.	Rodzaj działalności gospodarczej	Ilość
1	Budownictwo	81
2	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	75
3	Przetwórstwo przemysłowe	56
4	Transport i gospodarka magazynowa	41
4	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	28
5	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	22

6	Pozostała działalność	14
7	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	13
8	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	11
9	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	10
10	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6
11	Edukacja	6
12	Informacja i komunikacja	5
13	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1

źródło: www.polskawliczbach.pl/gmina

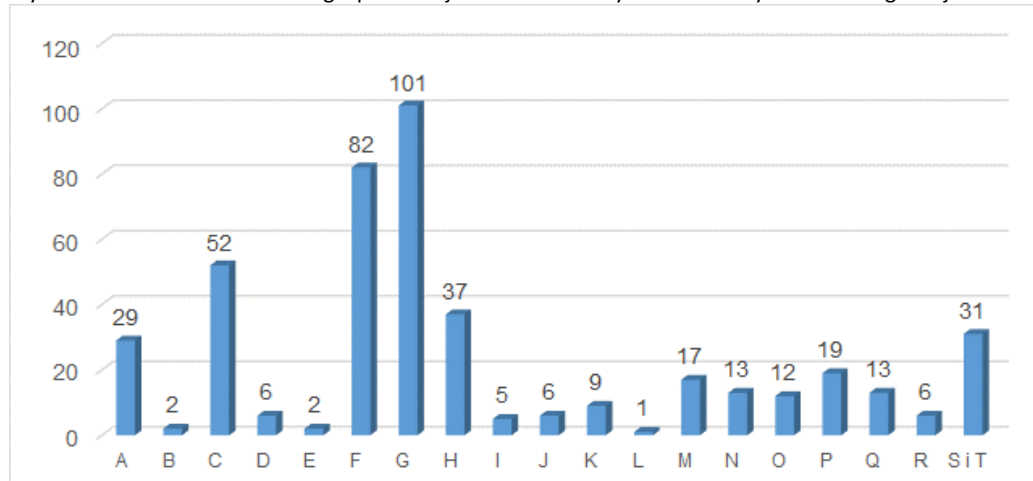
Wykres 7 Rodzaje działalności gospodarczej - przekrojowo
Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012 - 2017

(Źródło: GUS)

Wśród podmiotów gospodarczych zgrupowanych w sekcje PKD (Polska Klasyfikacja Działalności) najwięcej jest podmiotów działających w rolnictwie oraz handlu i usługach rynkowych. Podstawą gospodarki tego obszaru pozostaje zatem turystyka. Największymi pracodawcami są głównie przedsiębiorstwa o charakterze usługowym. Sektor publiczny to głównie Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym oraz jednostki organizacyjne Gminy Brudzeń Duży.

Wykres 8. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2014 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody: gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Zgodnie z wykresem zaprezentowanym powyżej, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Brudzeń Duży koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detaliczny, naprawie pojaz-

dów samochodowych, włączając motocykle (ok. 22,80% wszystkich podmiotów gospodarczych), budownictwie (18,51%), przetwórstwie przemysłowym (11,20%), transporcie i gospodarce magazynowej (11,74%).

Do największych podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy Brudzeń Duży należą między innymi:

- Zakład Obrotu Rolnego „Rol-Bud” – Brudzeń Duży;
- Firma Usługowo - Handlowa, Ośrodek Rekreacyjno - Szkoleniowy – Cierszewo;
- „Trans-Kop” s.a. – Siecień;
- Zakład Produkcyjny „Drewpol” s.a. – Parzeń;
- „Rolmex” s.j.– Brudzeń Duży;
- Marina-Murzynowo Sp. z o. o.;
- Trans-Petrol Przedsiębiorstwo Transportowo Handlowe Stefan Wawrzyński;
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne „Ekl-Tank” s.j.;
- Chmielewski Adam, Zielona Dolina.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży wyznaczono tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój przedsiębiorczości:

1. Brudzeń Duży i Bądkowo Kościelne Brudzeń Mały – ok. 10ha;
2. Siecień – ok. 15 ha;
3. Sikórz – ok. 11 ha;
4. Bądkowo Jeziorne – ok. 1,5 ha.

Rolnictwo

Rolnictwo, obok turystyki i handlu, jest jedną z podstawowych branż gospodarki gminy. Ogółem liczba gospodarstw rolnych, funkcjonujących na terenie gminy Brudzeń Duży wynosiła (stan na koniec 2017roku). Całkowita powierzchnia użytków rolnych obejmuje ponad 72% terenu całej gminy.

Rozwój rolnictwa związany jest bezsprzecznie z klasami gleb, jakie występują na terytorium gminy (prawie 38% powierzchni uprawnej w Gminie brudzeń Duży stanowią gleby V i VI klasy). Niska przydatność rolnicza użytków rolnych z dużą liczbą osób zatrudnionych w rolnictwie sprawia, że ten potencjał może być znaczącym dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

Brudzeń Duży jest gminą wiejską, na której terenie istotną rolę pełni rolnictwo. Gmina posiada jednak niekorzystne warunki do produkcji rolnej. Większość gleb, to gleby o średnich i niskich walorach przyrodniczych i małej przydatności do produkcji rolnej. Grunty o wysokich klasach bonitacyjnych zajmują niewielką część użytków rolnych. Przeważają grunty V i VI klasy. Występują tu gleby płowe i gleby brunatne. Miejscami występują gleby bielcowe, a w miejscach starorzeczy i obniżen terenu lokalnie zatapianych podczas okresów wiosennych, dominują gleby mułowe i torfowe. Strukturę zagospodarowania gruntów Gminy Brudzeń Duży przedstawia tabela 6.

Tab. 30 Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
użytki rolne	ha	11 680,00
grunty orne	ha	10 600,00
sady	ha	66,00
łąki:	ha	670,00
-w tym nieużytkowane	ha	15,00
pastwiska:	ha	520,00
-w tym nieużytkowane	ha	10,00
lasy i grunty leśne	ha	2 330,00
pozostałe grunty i nieużytki	ha	480,00
razem	ha	14 490,00
Powierzchnia gminy ogółem	km ²	162

Źródło: UG Brudzeń Duży

Na koniec 2014 roku na terenie Gminy funkcjonowały 1 372 gospodarstwa rolne, a w 2017 roku (do uzupełnienia).....gospodarstw rolnych. Największy udział stanowiły gospodarstwa o powierzchni 10 ha i więcej – 373 szt., czyli 27,2% wszystkich gospodarstw rolnych. Gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie stanowiły najmniejszy udział, bo około 22,0%.

Tab. 31. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Brudzeń Duży

Rodzaj gospodarstwa	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
do 1 ha włącznie	szt.	302
1 – 5 ha	szt.	357
5 – 10 ha	szt.	340
10 ha i więcej	szt.	373

Źródło: UG Brudzeń Duży

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym przeprowadzonym w 2010 roku największa powierzchnia terenów rolnych przeznaczona była pod zasiew zbóż (6 487,80 ha) oraz uprawy przemysłowe (1 487,29 ha), z kolei najmniejsza powierzchnia przeznaczona była pod uprawę warzyw gruntowych (8,65 ha).

Turystyka

Gmina Brudzeń Duży leży na prawym brzegu Wisły, w najszerszym i najbardziej malowniczym miejscu jej przepływu przez obszar Mazowsza, w dolinie rzeki Skrwy Prawej– prawobrzeżnego dopływu Wisły.

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego. Występujące w zasięgu Gminy obszary leśne, stwarzają możliwość aktywnego wypoczynku w postaci spaceru, czy jazdy na rowerze. Turyści podziwiający uroki kompleksów leśnych, mogą napotkać także liczne gatunki owadów, ptactwa oraz zwierząt. Zaletą Gminy jest czyste środowisko naturalne. Goście przyjeżdżający na teren Gminy mogą cieszyć się czystym powietrzem oraz ciszą. Na przedmiotowym obszarze możemy napotkać także obiekty zabytkowe, do najważniejszych zabytków nieruchomości i miejsc wartych zobaczenia Gminy, należą:

- późnoromański kościółek pod wezwaniem św. Małgorzaty w Rokiciu,
- kościół pod wezwaniem św. Józefa w Siecieniu, – kościół pod wezwaniem św. Szczepana w Bądkowie,
- kościół pod wezwaniem Bożego Ciała i św. Hieronima w Sobowie, – kościół pod wezwaniem św. Trójcy w Sikorzu, – jedenaście dworców szlacheckich w Brudzeniu Dużym, Głównie, Karwosiekach Chlewicach, Myślitorzycach, Winnicy, Sobowie, Rembielinie, Rokiciu, Uniejowie, Siecieniu, Sikorzu.
- zespół parkowo-dworski w Brudzeniu Dużym,
- Zespół parkowo-dworski w Siecieniu,
- pięknie położone młyny w miejscowościach: Radotki, Bądkowo Rochny, Janoszcze, Turza Mała.

Źródło: <http://brudzen.pl/>

Prócz obiektów zabytkowych, na terenie Gminy występują obszary przyrodnicze, które mogą zostać wykorzystane w ramach rozwoju turystyki i rekreacji. Do form ochrony przyrody oraz miejsc, które warto zobaczyć zaliczają się:

- „Mazowiecka Szwajcaria to zielona kraina, na której terenie znajdują się jeziora, rzeki, doliny, parki, zabytkowe budowle i inne atrakcje. Położona jest w zachodniej części powiatu płockiego nad rzeką Wisłą w kilkunastu kilometrach od Płocka i 120 km na zachód od Warszawy, na historycznej granicy pomiędzy Mazowszem a Ziemią Dobrzyńską. Niemal w całości znajduje się na terenie gminy Brudzeń Duży.

Zlokalizowana jest wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy, aż do jej ujścia do Wisły. Bogata historia zaowocowała wieloma znanymi postaciami i obiektami zabytkowymi, wśród których wymienić należy późnoromański ceglany kościół w Rokiciu z połowy XIII w., czy późnogotycki kościół w Siecieniu z elementami renesansowymi z końca XVI w. Największą atrakcją turystyczną Mazowieckiej Szwajcarii i zarazem gminy Brudzeń Duży stanowi Brudzeński Park Krajobrazowy.”

Źródło: <http://www.plock.lodz.lasy.gov.pl>

- Rezerwat „Jary Brudzeńskie” – powstał w celu ochrony 150 letniego drzewostanu dębowego. Posiada on znaczne walory kulturowe gdyż na jego terenie znajduje się grodzisko wczesnośredniowieczne oraz obelisk upamiętniający męczeńską walkę z hitlerowcami.
- Rezerwat „Sikórz” – powstał w celu ochrony 12 km odcinka doliny meandrującej Skrwy.
- Rezerwat „Brwilno” - o powierzchni 10,55 ha, celem ochrony jest zachowanie fragmentu świetlistej dąbrowy z charakterystycznym runem położonym malowniczo na stromej skarpie Wisły.
- Brudzeński Park Krajobrazowy o powierzchni 34,52 km² , który mieści się na terenie gmin Stara Biała i Brudzeń Duży. Park obejmuje dolinę dolnej Skrwy Prawej (aż do ujścia) i obejmuje kompleksy leśne Brwilno, Brudzeń oraz lasy Sikorskie. Na terenie Parku Krajobrazowego znajdują się trzy rezerваты przyrody: Sikórz, Brwilno i Brudzeńskie Jary.
- Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, zajmuje powierzchnię 44 504 ha na terenie powiatu plockiego w gminach: Bodzanów, Brudzeń Duży, Mała Wieś, Radzanowo, Słupno, Słubice, Stara Biała oraz miście i gminie Wyszogród, w powiecie płońskim w gminie Czerwińsk. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje krawędź wysoczyzny opadającej w kierunku południowo-wschodnim, ku Dolinie Dolnej Wisły. Jest to pas terenu o szerokości około 0,5 do 1,0 kilometra, od okolic Gruczna do Fordonu. Rozcinają go liczne wąwozy o zboczach porośniętych lasami grądowymi. Dna wąwozów zajmują lasy z olchą czarną o charakterze łągowym, rzadziej olsu. Skłony krawędzi są przeważnie odlesione i pokryte ziołoroślami oraz łąkami.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Przyczecze Skrwy Prawej, zajmuje powierzchnię 33 338 ha i leży na terenie powiatu sierpeckiego w gminach: Mochowo, Rościszewo, Sierpc i Szczutowo oraz w gminie Brudzeń Duży powiatu plockiego.
- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy: Jezioro Józefowskie oraz Ujście Skrwy.
- Obszar siedliskowy Natura 2000 Sikórz. – 14 pomników przyrody.

Źródło: <http://www.rajtel1.home.pl/brudzen/o-brudze-skim-parku-krajobrazowym.html>

Rys 19. Obszary chronione na terenie Gminy Brudzeń Duży

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Ponadto przez obszar Gminy przebiega czerwony szlak turystyczny im. Bolesława Krzywoustego, mający swój początek w Płocku. Szlak ten idealnie nadaje się do wycieczek rowerowych oraz pieszych. Szlak na terenie Gminy Brudzeń Duży ma długość 32 km.

Rys 20 . SZLAK NR 1a CZERWONY im. Bolesława Krzywoustego Źródło:

Źródło: www.plock.eu

Na terenie gminy Brudzeń Duży znajdują się 23 pomniki przyrody, są to m.in. : lipy drobnolistne, kasztanowce, dęby szypułkowe, grab zwyczajny, sosna pospolita.

Bazę hotelowo - gastronomiczną na terenie Gminy tworzą m.in.:

- Parzeń - gospodarstwo agroturystyczne;
- Cierszewo – ośrodek rekreacyjno-szkoleniowy;
- Janoszyce ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy – “Zielona dolina”;
- Murzynowo - „Marina”.

Warunkiem rozwoju turystyki i rekreacji w skali całej Gminy jest wykorzystanie istniejącej bazy oraz stworzenie niezbędnych elementów zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego. Istotnym czynnikiem rozwoju jest promocja i pełna informacja o wartościach turystyczno-rekreacyjnych Gminy. Analizując jednak potencjał turystyczny Gminy Brudzeń Duży można zauważyć, że turystyka może stanowić dodatkowy kierunek rozwoju Gminy.

Podsumowanie

W analizowanym okresie ostatnich kilku lat trend przejawiający się w liczbie zarejestrowanych na terenie gminy Brudzeń Duży podmiotów gospodarczych był rosnący. Większość przedsiębiorstw to podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Brak jest na tym obszarze większych przedsiębiorstw dających zatrudnienie i odprowadzających w części podatki do budżetu gminy. Podstawowymi obszarami zatrudnienia dla mieszkańców gminy jest rolnictwo, a także usługi (głównie związane z turystyką) i handel. Całkowita powierzchnia użytków rolnych obejmuje około 72% terenu całej gminy. Niestety ok.48% liczby gospodarstw nie przekracza swą powierzchnią 5 ha. Jednak cechy gminy w powiązaniu z dużą liczbą osób zatrudnionych w rolnictwie dają duży potencjał, który może być znaczący dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki. Znaczący udział osób zatrudnionych w

rolnictwie przekłada się na fakt pozytywnego kształtowania się współczynnika udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym.

1.1.5 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Komunikacja drogowa

Gmina Brudzeń Duży posiada dobre połączenia drogowe z najważniejszymi ośrodkami miejskimi województwa. Do gminy Brudzeń Duży kursuje linia podmiejska z Płocka , a z Warszawa , Toruniem i Łodzią dogodne połączenia zapewniają linie prywatnych przewoźników – busy. Większość dróg gminnych to drogi o złej jakości z powodu stale wzrastającego natężenia ruchu związanego m.in z napływem turystów. Drogi bitumiczne w gminie są w złym stanie technicznym. Istniejące nawierzchnie, na których nie wykonywano robót konserwacyjnych i przebudowy wykazują pęknięcia, koleiny w nawierzchni bitumicznej, wyeksploatowana jest warstwa ścieralna, brak pasów bezpieczeństwa przy pasach ruchu, brak ciągów pieszo-rowerowych. Pilnej przebudowy wymaga część dróg powiatowych, (część z nich zostały przebudowane), jak również wszystkie inne rodzaje dróg w gminie. Wzmocnienie konstrukcji nawierzchni oraz budowy odwodnienia wymaga większość dróg publicznych w gminie. Braki ciągów pieszych (chodników) przy drogach wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych i sprawnie funkcjonującego systemu ich odwadniania wpływają na duże utrudnienia komunikacyjne. W gminie funkcjonują m.in.nw. trasy rowerowe: Bądkowo – Podlesie, Bądkowo-Rochny, Bądkowo-Rumunki, Bądkowo Jeziorne, Bądkowo-Kościelne, Brudzeń Mały, Cierszewo, Główina, Gorzechowo, Janoszyce, Karwosieki – Cholewice, Karwosieki-Noskowice, Kłobukowo, Kłobukowo-Patrze, Kobierniki, Krzyżanowo, Lasotki, Murzynowo, Myślaborzyce, Nowe Karwosieki, Radotki, Rembielin, Robertowo, Rokicie, Siecień , Siecień –Rumunki, Sikórz, Sobowo,Strupczewo Duże, Turza Mała, Uniejewo, Więclawice, Zdziembórz, Żerniki-[źródło: www.mapa.nocowanie.pl/brudzen_duzy/sciezki_rowerowe/].

Ze względu na walory lokalizacyjne, Gmina Brudzeń Duży stanowi dobrą bazę dla mieszkańców Gminy - zarówno obecnych i potencjalnych, jak i inwestorów. Gmina Brudzeń Duży jest dobrze położona pod względem komunikacyjnym, mimo że przez jej teren nie przebiegają drogi krajowe. Sieć drogową tworzą m. in. 4 drogi wojewódzkie. Połączenia dróg wojewódzkich gwarantuje dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych oraz gminnych, które zapewniają mieszkańcom Gminy dotarcie do większych miejscowości. Infrastrukturę drogową na terenie Gminy Brudzeń Duży tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Drogi wojewódzkie:

nr 559 Płock – Brudzeń – Lipno (15897 km)

nr 562 Płock – Murzynowo – Włocławek (13500 km)

nr 555 Murzynowo – Srebrna (5980 km)

nr 540 Sikórz – Bielsk (2262 km)

łącznie długość dróg wojewódzkich na terenie gminy wynosi 37639 km.

Drogi powiatowe:

nr 169 Sikórz – Mochowo (5290 km)

nr 177 Bądkowo – Rochny – Łukoszyn (6790 km)

nr 178 Brudzeń Duży – Karwosieki – Proboszczewice (8786 km)

nr 179 Brudzeń Duży – Dobrzyń n/Wisłą (6648 km)

nr 182 Parzeń – Kamionki (2581 km)

nr 184 Siecień – Gorzechowo – Strupczewo (8239 km)

nr 185 Rembielin – Myślaborzyce (2515 km)

łącznie długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 40849 km.

Gmina zarządza drogami o długości 111 km, w tym 13,520 km to drogi o nawierzchni utwardzonej w następujących miejscowościach:

Cegielnia –	1,027 km
Bądkowo Kościelne –	1,350 km
Sobowo – Główina -	3,710 km
Rokicie – Gorzechowo –	2,919 km
Krzyżanowo –	3,664 km
Sikórz –	0,850 km
Razem –	13,520 km

Nasycenie połączeń komunikacyjnych uznać należy za zadowalające.

Kolej.

Na terenie gminy nie ma linii kolejowych. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Płocku, w odległości ok. 18 km od m. Brudzeń Duży

Sieć wodociągowa, kanalizacja

Systemy zaopatrzenia w wodę posiada większość miejscowości wchodzących w zasięg administracyjny Gminy Brudzeń Duży. Długość sieci wraz z przyłączami na terenie Gminy w 2014 roku wynosiła 250,5 km, natomiast liczba przyłączy do budynków mieszkalnych kształtowała się na poziomie 1 827 sztuk. Na koniec 2014 roku z wodociągu korzystało 7 630 osób, co stanowiło około 93% ogółu mieszkańców Gminy w 2014 roku.

Tab 32. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku

Wyszczególnienie Stan na dzień	Jed. miary	31.12.2014r
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	250,5
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 827
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dcm ³	204,3
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	7 630

Źródło: Dane GUS

Woda pozyskiwana jest z ujęć głębinowych i po uzdatnieniu (usunięciu nadmiaru żelaza, manganu i innych związków) dostarczana do odbiorców. Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży zaopatrywani są w wodę z następujących ujęć:

- stacja uzdatniania w Brudzeniu Dużym,
- stacja uzdatniania w Siecinu,
- stacja uzdatniania w Karwosiekach Cholewicach.

KANALIZACJA

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku liczyła 21,9 km oraz 457 sztuk przyłączy. Dzięki temu, na koniec 2014 roku do sieci kanalizacyjnej podłączonych było około 22% mieszkańców Gminy.

Tab 33. Stan infrastruktury ściekowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku

Sieć kanalizacyjna		
Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2014r.
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	21,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	. 457
ścieki odprowadzone z budynków zamieszkałych	dcm ³	59,3
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1 830
Oczyszczalnie ścieków		
Lokalizacja oczyszczalni ścieków	Przepustowość oczyszczalni ścieków	
Oczyszczalnia ścieków w Siecieniu	80m ³ /d	
Oczyszczalnia ścieków w Bądkowie Kościelnym	150 m ³ /d	

Źródło: Dane GUS

Na terenie Gminy zlokalizowano dwie oczyszczalnie ścieków w Siecieniu oraz Bądkowie Kościelnym. W związku z tym, że sieć wodno - kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to Gmina Brudzeń Duży systematycznie i w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Należy podkreślić, że podłączenie do sieci wodociągowej jest zapewnione każdemu nowemu gospodarstwu domowemu. Natomiast rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje w pierwszej kolejności na obszarze Gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Tym samym należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej. Z kolei w przypadku terenów inwestycyjnych konieczne będzie wcześniejsze uzbrojenie tych terenów w infrastrukturę wodno-ściekową, co zachęci potencjalnych inwestorów do inwestowania na tym terenie

Gospodarka odpadami.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty Uchwałą nr XII/77/15 Rady Gminy Brudzeń Duży z dnia 29 grudnia 2015r.; w sprawie: przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Jego wykonanie zostało powierzone Wójtowi Gminy Brudzeń Duży. Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Regulamin określa w szczególności:

- wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości;
- rodzaj i minimalną pojemności urządzeń przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunków rozmieszczania tych urządzeń i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym;

- częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
- inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
- obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku;
- wymagania utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach;
- wyznaczone obszary podlegające obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania.

Źródło: Uchwała Nr XII/77/15 Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia 29 grudnia 2015 w sprawie: przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Brudzeń Duży.

Podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie odbioru i nadzorującym wywóz odpadów komunalnych jest Gmina. Zasięg obowiązywania przepisów zawartych w Regulaminie obejmuje nieruchomości zamieszkałe i niezamieszkałe na terenie Gminy Brudzeń Duży. Gmina Brudzeń Duży przynależy do Związku Gmin Regionu Płockiego i w oparciu o jego działalność prowadzi gospodarkę odpadami. Zadaniem priorytetowym Związku jest rozwiązanie problemu utylizacji odpadów o zasięgu ponadgminnym - wspólna budowa systemu odbioru, gromadzenia i utylizacji odpadów komunalnych, w tym systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Aktualnie do Związku należy 18 gmin z regionów powiatów płockiego i płońskiego. Odpady komunalne z terenu Gminy Brudzeń Duży są obsługiwane przez Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Kobiernikach, w Gminie Stara Biała. Zakład osiągnął maksymalną zdolność przerobową wystarczającą dla przyjęcia odpadów komunalnych z terenu Gminy Płock oraz 16 gmin wchodzących w skład Związku Gmin Regionu Płockiego. Nowoczesna technologia powoduje, że zakład dotrzymuje kroku innym krajom UE.

Źródło: www.zuok.pl

Sieć gazownicza.

Zaopatrzenie w gaz obszaru gminy odbywa się poprzez gazociągi wysokiego ciśnienia : 2x DN 500 MOP 5,0-5,5 MPa relacji Głowina – Włocławek I i II, DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Rembelszczyzna – Gustorzyn wraz z kablem światłowodowym eksploatuje Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ – SYSTEM S.A. Oddział w Gdańsku. Zgodnie z danymi GUS tylko nieliczne osoby na terenie Gminy korzystały z gazu sieciowego. Brak sieci gazowej rozdzielczej.

Źródło: GAZ – SYSTEM S.A. Oddział w Gdańsku

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie w energię elektryczną – zasilanie odbiorców na terenie Gminy, w układzie normalnym pracy sieci, odbywa się trzema liniami napowietrzno – kablowymi SN (15 kV) wyprowadzonymi z GPZ Maszewo (główny punkt zasilający, stacja WN/SN). W przypadkach awaryjnych, poprzez zmianę podziału sieci, istnieje możliwość zmiany punktu zasilającego na inny, m.in. :GPZ Bojanowo, GPZ Sierpc. Odbiorcy gminy zasilani z sieci niskiego napięcia podłączeni są do 160 stacji transformatorowych SN/NN. Ogólny stan techniczny urządzeń zasilających teren Gminy Brudzeń Duży jest dobry. Na bieżąco prowadzone są prace polegające na wymianie wyeksploatowanych urządzeń na nowe, zmniejszające możliwość wystąpienia awarii oraz prace polegające na rozbudowie sieci, co umożliwia pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną niniejszego terenu.

Źródło: Energa Operator oddział w Płocku

Zaopatrzenie w energię ciepłą – gospodarka ciepła na terenie Gminy Brudzeń Duży ma zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne nadal zasilanych głównie węglem, drewnem, olejem opałowym oraz gazem propan-butan;

Odnawialne źródła energii – na terenie Gminy Brudzeń Duży zauważalne jest zainteresowanie lokalizacją elektrowni wiatrowych. W związku z tym, w chwili obecnej na terenie Gminy funkcjonuje 7 turbin wiatrowych (4 o mocy 200 kW oraz 3 o mocy 400 kW). Mieszkańcy oraz władze Gminy są zainteresowani odnawialnymi źródłami energii, w związku z czym istnieje możliwość, że kolejne pojedyncze budynki mieszkalne na terenie Gminy, w najbliższej przyszłości, zostaną wyposażone w instalacje solarne. Obecnie prowadzone jest jedno postępowanie w sprawie odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy.

Mieszkalnictwo

Mieszkalnictwo na terenie Gminy Brudzeń Duży ulega systematycznemu rozwojowi. W roku 2013 w porównaniu z rokiem 2008 liczba mieszkań na opisywanym areale wzrosła o 16,47%, w efekcie czego powierzchnia użytkowa mieszkań wzrosła o 4,49%. Natomiast w roku 2013 Gmina nie posiadała lokali socjalnych.

Tab. 34 Zasoby mieszkaniowe w Gminie Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania	2180	2213	2458	2482	2505	2539
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	86,9	87,9	89,7	89,9	90,4	90,8
Liczba lokali socjalnych	-	7	-	0	0	0
powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (m ²)	-	277	-	0	0	0

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania zwiększyła się z 86,90 m² (rok 2008) do 106,1 m² (rok 2013). Podobny trend przyjął wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 użytkownika (wzrost z 23,9 m² do 28,1 m²) oraz wskaźnik mieszkania na 1000 mieszkańców (wzrost z 275,6 do 309,3), co niewątpliwie uatrakcyjnia opisywany obszar pod względem osiedleńczym, stwarzając dogodne warunki mieszkaniowe.

Tab. 35 Wskaźniki dotyczące zasobu mieszkaniowego w latach 2008 – 2013

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przeciętna powierzchnia użytkowa	m ²	86,9	87,9	89,7	89,9	90,4	90,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	23,9	24,5	27,1	27,4	27,7	28,1
mieszkania na 1000 mieszkańców	-	275,6	278,4	302,4	305,2	305,9	309,3

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie nastąpił wzrost wyposażenia mieszkań na terenie Gminy Brudzeń Duży w instalacje sanitarne – wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie. W 2013 roku na obszarze Gminy około 89,60% mieszkań było podłączonych do wodociągu, 79,28% - było wyposażonych w łazienkę, zaś 73,81% posiadało centralne ogrzewanie.

Tab. 36. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne

Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	%	83,17%	83,42%	89,26%	89,36%	89,46%	89,60%
łazienka	%	70,37%	70,81%	78,60%	78,81%	79,00%	79,28%
Centralne ogrzewanie	%	69,59%	70,04%	72,95%	73,21%	73,45%	73,81%

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Na terenie Gminy w planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczono następujące tereny pod zabudowę mieszkaniową:

1. Brudzeń Duży i Bądkowo Kościelne, Brudzeń Mały – ok. 127 ha;
2. Janoszyce – ok. 5 ha;
3. Siecień i Murzynowo – ok. 92ha;
4. Sikórz - ok. 53 ha;
5. Karwosieki Noskowice – ok. 8ha;
6. Główina - ok. 4ha.

Podsumowanie

Inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej powinny być ukierunkowane na poprawę jakości dróg gminnych. Sieci: wodociągowa i kanalizacyjna oraz gazowa wymaga modernizacji i rozbudowy. Dodatkowe problemy to m.in.:

- niewystarczający poziom rozwoju i modernizacji infrastruktury technicznej w sołectwach,
- niewystarczające zaplecze parkingowe,
- zły stan nawierzchni dróg, chodników oraz oświetlenia drogowego w gminie,
- dzikie wysypiska, zaśmiecanie terenu gminy,
- zanieczyszczenie powietrza w związku z dużym ruchem drogowym w obszarze gminy,
- niewystarczająca edukacja ekologiczna społeczeństwa.

1.2. POWIĄZANIE GPR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY

Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi gminy Brudzeń Duży

Gminny Program Rewitalizacji jest elementem systemu planowania rozwoju gminy, obejmującym zbiór dokumentów, służących lokalnym władzom samorządu terytorialnego do podejmowania długofalowych, strategicznych decyzji, a także uzyskania dofinansowania z pozabudżetowych środków na realizację zidentyfikowanych zamierzeń programowych (w tym z UE). Dla uzyskania spójności ustaleń tych dokumentów i ich zintegrowania pożądane jest, by w procesie ich sporządzania dysponować kompleksowo opracowaną aktualną diagnozą stanu gminy, obejmującą łącznie zagadnienia społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe. Integralność wspomnianego systemu jest możliwa dzięki dążeniu do uzyskania równorzędnych relacji planowania społecznego z pozostałymi czterema sferami obejmującymi zagadnienia gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe przy formułowaniu celów i kierunków rozwoju gminy w ww. dokumentach oraz przy ścisłej współpracy zespołów autorskich oraz aktywnej i świadomej partycypacji społecznej.

Gminny Program Rewitalizacji stanowi dokument operacyjny w stosunku do Strategii Rozwoju, jest narzędziem realizacji wizji, celów strategicznych i operacyjnych, zawiera m.in. bazę danych, która służy

realizacji strategii rozwoju oraz innych dokumentów strategicznym gminy. Ustawa o rewitalizacji w rozdz. 4 art.15 ustanawia zakres zawartości GPR, a w nim wymagany opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych, co zostało omówione poniżej.

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015-2025 (SRGBD)²

Dokument opracowany przez firmę Westmor Consulting wymaga aktualizacji i dostosowania do zapisów wprowadzonej w 2015 r. ustawy o rewitalizacji i wynikających z GPR długofalowych zamierzeń gminy. Program Rewitalizacji wykazuje powiązania zarówno z wizją, a także poszczególnymi celami: nadrzędnymi (priorytetowymi) i operacyjnymi zawartymi w SRGBD,

Strategia została przyjęta przez Radę Gminy w Brudzeniu Dużym uchwałą Nr XII/76/15 z dnia 29 grudnia 2015 roku. Czas jej obowiązywania przypada na lata 2015 - 2025. Stanowi narzędzie wspomagające planowanie i zarządzanie rozwojem gminą w szerszym horyzoncie czasowym.

Strategiczne decyzje związane z rozwojem gminy powinny wynikać przede wszystkim z zapisanych celów strategicznych i operacyjnych. Ze względu na często występujące ograniczenia środków finansowych, strategia hierarchizuje planowane działania o fundamentalnym znaczeniu dla jej realizacji, zachowując jednocześnie zasadę dążenia do zrównoważonego i trwałego rozwoju gminy. Strategia porusza istotne problemy, których rozwiązanie mają zapewnić działania rewitalizacyjne. Wśród problemów zidentyfikowanych w strategii i rozpatrywanych w toku prac nad GPR wymieniono:

W sferze społecznej. Problemy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa, niski odsetek mieszkańców z wyższym wykształceniem, wysoki udział osób długotrwale pozostających bez stałego zatrudnienia. Położono nacisk na konieczność wzrostu poziomu edukacji, także z uwzględnieniem warunków demograficznych oraz wymagań rynku pracy. Zwrócono uwagę, że w budowaniu więzi i tożsamości decydującą rolę odgrywa kultura(w tym - ochrona zabytków) i sport. Są to jednocześnie elementy stanowiące o wyjątkowości gminy Brudzeń Duży. Dlatego dbałość o sferę kultury (zabytki, instytucje kultury, wydarzenia i imprezy artystyczne) w dużym stopniu warunkuje rozwój całej gminy. Stąd konieczność ochrony materialnych obiektów dziedzictwa kulturowego (renowacja i restauracja zabytków, kapliczek, itp.). Jako jeden z celów operacyjnych wskazano zapewnienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańcom i turystom. Bezpieczeństwo rozumiane jest tu szeroko, bo chodzi zarówno o ochronę zdrowia, jak również bezpieczeństwo publiczne. Wskazuje na niepełną infrastrukturę ochrony zdrowia, jeśli chodzi o pomoc specjalistyczną. Odnosi się także do niedostatecznego stanu bezpieczeństwa publicznego oraz braku odpowiedniej infrastruktury sportowej, która pozwalałaby mieszkańcom oraz turystom wykorzystać czas na poprawę stanu zdrowia i kondycji fizycznej. Zaproponowanym kierunkiem działań jest także przeciwdziałanie marginalizacji

²Uchwała Nr XII/76/15. Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia 29 grudnia 2015 r w sprawie przyjęcia SRGBD na lata 2015-2025

osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych (świetlice środowiskowe, ośrodek dziennego pobytu z terapią zajęciową).

W sferze gospodarczej wskazuje na brak większych przedsiębiorstw dających zatrudnienie mieszkańcom i odprowadzających podatki do kasy gminy. Zwraca także uwagę na fakt, że stosunkowo niskie bezrobocie jest wynikiem znaczącego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie oraz pracujących w zakładach pracy zlokalizowanych w Płocku. To sprawia, że potencjał rolniczy związany z rozwojem rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, nie jest w pełni wykorzystany. W sferze gospodarczej na uwagę zasługują działania zmierzające do ułatwienia inwestowania poprzez prowadzenie przyjaznej polityki podatkowej oraz tworzenie stref inwestycyjnych. Jako kierunki działań wskazuje się m.in. wsparcie dla powstawania i rozwoju zakładów przetwórstwa i przechowalnictwa rolno-spożywczego oraz przedsiębiorstw oferujących usługi dla rolnictwa, oraz rozwijanie rzemiosła artystycznego.

Rosnąca liczba osób odwiedzających gminę powoduje wzrost nakładów na zachowanie dotychczasowego charakteru tego miejsca, szczególnie zabytkowej jego części oraz miejsc o unikalnych walorach przyrodniczych.

W sferze funkcjonalno-przestrzennej jeśli chodzi o dobre zarządzanie przestrzenią gminy, zwrócono uwagę na konieczność zachowania najcenniejszego waloru obszaru gminy – harmonii obszarów przyrodniczych z obszarami zurbanizowanymi. Stąd też należy prowadzić niezwykle ostrożną polityką mieszkaniową na terenie gminy Brudzeń Duży (w pierwszej kolejności uzupełnianie zabudowy) oraz realizowaniem inwestycji mieszkaniowych na obszarach wiejskich w oparciu o już istniejące układy osadnicze (wyłączenie z zabudowy dolin rzecznych, wąwozów, suchych dolin). Te działania przyczynią się do ograniczenia suburbanizacji, czemu mają służyć mechanizmy stworzone przez ustawę o rewitalizacji.

W sferze technicznej zwrócono uwagę na potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury technicznej, w szczególności sieci kanalizacyjnej, gazowej, a także wodociągowej. Znaczących inwestycji wymaga układ dróg gminnych. Strategia zwraca także uwagę na szczególną wagę kwestii ochrony i restauracji istniejących zabytków oraz poprawy sytuacji jeśli chodzi o przestrzeń zorganizowaną. Pożądanym kierunkiem działań jest rewitalizacja poszczególnych rejonów gminy (w tym renowacja i restauracja zabytków, porządkowanie przestrzeni publicznych, uzupełnianie infrastruktury technicznej).

Z punktu widzenia mieszkańców istotne znaczenie ma uporządkowanie ruchu kołowego, budowa parkingów w szczególności w rejonie obiektów publicznych, kultury i rekreacji, sportowymi. W powiązaniu z działaniami rewitalizacyjnymi, istotne są działania zmierzające do wykonania brakujących chodników, ograniczenia zanieczyszczeń powietrza poprzez wykorzystywanie dużo bardziej przyjaznych środowisku, znanych źródeł energii.

W strategii zakłada się, że w wyniku realizacji założonych działań Gmina Brudzeń Duży w 2025 roku będzie gminą atrakcyjną pod względem: mieszkaniowym i osadniczym, inwestycyjnym i turystycznym poprzez wzrost dochodów własnych gminy i zwiększenie możliwości inwestycyjnych.

Dokument wyróżnia trzy cele strategiczne:

- 1) Atrakcyjna infrastruktura
- 2) Aktywni mieszkańcy

3) Czyste środowisko naturalne

W pracach nad GPR w ramach analizy z zastosowaniem wielu kryteriów potwierdzone i uszczegółowione zostały problemy, a ich zidentyfikowana koncentracja umożliwiła dokonanie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podsumowanie analizy problemów w skali gminy wskazano w strategii. Na ich podstawie prowadzono pogłębione analizy, aby wypracować wiodące przedsięwzięcia, mające skutecznie przeciwdziałać problemom.

Strategia wskazała, iż jednym z głównych celów strategicznych jest stworzenie warunków dla wzrostu aktywności mieszkańców gminy wraz z podnoszeniem poziomu atrakcyjności infrastruktury technicznej oraz zachowaniem czystego środowiska naturalnego. Może się to stać m.in. poprzez zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejsca kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców, organizowanie lokalnych imprez kulturalnych i sportowych, a także edukację w ramach zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. Nie bez znaczenia jest również doposażenie jednostek OSP posiadających duży potencjał organizacyjny środowisk lokalnych oraz aktywizacja osób bezrobotnych.

Cele strategiczne omówione w strategii znajdują swoje rozwinięcie w dokumentach operacyjnych - wskazano ich powiązanie z celami GPR oraz SRPS w tabeli poniżej.

Tab. 37. Synergia celów rewitalizacji z wybranymi celami dokumentów strategicznych

Elementy dokumentów	Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015- 2025 (SRGBD)	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Brudzeń Duży Na lata 2017-2026 (SRPS)	Gminny Program Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży na lata 2019-2029 (GPRGBD)
Wizja	<p>Gmina Brudzeń Duży przyjazna dla mieszkańców, inwestorów i gości.</p> <p>W strategii zakłada się, że w wyniku realizacji założonych działań Gmina Brudzeń Duży w 2025 roku będzie gminą atrakcyjną pod względem: mieszkaniowym i osadniczym, inwestycyjnym i turystycznym poprzez wzrost dochodów własnych gminy i zwiększenie możliwości inwestycyjnych.</p>	-----	- obszar rewitalizacji obszarem przyjaznym dla mieszkańców, turystów i przedsiębiorców, z atrakcyjną infrastrukturą społeczną umożliwiającą włączenie społeczne, z utrwalonym dotychczasowym, odmiennym charakterem każdego z podobszarów oraz zrównoważony rozwój gminy z poszanowaniem środowiska naturalnego
Misja/ Cel nadrzędny	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców gminy Brudzeń Duży	Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców gminy Brudzeń Duży zagrożonych z różnych przyczyn wykluczeniem społecznym	Tworzenie warunków do integracji i aktywizacji społeczności lokalnej w celu utrzymywanie wysokiego standardu życia mieszkańców, dbałość o zachowanie wybitnych walorów kulturowych i krajobrazowych gminy.

Elementy dokumentów	Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015- 2025 (SRGBD)	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Brudzeń Duży Na lata 2017-2026 (SRPS)	Gminny Program Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży na lata 2019-2029 (GPRGBD)
Cele strategiczne /priorytety wraz z celami operacyjnymi	<p><u>Cel strategiczny 1</u> Atrakcyjna infrastruktura <u>Cele operacyjne :</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. 2. Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej. 3. Budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych. 4. Budowa, przebudowa i remont placówek oświatowych i opiekuńczych. 5. Promocja obszarów aktywności gospodarczej na terenie Gminy oraz terenów przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe. 6. Budowa gazociągu. <p><u>Cel strategiczny 2</u> Aktywni mieszkańcy <u>Cele operacyjne:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejscu kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców. 2. Rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej dla różnych grup społecznych. 3. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Dopuszczenie jednostek OSP. 5. Aktywizacja osób ezrobotnych. <p><u>Cel strategiczny 3</u> Czyste środowisko naturalne <u>Cele opwracyjne:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy. 2. Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej. 3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalna gospodarka zasobami. 	<p><u>Cel strategiczny 1.</u> Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży.</p> <p><u>Cel strategiczny 2.</u> Za- pewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja.</p> <p><u>Cel strategiczny 3.</u> Umacnianie rodzin z terenu Gminy Brudzeń Duży w ich prawidłowym funkcjonowaniu.</p>	<p>CEL REWITALIZACJI 1.</p> <p>Zmniejszenie liczby osób mających potrzebę korzystania ze środowiskowej pomocy</p> <p>CEL REWITALIZACJI 2.</p> <p>Poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej oraz estetyki przestrzeni i obiektów</p>

Źródło: opracowanie własne

Gminny Program Rewitalizacji będzie przyczyniać się do realizacji przede wszystkim celów społecznych związanych bezpośrednio z rewitalizacją poprzez realizację działań zidentyfikowanych w diagnozie do

strategii jako problemy społeczne, skoncentrowanych terytorialnie i ukierunkowanych na rozwiązanie zidentyfikowanych problemów. Pozostałe cele w zakresie przedsięwzięć infrastrukturalnych w zakresie edukacji, kultury i sportu – stanowią uzupełnienie dla zakładanej społecznej rewitalizacji podobszarów wyznaczonych w Gminie Brudzeń Duży. Wysoki poziom ogólności zapisów strategii nie pozwala na bardziej dogłębną ocenę postępów jej realizacji. Dokonać tego można poprzez monitoring wskaźników zgromadzonych po raz pierwszy w tak szerokim zakresie dla celu opracowania GPR.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Brudzeń Duży

Studium jest podstawowym dokumentem kreującym politykę przestrzenną gminy, określającym podstawowe dane, uwarunkowania rozwoju obszaru gminy i jej funkcjonowania w zakresie gospodarki przestrzennej. Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brudzeń Duży została przyjęta przez Radę Gminy Brudzeń Duży uchwałą Nr IX/63/11 z dnia 30 sierpnia 2011r. Za generalny cel polityki rozwojowej gminy Brudzeń Duży uznano osiągnięcie harmonijnego, wszechstronnego i trwałego rozwoju zapewniającego:

- zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców
- warunki umożliwiające wzrost poziomu życia
- możliwości zaspokojenia przyszłych potrzeb następnych pokoleń.

Ponadto za istotne wskazano podnoszenie standardu warunków życia mieszkańców gminy przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju. Podniesieniu standardu życia ma służyć realizacja polityki przestrzennej w zakresie uzyskiwania coraz wyższej sprawności funkcjonowania struktur przestrzennych poprzez przekształcenie, podnoszenie stopnia wyposażenia w infrastrukturę techniczną terenów i zainwestowania kubaturowego. Temu celowi ma służyć także przeciwdziałanie degradacji walorów gminy, także w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu, dziedzictwa kulturowego i potencjału intelektualnego mieszkańców.

Studium wskazuje kierunki urbanizacji (ruralizacji) gminy jako tereny potencjalnego rozwoju wg dominującej funkcji. Głównie we wsi Brudzeń Duży gminnym ośrodkiem obsługi oraz wsiach Sikórz i Siecień koncentrujących działalność inwestycyjną i produkcyjno-usługową, predysponowanych na wsie wielofunkcyjne.

Wskazuje się tereny potencjalnego rozwoju z przeznaczeniem dla zabudowy i zagospodarowania wg dominujących funkcji.

1. tereny wielofunkcyjne zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem wyłącznie usług podstawowych nieuciążliwych dla otoczenia na potrzeby mieszkańców - przeznaczone głównie dla budownictwa mieszkaniowego o charakterze jednorodzinnej zabudowy nierolniczej, skupionych głównie we wsiach Brudzeń Duży, Bądkowo Kościelne, Sikórz, Siecień, Murzynowo (na większych działkach min. 1000 m² dot. Murzynowa).

Zakłada się następujące standardy intensywności zabudowy:

dla terenów mieszkaniowych	0,4 - 0,5
dla terenów usług	0,4 - 1,1
dla terenów wytwórczych	0,2 - 0,9

oraz maksymalną wysokość zabudowy 3 kondygnacji w tym poddasze użytkowe. Linie zabudowy zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie oraz z przepisami szczególnymi (w strefie zabytków).

Wskaźnik zabudowy działki 40 - 50 % (~ 800 m²). Obowiązuje zachowanie istniejącej zieleni nieurządzonej i wykorzystanie jej w planowanym zagospodarowaniu.

2. tereny wielofunkcyjne związane z działalnością produkcyjną, usługową, handlową, magazynową – tereny rozwojowe przeznaczone na działalność gospodarczą, dla większych obiektów handlu detalicznego typu "makro", hurtowni, sklepów meblowych oraz innej działalności aktywizującej rynek pracy i umacniającej powiązania z regionem.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP)

MPZP jest aktem prawa miejscowego określającym przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu, a także rozmieszczenie inwestycji celu publicznego. Gmina Brudzeń Duży dysponuje miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w ilości ok. 28 mpzp, obejmującymi część jej powierzchni (ok. 20%), stąd występuje tu konieczność realizowania inwestycji w oparciu o wydawane indywidualnie decyzje o warunkach zabudowy (WZ) oraz decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego (LICP).

W planach miejscowych określa się: przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu, ustalenie zasad zagospodarowania, zasad obsługi w zakresie infrastruktury technicznej, zasad i warunków podziału terenów na działki budowlane, lokalne warunki standardów i zasad kształtowania zabudowy, linie zabudowy, gabaryty obiektów, warunki szczególne.

Dla terenów gminy, które nie zostaną objęte przez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i nie podlegają obowiązkowi ich sporządzenia, stosownie do przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym zmiana zagospodarowania terenu, a w szczególności jego zabudowa wymaga ustalenia w drodze decyzji warunków zabudowy i zagospodarowania terenu. Decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu podejmuje się w trybie wymaganych przepisów.

W gminie Brudzeń Duży obowiązują mpzp dla terenów:

- Brudzeń Duży z częścią Brudzenia Małego oraz Bądkowo Kościelne
- Bądkowo Jeziorne
- Główina
- Karwosieki Noskowice
- Parzeń
- Rochny Podlasie
- Siecień Murzynowo
- Sikórz
- Janoszyce

Ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego z wyznaczonego obszaru zdegradowanego Rada Gminy w Brudzeniu Dużym wyznaczyła następujące podobszary rewitalizacji:

1. Siecień – podobszar nr 1
2. Rokicie – podobszar nr 2
3. Główina – podobszar nr 3a i 3b
4. Turza Mała – podobszar nr 4
5. Karwosieki Nowe – podobszar nr 5
6. Żerniki – podobszar nr 6
7. Strupczewo – podobszar 7
8. Sobowo – podobszar nr 8

oraz obszar potencjalnych działań rewitalizacyjnych w Sikorzu (nr 9) pozostający poza obszarami zdegradowanym i rewitalizacji)

Dysponowanie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp) spójnymi z ustaleniami Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży obejmującymi tereny w poszczególnych podobszarach rewitalizacji będzie w wielu przypadkach sprzyjało, a niekiedy decydowało o możliwości realizowania planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Ustawodawca przewidział możliwość

zastosowania miejscowego planu rewitalizacji (stanowiącego akt prawa miejscowego o specjalnej, rozszerzonej formie w stosunku do obecnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;), szczególnie gdyby zamierzano powołać Specjalną Strefę Rewitalizacji (SSR) (jako dodatkowy akt prawa miejscowego).

GPR to spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowane podobszary rewitalizacji gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób partnerski i zintegrowany. W celu jego skutecznej realizacji niezwykle istotny jest sposób prowadzenia polityki przestrzennej za pomocą mpzp obowiązujących w poszczególnych, wyodrębnionych podobszarach rewitalizacji.

Wskazanie sposobu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży w zakresie zagospodarowania przestrzennego

Analizując obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brudzeń Duży należy zauważyć, że studium nie jest w pełni aktualne i zgodne z wymaganiami obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji oraz ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. tzw. krajobrazową, nakładającymi dodatkowe obowiązki i kryteria do stosowania przy jego sporządzaniu. W obecnie sporządzanych dokumentach planistycznych należy uwzględnić rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym; potrzeby i możliwości rozwoju gminy, uwzględniające w szczególności analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne; prognozy demograficzne, możliwości finansowania przez gminę wykonania infrastruktury technicznej i społecznej służącej realizacji zadań własnych gminy oraz ustalenia dotyczące obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Polityka przestrzenna gminy powinna selektywnie promować tereny i wiązać je z rozwojem infrastruktury, dążyć do efektywnego ich zagospodarowywania poprzez skupianie zabudowy i koncentrację interwencji służących niwelowaniu zjawisk kryzysowych. Potencjał rozwojowy gminy wymaga podjęcia kwestii zagwarantowania lokalizacji usług publicznych, zabezpieczenie terenów gminnych pod inwestycje celu publicznego. Warta rozważenia jest potrzeba odwrócenia trendu opuszczania gminy przez młode osoby wyjeżdżające na stałe głównie do Płocka i Warszawy, które obecnie są miejscem pracy i korzystania z szeroko pojętych usług (edukacja, ochrona zdrowia, kultura, sport), przez co gmina staje się miejscem zamieszkałym przez osoby starsze. Wymaga to nadrobienia zaległości w wyposażeniu terenów, poprawie dostępności komunikacyjnej, skupienia terenów gminnych niezbędnych do zaspokojenia potrzeb w zakresie inwestycji celu publicznego, co w konsekwencji pozwoli na zatrzymanie na miejscu podmiotów gospodarczych i płatników PIT oraz umotywuje mieszkańców (użytkowników) gminy do deklaracji opłacania podatków lokalnie, poprzez różne formy zachęt.

Gmina Brudzeń Duży posiada nienajlepszą sytuację w zakresie gospodarki przestrzennej związaną z faktem pokrycia planami miejscowymi części obszaru w granicach administracyjnych jednostki, występuje w związku z tym potrzeba wydawania decyzji o warunkach zabudowy. GPR Gminy Brudzeń Duży rekomenduje uwzględnienie w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń dla podobszarów rewitalizacji.

Gmina powinna rozważyć potrzebę opracowania mpzp dla podobszarów rewitalizacji przyjętych Uchwałą Rady po ich ostatecznym ustabilizowaniu po przewidywanej weryfikacji wytyczonych granic. Ustawodawca przewidział możliwość uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji (szczególna forma miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego), który ma być podstawą realizacji przekształceń ruralistycznych oraz prac inwestycyjno-budowlanych ujętych w Gminnym Programie

Rewitalizacji. Regulacje cechujące tę specjalną postać planu miejscowego to np. możliwość zawarcia w planie miejscowym koncepcji urbanistycznych czy przypisania do nieruchomości szczegółowych warunków realizacji inwestycji przewidzianych w planie.

Podsumowując należy uznać, że wobec uwag kierowanych do obowiązującego studium, nowa jego wersja musi spełniać pokładane w nim oczekiwania, jako stabilnej podstawy polityki przestrzennej, na miarę potrzeb mieszkańców.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata 2017-2026

Przy tworzeniu gminnego programu rewitalizacji równie ważnym dokumentem, jak wyżej omówione studium - jest Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (zwana dalej SRPS), wobec obecnych wymogów ustawy. Praktycznie GPR jest jej rozszerzeniem. Strategię rozwiązywania problemów społecznych w gminie Brudzeń Duży na lata 2017-2026 przyjęto uchwałą nr XX/147/17 Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia 21 marca 2017r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brudzeń Duży na lata 2017 - 2026 na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (dz. U. z 2016 r., poz. 446) oraz art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016r., poz. 930 ze zm.). Uchwalony dokument, obejmuje stosowane lokalnie instrumenty w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

SRPS to ważny dokument strategiczny, stanowiący podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, mających przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej.

Głównym celem SRPS jest stworzenie warunków do zwiększenia efektywności i spójności polityki społecznej, poprzez wypracowanie właściwego modelu do prowadzenia aktywnej polityki społecznej. Zamierzeniem głównym jest stworzenie modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Będzie to możliwe dzięki rozwojowi różnego rodzaju usług dla różnych grup klientów z podziałem na działania interwencyjne, aktywizujące i prewencyjne. Istotną rolę w prowadzeniu aktywnej polityki społecznej odgrywają takie formy jak: poradnictwo, terapia, profilaktyka, prowadzenie wyspecjalizowanej pracy socjalnej, działania partnerskie.

SRPS zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do roku 2026. Dzięki diagnozie do GPR i zastosowanej metodologii, udało się pozyskać dane szczegółowe, w podziale na jednostki analityczne (sołectwa), które w trakcie wdrażania GPR będą monitorowane i aktualizowane, a powstała baza danych oraz monitoring i ewaluacja GPR posłużą do efektywniejszego wyprowadzania podobszarów z kryzysu. GPR będzie stanowił również istotne odniesienie przy aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

II CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA

2.1 METODOLOGIA

2.1.1 WSKAŹNIKI ZJAWISK NEGATYWNYCH

Założenia

Podstawą do wstępnego wyodrębnienia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji są wyniki analiz koncentracji wskaźników w obszarze społecznym i gospodarczym oraz uzupełniająco w pozostałych trzech obszarach. Zbiorcze dane przedstawiono w tabelach Załącznika Nr 1 w tekście opracowania przy końcu każdego z pięciu obszarów. Opracowanie obejmuje swoim zakresem zestawienie wskaźników dla wszystkich 33 jednostek podziału, jaki został przyjęty na wstępie analiz.

Podział na 33 jednostki funkcyjne (przyjęto podział na sołectwa): Brudzeń Duży, Brudzeń Mały, Bądkowo Kościelne, Bądkowo-Rumunki, Bądkowo-Rochny, Cegielnia, Główina, Gorzechowo, Nowe Karwosieki, Karwosieki-Cholewice, Karwosieki-Noskowice, Krzyżanowo, Kłobukowo-Patrze, Lasotki, Murzynowo, Myśliborzyce, Parzeń, Rembielin, Rokicie, Rokicie Osiedle, Robertowo. Sikórz, Suchodół, Strupczewo Duże, Sobowo, Siecień-Rumunki, Siecień, Turza Mała, Turza Wielka, Uniejewo, Więclawice, Winnica, Żerniki

Przed podjęciem analiz, badań oraz spotkań z przedstawicielami interesariuszy przyjęto następujące opisy obszarów do identyfikacji problemów:

Obszar społeczny – koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub/i kapitału społecznego, a także niski, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, niewielka liczba lub brak inicjatyw społecznych, niewielka aktywność lub brak aktywności organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, osłabione więzi społeczne, niski poziom integracji społecznej.

Obszar gospodarczy – szczególnie niski stopień przedsiębiorczości, mała liczba podmiotów gospodarczych, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw, znacząca liczba wyrejestrowanych i zawieszonych działalności gospodarczych w ostatnich latach, długotrwałe bezrobocie, znacząca liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji, znacząca liczba lokali z zaległościami czynszowymi, niewielka aktywność inwestycyjna i remontowo-budowlana.

Obszar środowiskowy – tam, gdzie dochodzi do przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, np. znacząca liczba

budynków z pokryciem dachowym z udziałem azbestu, z ogrzewaniem piecami na węgiel, wymagających termoizolacji; występowanie dzikich wysypisk śmieci, występowanie przeciążonego układu komunikacyjnego (korki, hałas, spaliny), tereny wymagające rekultywacji.

Obszar przestrzenno-funkcjonalny – niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub usługi niskiej jakości, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej lub ograniczony dostęp do usług komunikacyjnych, niedobór dostępnych terenów publicznych, znacząca liczba nieruchomości, w tym "zabytków" w złym stanie technicznym, znacząca liczba budynków i gruntów o nieuregulowanym stanie prawnym.

Obszar techniczny – degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonalność rozwiązań technicznych utrudniających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska, brak instalacji kanalizacyjnej, brak sieci wodociągowej, znacząca liczba lokali, w tym lokali mieszkalnych gminy bez WC i/ lub łazienki, brak oświetlenia elektrycznego ulic.

Przyjęty do analiz zestaw wskaźników wynikał po pierwsze z dostępności danych do analiz. W gminie znaczna część danych zagregowanych została specjalnie przygotowana z podziałem na przyjęte jednostki funkcjonalne pod kątem wymagań programu rewitalizacji. Po drugie, w zestawieniach wybrano te wskaźniki, które wskazywały na zróżnicowanie pomiędzy jednostkami funkcjonalnymi, pominięto natomiast wskaźniki, niedające podstaw do wskazania różnic pomiędzy sołectwami na terenie gminy.

Badania i analizy obejmowały: zebranie i uporządkowanie danych faktograficznych (statystycznych), przygotowanych na potrzeby zaplanowanych analiz, przeprowadzenie warsztatu diagnostycznego, badań ankietowych, spotkań, wywiadów indywidualnych i wywiadów w formule FGI (grupa fokusowa), tj. spotkań z udziałem przedstawicieli interesariuszy, w tym mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, pracowników Urzędu Gminy Brudzeń Duży i jednostek gminnych. Poszczególne etapy prac zakładały:

- przygotowanie szczegółowej analizy w 5 obszarach w układzie wydzielonych 33 jednostek funkcjonalnych: sołectw i osiedli, bazującej na 41 wskaźnikach opisujących koncentrację zjawisk negatywnych w układzie przestrzennym
- przeprowadzenie badania ankietowego, którego celem było zidentyfikowanie głównych problemów
- przeprowadzenie warsztatu diagnostycznego, którego celem było zidentyfikowanie problemów ze wskazaniem lokalizacji w 5 obszarach
- przeprowadzenie spotkań, wywiadów grupowych z udziałem przedstawicieli interesariuszy
- przeprowadzenie analiz z zaplanowanych konsultacji społecznych w sprawie projektu uchwały dotyczącej wytyczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Wartości standardowych wskaźników koncentracji liczone były w następujący sposób: badana cecha, np. bezrobotni długookresowo/liczbę mieszkańców sołectwa/badana cecha w skali gminy/liczbę mieszkańców gminy. Średnia dla gminy w zakresie danej cechy przy takim liczeniu miała wartość 1. Wartość wskaźnika 1,25 stanowiła wynik wyższy od średniej w gminie o 25%. Przyjęto następującą interpretację wskaźników koncentracji:

wartość od 1,25 w górę oznacza bardzo wysoką koncentrację danej cechy (2 pkt kryzysowości)

wartość od powyżej 1,00 do 1,24 oznacza wysoką koncentrację danej cechy (1 pkt kryzysowości)

Analogicznie w przypadku zjawisk, których zmniejszanie, a nie zwiększanie, wartości wskaźników świadczyło o kryzysowości przyjęto następujące przypisanie punktów kryzysowości:

wartość od 0,75 do 0,99 oznacza niską koncentrację danej cechy (1 pkt kryzysowości)

wartość od 0,74 w dół oznacza bardzo niską koncentrację danej cechy (2 pkt kryzysowości).

W pewnych przypadkach (np. depopulacji) wartości ujemne lub wartości zmniejszające (liczba podmiotów gospodarczych) świadczą o występowaniu koncentracji danej cechy. W przypadku depopulacji przyjęto wskaźniki od 0,74 w dół (poniżej 25% od średniej w gminie) świadczące o bardzo niskiej koncentracji zjawiska zwiększania się liczby mieszkańców (co jest ogólną tendencją skali gminy) i przypisano w takich przypadkach 2 punkty kryzysowości. W odniesieniu do wartości w przedziale 0,75 do 0,99 przypisano 1 punkt kryzysowości.

Podobną interpretację wartości koncentracji wskaźników przyjęto przy następujących kategoriach badanych zjawisk i cech: aktywne podmioty gospodarcze, podmioty zatrudniające do 50 pracowników, podatek od nieruchomości (im niższa wartość poniżej 0,75 tym niższa koncentracja danej cechy, co świadczy o kryzysowości).

Dane faktograficzne z obszarów funkcjonalno-przestrzennego, środowiskowego i technicznego przyjęto jako uzupełniające. W tych obszarach użyte zostały wskaźniki, których wartości odnoszą się do każdego sołectwa, odpowiednio np. do liczby mieszkańców, liczby budynków, procentu powierzchni azbestu na dachach budynków itd. W przypadku części wskaźników posłużono się rozróżnieniem: tak, nie na skali nominalnej (zaznaczone w tabelach przez x lub przez 1) lub wartościami średnimi (średnia odległość od ośrodka zdrowia, poczty, UG przekraczająca 5 km).

Przyjęte podejście metodologiczne wyodrębnienia obszarów polegało na włączeniu wstępnie do obszaru zdegradowanego tych sołectw, które mają wyższą lub równą z przyjętym kryterium liczbę wskaźników kryzysowości (punktów) w kategoriach badanych cech ze względu na wartości wskaźników koncentracji zjawisk negatywnych. Do obszarów rewitalizacji zostaną włączone te sołectwa/osiedla, które po pierwsze mają najwyższe wartości wskaźników koncentracji cech kryzysowości łącznie w ramach badanych wymiarów w pięciu obszarach³. Po drugie, wybór obszarów nawiązuje do wniosków uzyskanych w ramach konsultacji społecznych w sprawie wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizacji przy zachowaniu zasady, że posiadają odpowiednio wysokie wartości wskaźników cech kryzysowych. Po trzecie, wspierającą rolę w wyborze obszarów miały wyniki ankiety wskazujące główne problemy oraz lokalizację problemów w pięciu obszarach (na podstawie ... odpowiedzi) oraz

³ Prof. Adam Drobnik, dr Adam Polko, mgr Klaudia Plac w podobny sposób opracowali *Diagnozę sytuacji społeczno-ekonomicznej miasta Katowice wraz z wyznaczeniem obszarów rewitalizacji i analizą strategiczną* odwołując się do E. Mooi, M. Sarsted, *A Concise Guide to Market Research. The Process, Data, and Methods Using IBM SPSS Statistics*, Springer, Berlin 2011, s. 237-284.

rezultaty warsztatu diagnostycznego. Na dalszych stronach znajdują się zestawienia zbiorcze koncentracji wskaźników i wskaźników uzupełniających w odniesieniu do 33 jednostek funkcjonalnych, przyjętych do przeprowadzenia analiz.

Syntetyczny wskaźnik kryzysowości

Stworzenie syntetycznego wskaźnika degradacji (suma wskazań kryzysowości – ostatnia kolumna w podsumowaniach wyników) zostało poprzedzone analizą danych jakościowych i ilościowych. Utworzenie syntetycznego wskaźnika degradacji polegało na łącznym zsumowaniu wskazań ilościowych (skala przedziałowa) oraz wskazań jakościowych (skala nominalna i porządkowa)⁴. Ze względu na włączenie do syntetycznego wskaźnika degradacji/kryzysowości wskaźników jakościowych (skala nominalna i porządkowa) oraz wskaźników ilościowych (skala przedziałowa) nie zastosowano średnich rozkładu wyników dla łączonych wskazań kryzysowości danych na skalach nominalnych i porządkowych oraz na skalach przedziałowych⁵. W przypadku skali nominalnej i porządkowej (wskaźniki jakościowe) przypisano rangę 1, jeśli zostało spełnione kryterium, jeśli nie, przypisano 0. W odniesieniu do wskaźników ilościowych zastosowano wskaźniki standaryzowane (koncentracja danej cechy/ liczba mieszkańców lub pow. jednostki funkcjonalnej (sołectwa)/poziom danej cechy w gminie/liczba mieszkańców gminy lub pow. gminy. Przy ustalaniu dolnego poziomu kryzysowości w odniesieniu do obszaru zdegradowanego (31 wskaźników badanych cech kryzysowości) przyjęto kryterium 30 (24) punktów, stanowiących granicę włączenia lub nie danej jednostki funkcjonalnej (sołectwa) do obszaru zdegradowanego. Podobnie, przy ustalonej wyższej granicy kryzysowości – 30 pkt – do obszaru rewitalizacji włączono sołectwa spełniające to kryterium. Ostateczne wytyczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało zweryfikowane dodatkowo po przeanalizowaniu uwag, sugestii zgłoszonych w czasie konsultacji społecznych. Wskaźniki bezrobocia, poza bezrobociem jako jednym z powodów udzielania pomocy społecznej (wymiar społeczny), włączono do wymiaru gospodarczego, ponieważ poziom bezrobocia na ogół przyjmowany jest w badaniach społecznych i gospodarczych jako jeden z kluczowych wskaźników rynku pracy, bezpośrednio związany z wymiarem gospodarczym.

łącznie wybrano 31 wskaźników badanych cech kryzysowości, w tym zgodnie z zaleceniami ustawy o rewitalizacji najwięcej wskaźników przyjęto ze sfery społecznej – 14, łącznie ze wskaźnikami bezrobocia przypisanymi do obszaru gospodarczego.

Wybór wskaźników na podstawie danych faktograficznych

Obszar społeczny S1 (1) depopulacja, (2) starzenie się mieszkańców (60-65 do 18), (3) mieszkańcy 75+ do liczby mieszkańców, (4) objętych pomocą społeczną, (5) przestępczość, (6) niebieskie karty, (7) przemoc w rodzinie .

⁴ Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, wersja z 8 grudnia 2015 (por. str. 19).

⁵ Por. Rodzaje badań. Specyfika pomiaru w naukach społecznych. Liczby w naukach społecznych str. 15-58 w: Wieczorkowska G., Wierziński J. (2013) Statystyka od teorii do praktyki. Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Obszar społeczny S2 powody korzystania z pomocy społecznej; (8) ubóstwo, (9) bezrobocie, (10) alkoholizm, (11) niepełnosprawność, (12) długotrwała choroba, (13) bezradność ws opiekuńczo-wychowawczych,

Obszar gospodarczy G (14) aktywne podmioty gospodarcze (CEIDG) (15) podatek od nieruchomości komercyjnych, (16) tendencja –liczba podmiotów 2018 -2016, (17) bezrobotni, (18) bezrobotne kobiety, (19) bezrobotne kobiety, (20) bezrobotni do 25 lat, (21) bezrobotni bez kwalifikacji i doświadczenia, (22) bezrobotni długookresowo .

Obszar funkcjonalno-przestrzenny i środowiskowy (23) Liczba zabytków – ochrona, (24) liczba mieszkań w zasobach komunalnych, (25) średnia odległość od poczty powyżej 5 km, (26) średnia odległość od UG powyżej 5 km, (27) średnia odległość od ośrodka zdrowia powyżej 5 km (szacunkowo od środka sołectwa), (28) powierzchnia azbestu na dachach.

Obszar techniczny – (29) brak oświetlania ulic, (30) drogi publiczne wymagające remontu, (31) drogi publiczne wymagające budowy chodnika

łącznie wybrano 31 wskaźników badanych cech kryzysowości

2.1.2 ANALIZA WSKAŹNIKÓW ZJAWISK NEGATYWNYCH

OBSZAR SPOŁECZNY

Wskaźniki bezrobocia, istotne dla obszaru społecznego, włączono do obszaru gospodarczego. Poniżej zaprezentowano w dwóch tabelach wskaźniki zbiorcze z obszaru społecznego.

Depopulacja

Depopulacja mierzona wskaźnikiem koncentracji, obrazująca skalę zjawiska w poszczególnych jednostkach funkcjonalnych, wskazuje na cztery sołectwa, w których nastąpił nieco wyraźniejszy spadek liczby mieszkańców w porównaniu do pozostałych sołectw: Sobowo, Cegielnia, Gorzechow, Rokicie i Suchodół.

Starzenie się mieszkańców

W analizie procesu starzenia się mieszkańców posłużono się dwoma wskaźnikami koncentracji badanej cechy. Pierwszy wskaźnik, to liczba kobiet w wieku 60 lat i więcej plus liczba mężczyzn w wieku 65 lat i więcej do liczby mieszkańców w wieku 0-18 lat. Referencyjnym odniesieniem była wartość dla gminy ogółem. Wyniki powyżej średniej dla gminy wskazywały na proces starzenia się mieszkańców w danej jednostce funkcjonalnej. Starzenie się mieszkańców w stosunkowo wysokim stopniu występuje w następujących sołectwach: Karwosieki-Noskowice, Rokicie, Winnica,

Drugim wskaźnikiem była koncentracja mieszkańców w wieku 75+ (liczba osób powyżej 75 lat/liczba mieszkańców danego sołectwa lub osiedla/liczba osób w wieku 75 i więcej w gminie ogółem/liczba mieszkańców gminy). Wysoka i podwyższona koncentracja mieszkańców w wieku 75 lat i więcej występuje w następujących sołectwach: Gorzechowo, Rokicie, Karwosieki-Cholewice, Karwosieki-Noskowice, Myślborzyce, Sobowo, Suchodół, Turza Wielka.

Objęci pomocą społeczną

Wskaźniki wysokiej koncentracji korzystających z pomocy społecznej odnotowano w następujących sołectwach: Bądkowo-Rumunki, Bądkowo-Rochny, Główna, Gorzechowo, Nowe Karwosieki, Rembielin, Rokicie, Strupczewo Duże, Siecień-Rumunki, Turza Mała, Więclawice. Najwyższą koncentrację korzystających z pomocy społecznej z wymienionych wyżej sołectw odnotowano w sołectwie Rokicie i Więclawice .

Przestępczość

Wysoki w porównaniu do średniego poziomu przestępczości w gminie odnotowano w sołectwach: Karwosieki-Cholewice, Lasotki, Murzynowo, Sikórz, Sobowo, Siecień, Żerniki. Najwyższe wskaźniki koncentracji przestępczości odnotowano w na obszarze następujących sołectw: Murzynowo, Karwosieki-Cholewice, Lasotki.

Przemoc w rodzinie

Wysoki poziom przemocy w rodzinie, jak wynika z danych, jest w następujących sołectwach: Bądkowo-Rochny, Cegielnia, Główna, Gorzechowo, Brudzeń Mały, Nowe Karwosieki, Myśliborzyce, Rembielin, Rokicie, Rokicie Osiedle, Strupczewo Duże, Sobowo, Siecień i Żerniki. Najwyższe wskaźniki przemocy domowej pokrywały się z sołectwami, w których występują również niebieskie karty.

Wskaźniki kryzysowości z obszaru społecznego 1, zamieszczono w tabeli poniżej.

Tab. 38 Wskaźniki kryzysowości obszar społeczny (s1)

Lp.	Jednostka funkcjonalna	Depopulacja	Starzenie się mieszkańców 60-65 do 0-18	Starzenie się mieszkańców 75+	Konc objętych pom do liczby zamiesz (2016)	Koncentracja przestępczości	Niebieskie karty	KOnc przemoc w rodzinie	Pkt kryz Ob.Sp1
1	Brudzeń Duży	0,30 2	75,12 0	0,69 0	0,58	0,80	0,90	0,62	2
2	Brudzeń Mały	0,17 2	92,86 0	1,20 1	0,39	0,00	0,00	1,63 2	5
3	Bądkowo Kościelne	1,48 0	40,60 0	0,35 0	0,18	0,00	0,38	0,24	0
4	Bądkowo-Rumunki	0,00 2	83,33 0	0,39 0	2,31 2	0,00	1,44 2	0,00	6
5	Bądkowo-Rochny	-0,13 2	72,55 0	0,94 0	1,47 2	0,00	1,38 2	1,28 2	8
6	Cegielnia	-0,52 2	106,25 0	0,70 0	1,15 1	0,00	0,65	2,39 2	5
7	Główna	-0,13 2	70,73 0	0,69 0	1,51 2	0,00	1,19 1	1,25 2	7
8	Gorzechowo	-0,39 2	56,86 0	1,33 2	1,36 2	0,00	0,92	0,00	6
9	Nowe Karwosieki	0,04 2	69,57 0	0,77 0	2,85 2	0,00	2,82 2	5,22 2	8
10	Karwosieki-Cholewice	-0,22 2	112,90 0	1,88 2	1,04 1	4,90 2	0,69	0,64	7
11	Karwosieki-Noskowice	0,00 2	162,50 2	2,13 2	0,64	0,00	0,00	1,11 1	7
12	Krzyżanowo,	0,22 2	100,00 0	0,98	0,64	0,00	0,98	0,00	2
13	Kłobukowo-Patrze	0,04 2	80,00 0	1,18 1	0,00	0,00	0,00	0,00	3
14	Lasotki	0,09 2	56,82 0	0,71	0,70	4,64 2	0,65	1,21 1	5

Lp.	Jednostka funkcjonalna	Depopulacja	Starzenie się mieszkańców 60-65 do 0-18	Starzenie się mieszkańców 75+	Konc objętych pom do liczby zamiesz (2016)	Koncentracja przestępczości	Niebieskie karty	KONc przemoc w rodzinie	Pkt kryz Ob.Sp1
15	Murzynowo	0,35 2	119,05 1	0,91	0,14	5,50 2	0,26	0,00	5
16	Myśliborzyce	-0,04 2	140,00 1	1,34 2	0,00	0,00	0,00	2,74 2	7
17	Parzeń,	0,30 2	84,47 0	0,89	1,01 1	0,00	0,76	0,47	3
18	Rembielin	0,30 2	77,14 0	1,23 1	2,30 2	0,00	2,44 2	3,87 2	9
19	Rokicie	-0,22 2	223,08 2	2,69 2	6,15 2	0,00	7,76 2	2,61 2	12
20	Rokicie Osiedle	-0,09 2	52,94 0	0,97	0,00	0,00	0,00	2,48 2	4
21	Robertowo.	0,04 2	62,96 0	1,16 1	0,97	0,00	0,61	0,00	3
22	Sikórz	0,70 2	55,90 0	1,01 1	0,73	1,30 2	0,73	0,90	5
23	Suchodół	-0,30 2	136,36 1	1,84 2	0,00	0,00	0,00	0,00	5
24	Strupczewo Duże	0,48 2	68,52 0	0,83	2,06 2	0,00	1,22 1	2,26 2	7
25	Sobowo	-0,87 2	111,94 0	1,26 2	0,76	2,44 2	1,03 1	1,91 2	9
26	Siecień-Rumunki	0,09 2	82,14 0	1,07 1	1,94 2	0,00	2,18 2	0,00	7
27	Siecień	-0,17 2	67,65 0	0,82	1,00	2,20 2	0,77	1,43 2	6
28	Turza Mała	-0,04 2	92,59 0	1,16 1	2,13 2	0,00	2,99 2	0,00	7
29	Turza Wielka	-0,22 2	110,87 0	1,85 2	1,11 1	0,00	0,82	0,00	5
30	Uniejewo	-0,04 2	138,46 1	0,93	0,00	0,00	0,00	0,00	3
31	Więclawice	0,04 2	78,38 0	0,89	3,09 2	0,00	4,59 2	0,00	6
32	Winnica	-0,22 2	168,75 2	2,44 2	0,37	0,00	0,00	0,00	6
33	Żerniki	-0,04 2	82,14 0	1,04 1	1,02 1	3,40 2	0,00	4,42 2	8
34	Ogółem gmina	1,00	79,25 0	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	

Źródło: opracowanie własne

Powody udzielania pomocy społecznej

Ubóstwo i bezrobocie

Wysokie wskaźniki ubóstwa i bezrobocia (powody udzielania pomocy społecznej do liczby mieszkańców) stwierdzono w tych samych sołectwach: Bądkowo-Rumunki, Bądkowo-Rochny, Nowe Karwosieki, Rembielin, Rokicie, Siecień – Ramuki, Turza Mała, Więclawice. Wyjątkiem od tego profilu danych jest Strupczewo Duże, gdzie razem ze stosunkowo wysokim poziomem ubóstwa nie idzie w parze równie wysoki poziom bezrobocia.

Alkoholizm

Wyraźnie częściej udzielania pomoc społeczna z powodu alkoholizmu była w sołectwach: Bądkowo Kościelne, Nowe Karwosieki, Krzyżanowo. Najwyższy wskaźnik kryzysowości w zakresie alkoholizmu mierzonego wielkością udzielanej pomocy społecznej z powodu alkoholizmu odnotowano w sołectwie Nowe Karwosieki.

Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Najwięcej osób korzystających pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w stosunku do liczby mieszkańców danego sołectwa odnotowano w sołectwach: Rokicie i Bądkowo-Rochny, nieco mniej ale również na dość wysokim poziomie w sołectwach: Bądkowo-Rumunki, Nowe Karwosieki, Strupczewo Duże, Rembielin, Winnica, Więclawice, Turza Mała, Cegielnia, Główna, Lasotki, Robertowo. Profil korzystających znacznie częściej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w części pokrywa się obszarowo z niepełnosprawnością, dotyczy to sołectw: Bądkowo-Rochny, Nowe Karwosieki, Rembielin, Rokicie, Strupczewo Duże, Turza Mała, Więclawice, Winnica. Poza tym wysokie wskaźniki korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby stwierdzono w sołectwach: Gorzechowo, Karwosieki-Noskowice, Parzeń, Siecień-Rumunki, Siecień, Żerniki

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby mieszkańców danego sołectwa najwięcej jest sołectwach: Brudzeń Mały, Gorzechowo, Nowe Karwosieki, Robertowo, Strupczewo Duże, Siecień-Rumunki, Turza Mała, Więclawice, Żernik. Najwyższy wskaźnik odnotowano w Więclawicach.

Podsumowując zestawienie wskaźników kryzysowości z obszaru społecznego można wskazać sołectwa o najwyższym poziomie nasilenia problemów i negatywnych zjawisk, należą do nich kolejno: Nowe Karwosieki, Rokicie, Bądkowo-Rochny, Rembielin, Turza Mała, Więclawice, Strupczewo Duże, Siecień-Rumunki, nieco niższy, ale dość wysoki poziom kryzysowości występuje w sołectwach: Winnica, Żerniki, Bądkowo-Rumunki, Główna, Gorzechowo, Sobowo, Karwosieki-Noskowice, Siecień.

Tab.. 39 Obszar społeczny – powody korzystania z pomocy społecznej oraz przestępczość – wskaźniki koncentracji zjawisk negatywnych(s2)

Lp	Jednostka funkcjonalna	Ubóstwo	Bezrobocie	Alkoholizm	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w op- wychowawczych	Pkt kryz ob społ. 2	Pkt kryz ob społ 1	Razem społ. S1+S2
1	Brudzeń Duży	0,59	0,90	0,00	0,49	0,25	1,08 1	1	2	3
2	Brudzeń Mały	0,58	0,00	0,00	0,00	0,66	1,41 2	2	5	7
3	Bądkowo Kościelne	0,42	0,38	4,91 2	0,28	0,00	0,41	2	0	2
4	Bądkowo-Rumunki	2,87 2	1,44 2	0,00	3,15 2	0,00	0,00	6	6	12
5	Bądkowo-Rochny	1,83 2	1,38 2	0,00	3,75 2	3,10 2	1,11 1	9	8	17
6	Cegielnia	0,85	0,65	0,00	2,81 2	0,97	0,00	2	5	7
7	Główna	1,12 1	1,19 1	0,00	1,48 2	0,51	0,00	4	7	11
8	Gorzechowo	1,01 1	0,92	0,00	0,67	1,38 2	1,97 2	5	6	11
9	Nowe Karwosieki	2,49 2	2,82 2	18,15 2	3,07 2	3,53 2	3,02 2	12	8	20
10	Karwosieki-Cholewice	0,46	0,69	0,00	0,75	1,03 1	0,00	1	7	8
11	Karwosieki-Noskowice	0,80	0,00	0,00	0,00	1,80 2	0,00	2	7	9
12	Krzyżanowo,	0,87	0,98	6,33 2	0,71	0,00	0,00	2	2	4
13	Kłobukowo-Patrze	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	3	3
14	Lasotki	1,08 1	0,65	0,00	1,42 2	0,98	0,00	3	5	8
15	Murzynowo	0,17	0,26	0,00	0,00	0,00	0,83	0	5	5
16	Mysłiborzyce	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	7	7
17	Parzeń,	0,92	0,76	0,00	0,55	1,32 2	1,22 1	3	3	3

Lp	Jednostka funkcjonalna	Ubóstwo	Bezrobocie	Alkoholizm	Niepełnosprawa	Długotrwała choroba	Bez ws op-wychowawczych	Pkt kryz Ob spol. 2	Pkt kryz ob.spot 1	Razem społ. S1+S2
18	Rembielin	2,08 2	2,44 2	0,00	3,04 2	1,57 2	0,00	8	9	17
19	Rokicie	6,54 2	7,76 2	0,00	4,61 2	6,35 2	0,00	8	12	20
20	Rokicie Osiedle	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	4	4
21	Robertowo.	0,80	0,61	0,00	1,32 2	0,91	1,95 2	4	3	7
22	Sikórz	0,85	0,73	0,00	0,66	1,10 1	0,78	1	5	6
23	Suchodół	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	5	5
24	Strupczewo Duże	1,82 2	1,22 1	0,00	3,32 2	1,83 2	2,94 2	9	7	16
25	Sobowo	0,80	1,03 1	0,00	0,75	0,52	1,11 1	2	9	11
26	Siecień-Rumunki	2,02 2	2,18 2	0,00	0,95	1,31 2	2,81 2	8	7	15
27	Siecień	0,97	0,77	0,00	0,84	1,28 2	1,24 1	3	6	9
28	Turza Mała	2,55 2	2,99 2	0,00	2,79 2	2,56 2	1,37 2	10	7	17
29	Turza Wielka	0,72	0,82	0,00	0,59	0,00	0,87	0	5	5
30	Uniejewo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	3	3
31	Więclawice	2,82 2	4,59 2	0,00	2,14 2	2,95 2	4,22 2	10	6	16
32	Winnica	0,91	0,00	13,30 2	3,00 2	3,10 2	0,00	6	6	12
33	Żerniki	0,63	0,00	0,00	0,00	1,43 2	3,07 2	4	8	12
34	Ogółem gmina	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00			

Źródło: opracowanie własne

OBSZAR GOSPODARCZY

Obszar gospodarczy G (14) aktywne podmioty gospodarcze (CEIDG) (15) podatek od nieruchomości komercyjnych, (16) tendencja –liczba podmiotów 2018 -2016, (17) bezrobotni, (18) bezrobotne kobiety, (19) bezrobotne kobiety, (20) bezrobotni do 25 lat, (21) bezrobotni bez kwalifikacji i doświadczenia, (22) bezrobotni długookresowo

Tabela poniżej przedstawia zbiorcze wyniki z obszaru gospodarczego i rynku pracy

Tab 40. Obszar gospodarczy przedsiębiorczość – wskaźniki koncentracji zjawisk negatywnych

lp.	Jednostka funkcjonalna	Aktywne podmioty gosp. CEIDG 2016	Podatek od nieruchomości komercyj-	Konc tend 2016-2018 CEIDG	Bezrobotni	Bezrobotne kobiety	Bezrobotni do 25 lat	Bezrobotni bez dośw i kwalifikacji	Bezrobotni długookresowo >12 m	Pkt kryz Ob. gosp
1.	Brudzeń Duży	1,59	2,99	22,80	0,94	1,09 1	0,75	0,64	0,98	1
2.	Brudzeń Mały	0,63 2	2,39	14,82	0,33	0,40	0,00	0,00	0,00	2
3.	Bądkowo Kościelne	1,27	0,46 2	-13,39 2	0,50	0,37	0,32	0,66	0,77	4
4.	Bądkowo-Rumunki	0,00 2	0,00 2	0,00 2	2,99	3,40 2	7,19 2	4,72 2	2,14 2	14
5.	Bądkowo-Rochny	0,00 2	0,09 2	0,00 2	0,86	0,78	0,00	0,93	0,82	6
6.	Cegielnia	1,51	0,00 2	0,00 2	0,96	0,58	0,77	0,58	0,92	4
7.	Główina	0,57 2	0,10 2	17,08	1,24 1	1,09 1	1,03 1	1,46 2	1,31 2	11
8.	Gorzechowo	0,29 2	0,00 2	20,65	1,08 1	1,27 2	1,49 2	0,98	1,33 2	11
9.	Nowe Karwosieki	0,22 2	0,00 2	15,73	1,18 1	1,07 1	0,57	1,28 2	1,58 2	10
10	Karwosieki-	0,49 2	0,00 2	-34,27 2	1,03 1	1,09 1	0,41	0,93	0,82	8

lp.	Jednostka funkcyj- cjonalna	Aktywne podmio- ty gosp. CEIDG 2016	Podatek od nierucho- mości komercyj-	Konc tend 2016- 2018 CEIDG	Bezro- botni	Bezrobot- ne ko biety	Bezro- botni do 25 lat	Bezrobotni bez dośw i kwalifikacji	Bezro- botni długoo- kresowo >12 m	Pkt kryz Ob. gosp
11	Karwosieki-	1,15	0,00 2	-80,97 2	0,76	0,55	0,00	0,27	0,00	4
12	Krzyżanowo,	0,64 2	1,26 2	22,47	0,67	0,46	0,40	0,46	0,64	4
13	Kłobukowo-Patrze	0,00 2	0,00 2	0,00 2	2,19 2	1,00	0,00	5,92 2	4,19 2	12
14	Lasotki	1,10	0,00 2	0,00 2	0,91	0,91	0,80	0,60	1,11 1	5
15	Murzynowo	1,23	3,74	-8,70 2	0,39	0,59	0,31	0,12	0,12	2
16	Myśliborzyce	0,70 2	0,03 2	16,49	1,48 2	1,80 2	2,38 2	2,23 2	1,89 2	14
17	Parzeń,	1,16	0,71 2	-25,72 2	0,90	0,94	1,24 1	0,81	0,80	5
18	Rembielin	0,50 2	0,00 2	23,50	1,32 2	0,96	1,69 2	0,79	1,35 2	10
19	Rokicie	1,71	0,13 2	-120,26 2	3,42 2	0,66	4,33 2	6,50 2	2,76 2	12
20	Rokicie Osiedle	0,00 2	1,87	0,00 2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
21	Robertowo.	0,29 2	0,00 2	20,65	1,24 1	1,69 2	1,49 2	0,56	1,18 1	10
22	Sikórz	1,44	1,53	6,20	1,16 1	1,27 2	1,27 2	1,20 1	1,19 1	7
23	Suchodół	0,58 2	0,12 2	41,16	0,31	0,19	1,48 2	0,74	0,20	6
24	Strupczewo Duże	0,46 2	0,00 2	21,52	0,73	0,88	0,00	0,87	0,93	4
25	Sobowo	1,18	0,14 2	5,56	1,21 1	1,06 1	1,20 1	0,98	1,12 1	6
26	Siecień-Rumunki	1,27	0,08 2	-89,54 2	1,56 2	1,02 1	0,54	0,81	1,71 2	9
27	Siecień	1,14	1,16	-10,40 2	1,13 1	1,35 2	1,31 2	1,20 1	0,90	9
28	Turza Mała	1,02	0,00 2	-14,40 2	1,51 2	1,57 2	1,56 2	2,14 2	1,65 2	14
29	Turza Wielka	0,65 2	0,14 2	9,21	0,69	0,63	0,33	0,12	0,66	4
30	Uniejewo	0,82 1	0,05 2	0,00 2	0,58	0,79	1,39 2	1,30 2	0,83	9
31	Więclawice	0,00 2	0,55 2	11,11	1,41 2	1,82 2	2,00 2	2,25 2	1,91 2	14
32	Winnica	0,00 2	0,00 2	21,52	0,97	0,29	1,55 2	0,87	0,31	6
33	Żerniki	1,36	0,00 2	0,00 2	0,72	0,87	0,58	0,43	0,92	4
34	Ogółem gmina	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	

OBSZAR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY I ŚRODOWISKOWY

Obszar funkcjonalno-przestrzenny i środowiskowy (23) Liczba zabytków – ochrona, (24) liczba miekzańców w zasobach komunalnych, (25) średnia odległość od poczty powyżej 5 km, (26) średnia odległość od UG powyżej 5 km, (27) średnia odległość od ośrodka zdrowia powyżej 5 km (szacunkowo od środka sołectwa), (28) powierzchnia azbestu na dachach.

Tab. 41 . Obszar Funkcjonalno-przestrzenny i środowiskowy – wskaźniki koncentracji zjawisk negatywnych

lp.	Jednostka funkcyjonalna	Liczba zab - ochrona	Mieszk w zasobach kom	Osr zdro wia >5k m	POcz ta >5 km	UG >5 km	Azbest	Pkt kryz Ob. f-p i ob. śr	Suma zazna- czeń–obszar go- spodarczy i śro- dowiskowy
1.	Brudzeń Duży	4 1	1,27 2	0			0,06	3	
2.	Brudzeń Mały	0	0,00	0			1,04 1	1	
3.	Bądkowo Kościelne	11 2	0,00	0			0,67	2	
4.	Bądkowo-Rumunki	0	0,00	0			1,32 2	2	
5.	Bądkowo-Rochny	2 1	0,00	1 1	1 1	1 1	0,33	4	
6.	Cegielnia	0	0,00	0			1,24 1	1	
7.	Główina	4 1	6,28 2	1 1	1 1	1 1	2,30 2	8	
8.	Gorzecowo	0	0,00	0			1,39 2	2	
9.	Nowe Karwosieki	2 1	0,00	1 1		1 1	1,44 2	5	
10	Karwosieki-	5 2	0,00	1 1		1 1	1,64 2	6	
11	Karwosieki-	0	0,00	0			0,94	0	
12	Krzyżanowo,	4 1	0,00	0			1,44 2	3	
13	Kłobukowo-Patrze	0	0,00	1 1	1 1	1 1	1,12 1	4	
14	Lasotki	5 2	0,00	0		1 1	1,19 1	4	
15	Murzynowo	5 2	0,00	0	1 1	1 1	0,64	4	
16	Myśliborzyce	1 1	0,00	1 1	1 1	1 1	1,89 2	6	
17	Parzeń,	0	1,21 1	0			0,76	1	
18	Rembielin	2 1	0,00	1 1	1 1	1 1	1,71 2	6	
19	Rokicie	3 1	0,00	1 1	1 1	1 1	1,56 2	6	
20	Rokicie Osiedle	0	0,00	1 1	1 1	1 1	0,00	3	
21	Robertowo.	0	0,00	0	1 1	1 1	1,42 2	4	
22	Sikórz	10 2	0,51	0		1 1	0,63	3	
23	Suchodół	0	0,00	0		1 1	1,77 2	3	
24	Strupczewo Duże	0	12,75 2	1 1	1 1	1 1	1,17 1	6	
25	Sobowo	7 2	0,21	1 1	1 1	1 1	0,96	3	
26	Siecień-Rumunki	0	0,00	0	1 1	1 1	1,18 1	3	
27	Siecień	8 2	1,11 1	0		1 1	0,65	4	
28	Turza Mała	1 1	0,00	0			0,60	1	
29	Turza Wielka	0	0,00	1 1	1 1	1 1	2,24 2	5	
30	Uniejewo	1 1	0,00	1 1	1 1	1 1	2,79 2	6	
31	Więclawice	0	0,00	1 1	1 1	1 1	1,37 2	5	
32	Winnica	2 1	0,00	0	0		1,24 1	2	
33	Żerniki	0	0,00	0	1 1	1 1	1,41 2	4	
34	Ogółem gmina	77	1,00				1,00		

Do 5 zabytków – 1pkt do 5 w górze - 2pkt

OBSZAR TECHNICZNY

Obszar techniczny – (29) brak oświetlenia ulic, (30) drogi publiczne wymagające remontu, (31) drogi publiczne wymagające budowy chodnika

Tab 42. Obszar techniczny – wskaźniki koncentracji

lp.	Jednostka funkcjonalna	Brak oświetlenia ulic	Drogi publ wym remontu	Drogi wym budowy chodnika	Pkt kryz Ob. tech.	Suma zaznaczyń–obszar gospodarczy
1.	Brudzeń Duży	1,43 2	1,32 2	1,56 2	6	
2.	Brudzeń Mały	1,99 2	0,00	0,00	2	
3.	Bądkowo Kościelne	1,19 1	1,72 2	4,90 2	5	
4.	Bądkowo-Rumunki	0,00	0,00	0,00		
5.	Bądkowo-Rochny	0,00	0,00	0,00		
6.	Cegielnia	1,03 1	0,69	6,84 2	3	
7.	Główina	0,37	1,50 2	0,00	2	
8.	Gorzechowo	0,00	0,96	0,00		
9.	Nowe Karwosieki	1,61 2	0,00	0,00	2	
10	Karwosieki-	0,86	0,00	0,00		
11	Karwosieki-	1,74 2	0,00	0,00	2	
12	Krzyżanowo,	1,60 2	0,75	0,00	2	
13	Kłobukowo-Patrze	4,65 2	0,00	0,00	2	
14	Lasotki	0,13	0,00	0,00		
15	Murzynowo	2,21 2	0,53	0,95	2	
16	Myśliborzyce	0,00	0,00	0,00		
17	Parzeń,	0,00	0,20	0,00		
18	Rembielin	0,11	0,00	0,00		
19	Rokicie	2,41 2	0,81	0,00	2	
20	Rokicie Osiedle	0,00	0,00	0,00		
21	Robertowo.	0,00	2,03 2	0,00	2	
22	Sikórz	0,84	0,44	1,13 1	1	
23	Suchodół	2,34 2	0,00	0,00	2	
24	Strupczewo Duże	0,00	0,00	0,00		
25	Sobowo	0,91	2,03 2	2,13 2	4	
26	Siecień-Rumunki	1,85 2	0,00	0,00	2	
27	Siecień	1,34 2	0,00	0,57	2	
28	Turza Mała	2,30 2	2,03 2	3,16 2	6	
29	Turza Wielka	0,70	0,96	2,53 2	2	
30	Uniejewo	0,00	0,00	0,00		
31	Więclawice	1,44 2	0,00	0,00	2	
32	Winnica	3,02 2	0,00	0,00	2	
33	Żerniki	0,00	0,00	0,00		
34	Ogółem gmina	1,00	1,00	1,00		

2.1.3 PODSUMOWANIE ZESTAWIEŃ WSKAŹNIKÓW ZJAWISK NEGATYWNYCH

Tab 43. Podsumowanie wskazań kryzysowości – Brudzeń Duży

Lp.	Jednostka funkcjonalna	Społ 1	Społ 2	Gosp	Funkcj-przest + srodowisowy	Techniczny	Suma wskazań pkt kryz z 5 obszarów
1	Brudzeń Duży	2	1	1	3	6	13
2	Brudzeń Mały	5	2	2	1	2	12
3	Bądkowo Kościelne	0	2	4	2	5	13
4	Bądkowo-Rumunki	6	6	14	2		28
5	Bądkowo-Rochny	8	9	6	4		27
6	Cegielnia	5	2	4	1	3	15
7	Główina	7	4	11	8	2	32
8	Gorzechowo	6	5	11	2		24
9	Nowe Karwosieki	8	12	10	5	2	37
10	Karwosieki-Cholewice	7	1	8	6		22
11	Karwosieki-Noskowice	7	2	4	0	2	15
12	Krzyżanowo,	2	2	4	3	2	13
13	Kłobukowo-Patrze	3	0	12	4	2	21
14	Lasotki	5	3	5	4		17
15	Murzynowo	5	0	2	4	2	13
16	Myśliborzyce	7	0	14	6		27
17	Parzeń,	3	3	5	1		12
18	Rembielin	9	8	10	6		33
19	Rokicie	12	8	12	6	2	40
20	Rokicie Osiedle	4	0		3		7
21	Robertowo.	3	4	10	4	2	23
22	Sikórz	5	1	7	3	1	17
23	Suchodół	5	0	6	3	2	16
24	Strupczewo Duże	7	9	4	6		26
25	Sobowo	9	2	6	3	4	24
26	Siecień-Rumunki	7	8	9	3	2	29
27	Siecień	6	3	9	4	2	24
28	Turza Mała	7	10	14	1	6	38
29	Turza Wielka	5	0	4	5	2	16
30	Uniejewo	3	0	9	6		18
31	Więclawice	6	10	14	5	2	37
32	Winnica	6	6	6	2	2	22
33	Żerniki	8	4	4	4	6	26

Podsumowując zestawienie wskaźników kryzysowości w pięciu obszarach do sołectw o największym natężeniu problemów i zjawisk negatywnych należą: Rokicie (40), Turza Mała (38), Nowe Karwosieki (37), Więclawice (37),

Rembieln (33), Główna (32), Siecień Ramuki(29), Bądkowo-Rumunki(28), Bądkowo-Rochny (27), Myśliborzyce (27), Strupczewo Duże (26), Zerniki (26), Siecień (24), Sobowo (24)

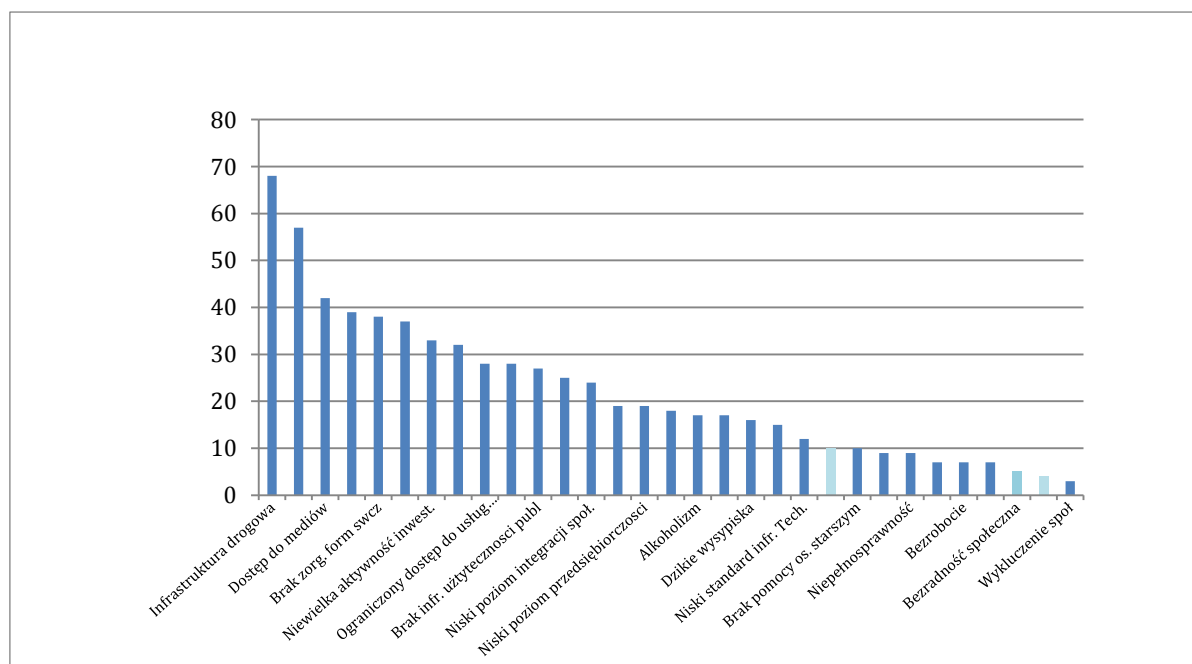
Zaproponowane obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji zostały wyłonione na podstawie analiz faktograficznych (przyjęto pułap 24 pkt kryzysowości w odniesieniu do obu obszarów), propozycji na warsztacie diagnostycznym, cyklu spotkań i wywiadów z wybranymi przedstawicielami gminy oraz na podstawie ankiety.

2.1.4 PODSUMOWANIE WYNIKÓW ANKIETY I WARSZTATU DIAGNOSTYCZNEGO

Za poszerzeniem listy wskaźników ze sfer uzupełniających (funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej i technicznej) przemawiały zarówno rezultaty warsztatu diagnostycznego, jak i badań ankietowych.

W badaniu ankietowym (ankieta 1) wzięły udział 222 osoby z gminy Brudzeń Duży, w tym 127 kobiet, 95 mężczyzn. Wśród respondentów najwięcej było osób w przedziale wiekowym 35-54 37% oraz w przedziale 19-34 28%. Ankietowani, to głównie osoby zatrudnione 52%, rolnicy 21% i emeryci/renciści 11%. Biorąc pod uwagę wykształcenie ankietowanych, najwięcej osób posiadało wykształcenie średnie 37%, wyższe 27%, natomiast zasadnicze zawodowe 24%. Najmniej było wśród ankietowanych osób z wykształceniem podstawowym 9%. Próba badanych 222 osób stanowi zbyt małą próbę w stosunku do liczby mieszkańców by podjąć zaawansowane analizy statystyczne, ale pozwala prześledzić główne tendencje w poszczególnych kategoriach badanych cech. Do najważniejszych problemów gminy spośród 32 wymienionych w ankiecie badani zaliczyli przede wszystkim infrastrukturę drogową, dostęp do mediów, brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu, niewielka aktywność inwestycyjna, ograniczony dostęp do usług publicznych(handel, komunikacja, służba zdrowia), słaby rynek pracy, niski poziom integracji społecznej. Bardziej szczegółowe podsumowanie głównych problemów znajduje się niżej, pod wykresem w tabeli.

Wykres 9 Główne problemy w gminie

Źródło: opracowanie własne

Do najważniejszych 11 problemów z 31 wymienionych w ankiecie zdaniem mieszkańców gminy należą w kolejności: (1) infrastruktura drogowa, (2) brak świateł, (3) brak dostępu do mediów(sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa), (4) brak centrów, miejsc na prowadzenie działalności społeczno-kulturalnej, (5) brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu, (6) słaby lokalny rynek pracy (mało miejsc pracy), (7) niewielka aktywność inwestycyjna, brak nowych przedsięwzięć, (8) brak infrastruktury turystycznej (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe), (9) ograniczony dostęp do usług publicznych(handel, komunikacja, służba zdrowia), (10) niska gotowość do współpracy wśród mieszkańców, (11) Brak infrastruktury użyteczności publicznej (parki, skwery, place zabaw, itd.), niski poziom integracji społecznej (13).

Do najmniej ważnych spośród 31 wymienionych w ankiecie należą: (31) wykluczenie społeczne, (30) ubóstwo, (29) bezradność społeczna, (28) Tereny wymagające rekultywacji, (27) bezrobocie

Tab.44 .Główne problemy gminy - wyniki ankiety

Lp.	Rodzaje problemów	% odp.
1	Brak dostępu do mediów(sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa)	42
2	Infrastruktura drogowa (w tym parkingi, chodniki, oświetlenie ulic)	68
3	Brak infrastruktury użyteczności publicznej (parki, skwery, place zabaw, itd.)	27
4	Ograniczony dostęp do usług publicznych(handel, komunikacja, służba zdrowia)	28
5	Brak infrastruktury turystycznej (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe)	32
6	Zanieczyszczenie lub degradacja środowiska	17
7	Dziki wysypiska śmieci	16
8	Tereny wymagające rekultywacji	7
9	Niski poziom przedsiębiorczości	19
10	Niewielka aktywność inwestycyjna, brak nowych przedsięwzięć	33
11	Słaby lokalny rynek pracy (mało miejsc pracy)	37
12	Brak lub ograniczony dostęp do Internetu	18
13	Niski standard lub braki w infrastrukturze technicznej (budynki, sieci)	12
14	Ubóstwo	4
15	Bezrobocie	7
16	Alkoholizm	17
17	Inne uzależnienia	4
18	Niepełnosprawność	9
19	Przemoc domowa	7
20	Przestępczość	10
21	Niska jakość edukacji	9
22	Niska jakość usług opieki zdrowotnej	25
23	Mała aktywność społeczna	19
24	Niska gotowość do współpracy wśród mieszkańców	28

Lp.	Rodzaje problemów	% odp.
25	Brak centrów, miejsc na prowadzenie działalności społeczno-kulturalnej	39
26	Niski poziom integracji społecznej	24
27	Wykluczenie społeczne	3
28	Bezradność społeczna	5
29	Niski poziom zaufania społecznego	15
30	Brak pomocy osobom starszym	10
31	Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu	38
32	Brak świetlic lub istniejące wymagają modernizacji	57
33	Inne (jakie?)	

Źródło: Opracowanie własne

Podobny do pewnego stopnia profil wyników wskazujący na bardzo dużą wagę problemów związanych z infrastrukturą i usługami publicznym uzyskano w trakcie warsztatu diagnostycznego zorganizowanego w dniu 08.12.2017 r. Za najważniejsze w gminie uznano w trakcie warsztatu następujące problemy:

1. Komunikacja 6
2. Zła jakość dróg 11
3. Brak kanalizacji 4
4. Brak gazyfikacji 7
5. Brak lokali socjalnych 3
6. Brak obiektów rekreacyjnych 7
7. Brak świetlic 7
8. Brak ośrodka kultury 2
9. Niska aktywność społeczna 4
10. Brak ośrodków wsparcia dziennego 2
11. Uzależnienia, 4

Wyniki ankiet i warsztatu diagnostycznego oraz zgłaszanych uwag w czasie cyklu spotkań potwierdzają identyfikację głównych problemów ze sfery społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Wśród typowych problemów społecznych najczęściej wymieniano: (4) brak centrów, miejsc na prowadzenie działalności społeczno-kulturalnej, (5) brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu, (6) słaby lokalny rynek pracy (mało miejsc pracy), (9) ograniczony dostęp do usług publicznych (handel, komunikacja, służba zdrowia), (10) niska gotowość do współpracy wśród mieszkańców

Typowe problemy społeczne, takie jak ubóstwo, alkoholizm, niepełnosprawność, przestępczość, przemoc domowa, inne uzależnienia znalazły się na dalszych miejscach.

2.1.5 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Założenia dotyczące wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego gminy Brudzeń Duży polegało na przeprowadzeniu syntezy wyników analiz z pięciu sfer (społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej, technicznej) w układzie przyjętych na wstępie do porównań 33 jednostek funkcjonalnych w postaci sołectw. Synteza doprowadziła do wyznaczenia sołectw, w których stopień koncentracji negatywnych zjawisk analizowanych w przyjętych do analizy wymiarach był wysoki (por tabele....).

Przyjęte podejście metodologiczne wyodrębnienia obszarów polegało na włączeniu wstępnie do obszaru zdegradowanego tych sołectw, które mają co najmniej 23 wskazania (punktów) w kategoriach badanych cech ze względu na wysokie wartości wskaźników koncentracji zjawisk negatywnych. Po drugie, wybór obszarów nawiązuje do wniosków ze spotkań i warsztatu diagnostycznego przy zachowaniu zasady, że obszary posiadają odpowiednio wysokie wartości wskaźników cech negatywnych. Po trzecie, wspierającą rolę w wyborze obszarów miały wyniki ankiety wskazujące główne problemy oraz lokalizację problemów w pięciu sferach oraz rezultaty warsztatu diagnostycznego.

Przebieg konsultacji społecznych zweryfikował zasadność wyboru obszaru zdegradowanego. Podsumowanie konsultacji społecznych oraz podsumowanie badań ankietowych przeprowadzonych w czasie konsultacji zostały zamieszczone w pełnej wersji diagnozy.

Po konsultacjach społecznych ostatecznie wyodrębniono obszar zdegradowany składający się z następujących sołectw: Siecień, Rokicie, Główna, Turza Mała, Karwosieki Nowe, Żerniki, Strupczewo, Sobowo, Sikórz (poza obszarem rewitalizacji)

2.1.6 WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI

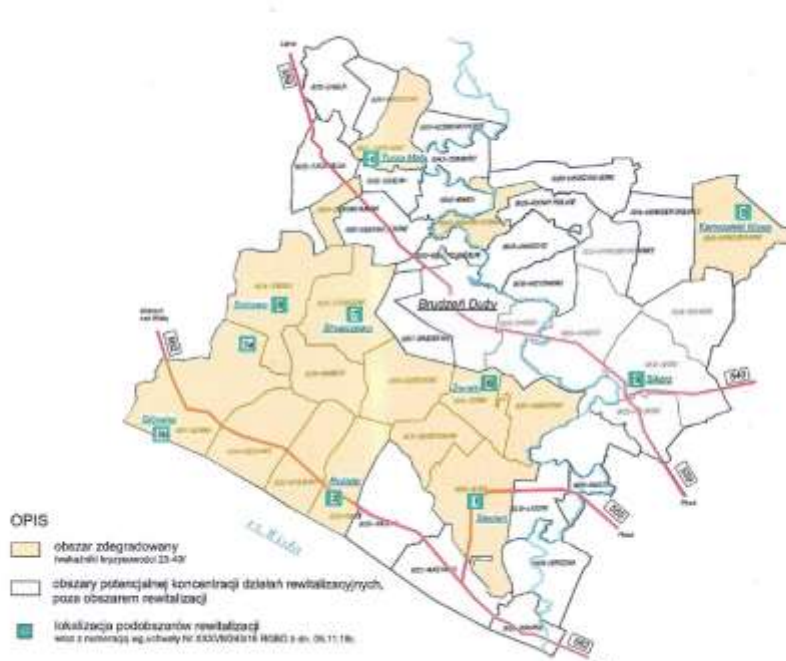
Założenia dotyczące wyboru obszaru rewitalizacji

Przy wyznaczeniu obszaru rewitalizacji przyjęto następujące założenia:

- identyfikacja obszaru rewitalizacji została dokonana wyłącznie w obrębie obszaru zdegradowanego, wskazanych jako kryzysowe, charakteryzujące się najwyższą koncentracją wskaźników opisujących wymiary kryzysowości w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej;
- obszar rewitalizacji obejmuje tę część obszaru zdegradowanego, która posiada stosunkowo wysoki poziom koncentracji powiązań funkcjonalnych układu ruralistycznego w obszarze gminy, także w wymiarze liczby mieszkańców w stosunku do populacji wybranych jednostek funkcjonalnych. W granicach podobszarów rewitalizacji nie występują tereny leśne, zgodnie z Ustawą o rewitalizacji.
- analizę danych faktograficznych, rezultatów spotkań i warsztatów oraz badań ankietowych przeprowadzono w powiązaniu z planowanymi inwestycjami przez gminę na terenach wstępnie wyznaczonych jako obszar rewitalizacji.

W celu wyodrębnienia obszaru rewitalizacji zastosowano analogiczną procedurę jak w przypadku wyodrębnienia obszaru zdegradowanego z jedną różnicą. Do podobszarów rewitalizacji, wyodrębnionych z obszaru rewitalizacji, włączono te sołectwa, które po pierwsze mają odpowiednio wyższe wartości wskaźników kryzysowości (od 23 do 40) łącznie, w ramach wszystkich badanych wymiarów w pięciu sferach. Po drugie, tak jak w przypadku obszaru zdegradowanego, wybór podobszaru rewitalizacji nawiązuje do wniosków ze spotkań przy zachowaniu zasady, że podobszary te posiadają odpowiednio wysokie wartości wskaźników cech kryzysowych. Po trzecie, również jak w przypadku obszaru zdegradowanego, wspierającą rolę w wyborze podobszarów mają wyniki ankiety wskazujące główne problemy oraz lokalizację problemów w pięciu obszarach oraz rezultaty warsztatu diagnostycznego. W trakcie konsultacji społecznych zgłoszono dodatkowo Nowe Karwosieki – jako podobszar rewitalizacji oraz , Bądkowo Rumunki, Bądkowo Rochny jako podobszary zdegradowane oraz podobszary poza obszarem rewitalizacji i zdegradowanym: Sikórz – jako podobszar potencjalnej koncentracji działań rewitalizacyjnych oddziałujący na podobszary zdegradowane i rewitalizacji. rewitalizacji poza obszarem zdegradowanym. Podobnie określono sołectwa : Suchodół, Karwosieki Noskowice, Parzeń, Brudzeń Duży . W efekcie powyższych działań wydzielono łącznie 9 (dwa w Głównie) podobszarów rewitalizacji oraz jeden obszar jako teren potencjalnych działań rewitalizacyjnych- poza obszarem zdegradowanym i rewitalizacji. Podczas konsultacji społecznych uznano, że obszary wiejskie ze względu na rozproszony charakter zabudowy nie do końca precyzyjnie odzwierciedlają stan koncentracji zjawisk kryzysowych wskazujący lokalizację obszaru zdegradowanego. W związku z powyższym wskazano jako propozycję miejsca prowadzenia potencjalnych działań rewitalizacyjnych oddziałujących na sąsiednie podobszary zdegradowane i rewitalizacji.

Rys 21 Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji

Mapa 4 Podobszary zdegradowane i rewitalizacji gminy Brudzeń Duży

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego spośród obszaru zdegradowanego proponujemy następujące podobszary do rewitalizacji:

1. Siecień – podobszar nr 1
2. Rokicie – podobszar nr 2
3. Główina – podobszar nr 3a i 3b
4. Turza Mała – podobszar nr 4
5. Nowe Karwosieki – podobszar nr 5
6. Żerniki – podobszar nr 6
7. Strupczewo – podobszar nr 7
8. Sobowo – podobszar nr 8

Ponadto wskazano miejscowość Sikórz - pozostający poza obszarem zdegradowanym i rewitalizacji – jako teren potencjalnych działań rewitalizacyjnych wspomagających proces rewitalizacji w sąsiednich podobszarach rewitalizacji)

Podsumowanie koncentracji zjawisk kryzysowych na podobszarach rewitalizacji w odniesieniu do diagnozowanych obszarów tematycznych

Siecień – podobszar nr 1 :

Społeczny:

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów, potrzeba budowy chodników, oświetlenia i uporządkowania stref parkingowych, brak urządzonego boiska sportowego przy szkole oraz publicznie dostępnego

Funkcjonalno-przestrzenny: zły stan techn. zabytków, brak sali na ok. 100 osób oraz obiektu sportowo-rekreacyjnego do wykorzystania całorocznego,

Gospodarczy:

Środowiskowy: niski standard infrastruktury technicznej i społecznej (brak budynku remizy OSP),

Rokicie – podobszar nr 2:

Społeczny: wysoki poziom ubóstwa , bezrobocia, niski poziom przedsiębiorczości,

Techniczny: niski poziom infrastruktury drogowej, brak chodników

Funkcjonalno-przestrzenny: zły stan techn. zabytków, duża odległość do ośrodka zdrowia w Siecieniu, brak dogodnych połączeń autobusowych, ograniczony dostęp do usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: niski poziom przedsiębiorczości

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej

Główina – podobszar nr 3a i 3b

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie, niewielka liczba i niska aktywność organizacji pozarządowych, niski poziom przedsiębiorczości,

Techniczny: wysoki koszt utrzymania mieszkań komunalnych,

Funkcjonalno-przestrzenny: zły stan techn. Zabytków – zespół podworski, duża odległość do ośrodka zdrowia w Siecieniu i Brudzeniu Dużym, brak dogodnych połączeń autobusowych, ograniczony dostęp do usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: lokale z zaległymi czynszami w budynku komunalnym, relatywnie duża liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji oraz bezrobotnych długookresowo

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Turza Mała – podobszar nr 4

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie, niski poziom przedsiębiorczości,

Gospodarczy: niski poziom przedsiębiorczości

Techniczny: zły stan dróg, brak kanalizacji .

Funkcjonalno-przestrzenny: zły stan techn. zabytków, ograniczony dostęp do komunikacji publicznej (duża odległość do ośrodka zdrowia w Brudzeniu Dużym, brak dogodnych połączeń autobusowych), ograniczony dostęp do usług, administracji oraz sklepów

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Nowe Karwosieki – podobszar nr 5

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie, niski poziom przedsiębiorczości,

Funkcjonalno-przestrzenny: utrudniony dostęp do usług publicznych(poczta, sklep, urząd gmin.), ,

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów,

Funkcjonalno-przestrzenny: ograniczony dostęp do ośrodka zdrowia w Sikorzu i Brudzeniu Dużym, usług, administracji oraz sklepów, brak dogodnych połączeń autobusowych, ograniczony dostęp do usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: niewielka liczba podmiotów, wysoki poziom bezrobocia, relatywnie duży udział bezrobotnych do 25 roku w życiu gospodarczym bezrobotnych bez kwalifikacji oraz bezrobotnych długookresowo

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Żerniki – podobszar nr 6

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie, niski poziom przedsiębiorczości,

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów,

Funkcjonalno-przestrzenny: utrudniony dostęp do komunikacji publicznej, usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: niewielka liczba podmiotów gospodarczych, niski poziom przedsiębiorczości

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Strupczewo Duże – podobszar 7

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie,

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów,

Funkcjonalno-przestrzenny: utrudniony dostęp do komunikacji publicznej, usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: niski poziom przedsiębiorczości

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Sobowo – podobszar nr 8

Społeczny: ubóstwo, bezrobocie,

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów,

Funkcjonalno-przestrzenny: utrudniony dostęp do komunikacji publicznej, usług, administracji oraz sklepów

Gospodarczy: niski poziom przedsiębiorczości

Środowiskowy: brak kanalizacji sanitarnej,

Sikórz – podobszar nr 9 / poza obszarem rewitalizacji i zdegradowanym - obszar potencjalnych, uzupełniających działań rewitalizacyjnych /

Społeczny: przestępczość, depopulacja, znaczna liczba osób z łagodną chorobą

Techniczny: drogi publiczne wymagające remontów, potrzeba budowy chodników, oświetlenia i uporządkowania stref parkingowych, brak urządzonego boiska sportowego przy szkole oraz publicznie dostępnego

Funkcjonalno-przestrzenny: zły stan techn. zabytków, brak sali na ok. 100 osób oraz obiektu sportowo-rekreacyjnego do wykorzystania całorocznego,

Gospodarczy:

Środowiskowy: niski standard infrastruktury technicznej i społecznej (brak remontu budynku remizy OSP),

Uzasadnienie wyboru podobszarów rewitalizacji

Podstawą wyodrębnienia podobszarów rewitalizacji jest stwierdzenie występowania koncentracji zjawisk kryzysowych w danej jednostce wyodrębnionej z obszaru gminy, stwierdzonej na podstawie wskaźników charakteryzujących zjawiska kryzysowe.

Stwierdzono, że koncentracja zjawisk kryzysowych (o wskaźniku kryzysowości od 23 do 40) występuje w sołectwach: Rokicie (40), Turza Mała (38), Bądkowo Rochny (38), Więclawice (37), Nowe Karwosieki (37), Główna (32), Rembielin (32), Siecień Rumunki (29), Bądkowo Rumunki (28), Myśliborzyce (27), Żerniki (26), Strupczewo (26), Siecień (24), Gorzechowo (24), Sobowo (24), Robertowo(23)

W pozostałych jednostkach funkcjonalnych, w szczególności w sołectwach: Sikórz i Sikórz PGR (17),Suchodół (16),Karwosieki Noskowice (15), Brudzeń Duży (13), Parzeń (12) stopień koncentracji jest na niskim poziomie. tj. poniżej wskaźnika kryzysowości na poziomie 20.

Następnie przeanalizowano ww. jednostki pod kątem sytuacji kryzysowych w sferze gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej.

Przyjęto następujące zasady wyodrębniania podobszaru rewitalizacji:

- a) wyodrębnienie podobszarów w poszczególnych jednostkach diagnostycznych, ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych w gminie Brudzeń Duży .

b) granicami poszczególnych podobszarów objęto tereny występowania zjawisk kryzysowych oraz tereny potencjalnych inwestycji, które spowodują zmniejszenie lub likwidację zjawisk kryzysowych m.in. poprzez stworzenie nowych miejsc pracy (przykłady: Główina -remont i zmiana sposobu użytkowania budynku dawnej szkoły, na obiekt użyteczności publicznej i stworzenie ośrodka aktywności i integracji mieszkańców).

c) wyznaczając granice podobszaru przyjęto zasadę włączania do nich powierzchni działek w całości nie tylko ich części zabudowanej, ze względu na brak możliwości precyzyjnego określenia na tym etapie rzeczywistych potrzeb terenowych pod planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

d) w obszarze rewitalizacji nie występują tereny o statusie lasu, co oznacza, że tereny zadrzewione występujące w granicach podobszarów rewitalizacji nie są lasami.

Poza obszarem rewitalizacji i obszarem zdegradowanym wskazano obszar koncentracji potencjalnych działań o charakterze rewitalizacyjnym (sołectwo – Sikórz), ze względu na potencjał tej miejscowości (np. budynek szkoły podstawowej) możliwy do wykorzystania w trakcie realizacji działań rewitalizacyjnych w sąsiednich sołectwach, np. w Karwosiekach Nowych, Robertowie czy Żernikach - objętych granicami obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

Wskazano również lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które posiadają potencjał gospodarczy w postaci tworzenia nowych miejsc pracy, mających znaczenie dla rozwoju podobszarów rewitalizacji i całej gminy:

- turystyka: Rokicie - dz. nr ew. 12 oraz 6/9 – kościół pw. Św. Małgorzaty- udostępnienie obiektu dla zwiedzających oraz stworzenie bazy noclegowej dla ruchu turystycznego.

- infrastruktury technicznej: rozwój sieci kanalizacji sanitarnej w obszarze rewitalizacji, poprawa parametrów technicznych dróg lokalnych , w tym drogi Nr 2904W, drogi nr 10, dróg lokalnych w miejscowościach: Siecień, Żerniki, przebudowa drogi nr 559, Rokicie- budowa placu zabaw dla dzieci, budowa boiska sportowego w Siecieniu.

- działań społecznych: remonty pomieszczeń z przeznaczeniem na świetlice środowiskowe, m.in. w: Nowe Karwosieki , Żerniki, Turza Mała, Główina.

OBSZARY REITALIZACJI

1. Siecień:

Podobszarem rewitalizacji objęto:

centrum miejscowości jako teren występowania zabytków w złym stanie technicznym - obiektów o wysokim poziomie estetyki i wartości kulturowych znajdujących się w obszarze centrum (kościół); występowania problemów ze złym stanem dróg lokalnych , oraz niewystarczającym stanem infrastruktury technicznej.

2. Rokicie:

Podobszarem rewitalizacji objęto:

Kościół i jego otoczenie- tj. budynki zakonu, tereny zabudowy mieszkaniowej

- teren , gdzie jednocześnie zaplanowano rozwój turystyki.

3. Główina :

Podobszarem rewitalizacji objęto:

teren lokalizacji starego majątku dworskiego - obszar rewitalizacji uzupełniono o teren szkoły w której przewidziano realizację wielu projektów o charakterze rewitalizacyjnym.

4. Turza Mała :

Podobszarem rewitalizacji objęto:

Budynek szkoły podstawowej , obiekt sakralny/kapliczka, młyn, budynek OSP

Cechy charakterystyczne: brak świetlicy środowiskowej, słaby poziom gospodarczy, brak inwestycji mających znaczenie dla lokalnego rynku pracy, ożywienie turystyczne możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych .

5. Nowe Karwosieki :

Podobszarem rewitalizacji objęto:

Budynek OSP wraz z przynależną działką gruntu

Cechy charakterystyczne: brak świetlicy środowiskowej, słaby poziom gospodarczy, brak inwestycji mających znaczenie dla lokalnego rynku pracy, ożywienie turystyczne możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych .

6. Żerniki :

Budynek OSP wraz z przynależną działką gruntu

Cechy charakterystyczne: brak świetlicy środowiskowej, słaby poziom gospodarczy, brak inwestycji mających znaczenie dla lokalnego rynku pracy, ożywienie turystyczne możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych .

Na obszarze dwóch sąsiadujących sołectw występuje kryzysowość w sferze funkcjonalno-przestrzennej przejawiająca się w dużych odległościach od usług, administracji oraz sklepów. Rzeczyca-Kolonia: brak świetlicy - miejsca spotkań mieszkańców - brak odpowiednich warunków organizowania wspólnych przedsięwzięć na rzecz społeczności lokalnej.

7. Strupczewo

Budynek po szkole podstawowej,

Cechy charakterystyczne: brak świetlicy środowiskowej, słaby poziom gospodarczy, brak inwestycji mających znaczenie dla lokalnego rynku pracy, ożywienie turystyczne możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych .

8 Sobowo

Budynek OSP wraz z dużą przynależną działką gruntu

Cechy charakterystyczne: brak świetlicy środowiskowej, słaby poziom gospodarczy, brak inwestycji mających znaczenie dla lokalnego rynku pracy, ożywienie turystyczne możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych warunków przyrodniczych .

9 Sikórz

centrum miejscowości jako teren występowania zabytków w złym stanie technicznym - obiektów o wysokim poziomie estetyki i wartości kulturowych znajdujących się w obszarze centrum (kościół); występowania problemów ze złym stanem dróg lokalnych , oraz niewystarczającym stanem infrastruktury technicznej, aktywna społeczność lokalna,

Tab. 45 Powierzchnia obszaru rewitalizacji oraz powierzchnie poszczególnych podobszarów

lp.	Nazwa podobszaru	Powierzchnia (km ²)
1	Siecień	0,1518
2	Rokici	0,0970
3a	Główina	0,0196

3b	Główina	0,0682
4	Turza Mała	0,0334
5	Karwosieki Nowe	0,0016
6	Żernik	0,0007
7	Strupczewo	0,0055
8	Sobowo	0,0012
Razem		0,379
9	Sikórz	0,0263
poza obszarem rewitalizacji i zdegradowanym / obszar potencjalnych- uzupełniających działań rewitalizacyjnych		

Powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi **ok. 0,379 km²**, co stanowi **2,34 %** powierzchni gminy. Na obszarze rewitalizacji zamieszkuje **ok. 300 mieszkańców**, co stanowi **4,6 %** mieszkańców gminy.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza danych faktograficznych, dostępnych opracowań, w tym dokumentów strategicznych, poszerzona o badania ankietowe, spotkania warsztatowe, uzasadnia wstępny wybór obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zgodnie z Ustawą przyjęto za wiodące w analizach obiektywne i weryfikowalne wskaźniki koncentracji zjawisk negatywnych (art. 4 ust. 1).

2.1.8 POTENCJAŁY, ZASOBY PODBSZARÓW REWITALIZACJI

W ramach pogłębionej analizy podobszarów rewitalizacji poza zbieraniem danych z dostępnych źródeł zorganizowano spotkania warsztatowe w Siecieniu oraz w Urzędzie Gminy w Brudzeniu Dużym. W dniu 5 listopada 2018r., gdzie zaproszono również mieszkańców – Sikorza, Siecienia⁶. Wykorzystano pomocniczo metodę Analizy Pola Sił (Force Field Analysis) w identyfikowaniu i weryfikacji problemów z perspektywy czynników hamujących i sprzyjających wprowadzenie zmian⁷. Dzięki prostemu modelowi analizy, który umożliwia w systematyczny sposób, aczkolwiek różniący się od tradycyjnych schematów, dokonanie analizy z jednej strony - wszystkich przeciwności, a z drugiej - okoliczności sprzyjających rozwiązaniu. Założeniem wyjściowym modelu i początku spotkań warsztatowych w ramach pogłębionej

⁶ W Siecieniu do celu pogłębionej analizy podobszaru rewitalizacji zastosowano metodę wywiadów pogłębionych

⁷ Model sił pola w rozwiązywaniu problemów (The Force Field Problem Solving Model), autorstwa Kurta Lewina (stworzył wcześniej powszechnie znaną metodę SWOT do analiz strategicznych), jest stosowany jako technika grupowego rozwiązywania problemów. Najczęściej wykorzystywany jest przy problemach wstępnie widzianych jako dość złożone (por. Glaser 1991)

analizy na podobszarach rewitalizacji było traktowanie każdego istniejącego problemu, SYTUACJI WYJŚCIOWEJ jako wypadkowej działania przeciwstawnych sił w polu oddziaływań. Po jednej stronie dynamicznego pola (problemu) można wyróżnić siły sprzyjające zmianie czy inaczej osiągnięciu rozwiązania. Po drugiej stronie można wyróżnić siły powstrzymujące przed wprowadzeniem zmiany, utrwalające status quo. Równowaga między siłami powstrzymującymi i sprzyjającymi uniemożliwia zmianę aktualnego stanu rzeczy. Grupowa dyskusja nad aktualnym stanem rzeczy w podobszarze rewitalizacji służyła między innymi zidentyfikowaniu i wzmocnieniu czynników i okoliczności sprzyjających i osłabieniu czynników i okoliczności nie-sprzyjających. W drugiej części spotkań warsztatowych wykorzystywano rezultaty przeprowadzonych analiz zgodnie z modelem analizy pola sił do wstępnego formułowania projektów.

PODOBSZAR SIECIEŃ

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Siecień jako miejscowość położony jest w południowej części gminy. Posiada pasmowy układ struktury przestrzennej o kierunku północny wschód – południowy zachód, usytuowany wzdłuż stawów położonych w centrum wsi.

Rys 22 Staw w centrum m. Siecień- stan obecny, źródło : galeria.plock24.pl

Siecień od strony zachodniej , północnej i wschodniej otoczony jest malowniczymi polami uprawnymi , a od strony południowo wschodniej sąsiaduje z obszarem parku krajobrazowego w dużej części porośniętym lasami, wzgórzami z wąwozami o unikatowych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych . Przez miejscowość przebiega ulica stanowiąca drogę wojewódzką nr 555 jako dojazdowa z kierunku Płocka. Od północy miejscowość graniczy z sołectwami: Siecień Rumunki, Żerniki, Robertowo od południowego zachodu z sołectwami Uniejewo i Murzynowo od strony wschodniej z sołectwem Lasotki oraz miejscowością Cierszewo.

Rys 23 Sąsiedztwo Siecienia - okolice Lasotek – wyspa na rzece Skrwa.
źródło : galeria.plock24.pl

Rys 24 Sąsiedztwo Siecienia - okolice Radotek
źródło : galeria.plock24.pl

Rys 25 Otoczenie Siecienia - Brudzeński Park Krajobrazowy okolice Kobiernik
źródło : galeria.plock24.pl

Zabudowa zabytkowa - do najcenniejszych obiektów zabytkowych miejscowości należy rzymskokatolicki kościół parafialny - parafii św. Józefa. Datowany z przełomu XIV w. i XV w. jako obiekt drewniany, a w latach 1584- 1611 jako murowany. Wybudowany w stylu późnorenesansowym (reataurowany w 1779 i 1840). Obecnie świątynia w stylu gotycko-renesansowym, jednonawowa, orientowana. Wewnątrz barokowy ołtarz z XVII w. z cennym obrazem Matki Boskiej Siecieńskiej

Rys 26 Kościół w Siecieniu – pw. Św. Józefa, źródło : galeria.plock24.pl

Obiektami zabytkowym są również park (nr rej. zabyt. - 630 z 9.12 1992r.) i spichlerz będące pozostałością zabudowy dworskiej usytuowanej w centrum miejscowości. Park zaprojektowany został na początku XX w. przez wybitnego projektanta Waleriana Kronenberga. Był to park krajobrazowy typu obwodnicowego, ograniczony drogą obsadzoną drzewami. Od bramy wjazdowej do dworu prowadziła droga dojazdowa obsadzona świerkami. W parku znajdowały się dwa stawy połączone strumieniem i przerzuconym

nad nim mostkiem. Na jednym z nich była wyspa z pawilonem ogrodowym i grupą zieleni wysokiej. Obecnie układ przestrzenny parku uległ zatarciu- zachowały się stawy, pozostałości bramy i aleja dojazdu oraz nieliczne grupy drzew.

Rys 27 Brama do nieistniejącego pałacu- stan obecny, źródło : galeria.plock24.pl

Rys 28 Siecień- spichlerz dworski z poł. XIXw., źródło : galeria.plock24.pl

Rys 30 Siecień- spichlerz dworski z poł. XIXw. oraz komin gorzelni należącej do zespołu budynków podworskich, źródło : galeria.plock24.pl

Rys 31 Siecień - nieistniejący pałac

Rys 32 Siecień pałac – stan z 2003 r.

Infrastruktura sportowa - w miejscowości znajduje się teren sportowy przy szkole podstawowej, brak boiska ogólnie dostępnego.

Zasoby edukacyjno - kulturalne – Szkoła Podstawowa

Zasoby instytucjonalne – brak świetlicy środowiskowej

Zasoby gospodarcze- Na terenie miejscowości Siecień funkcjonuje ok..... podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największe zakłady funkcjonujące na terenie miejscowości to firmy:

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - Siecień zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości, ale również osoby przebywające tu okresowo w sezonie letnim. Są to najczęściej mieszkańcy Płocka i okolic. Poniżej przedstawiono zestawienie możliwych do wykorzystania potencjałów miejscowości Siecień.

Tab. 46 Potencjały, zasoby Siecień

SFERA	ZASOBY
Demografia	Siecień zamieszkuje 807 osób.
Edukacja	Szkoła podstawowa,
Kultura	Na terenie Siecienia funkcjonują organizacje działające w sferze kulturalno-społecznej w tym: m.in. Stowarzyszenie Mieszkańców Siecienia i Okolic Na Rzecz Wspierania Aktywności Lokalnej oraz OSP w Siecieniu
Zdrowie	Ośrodek zdrowia –w Siecieniu –adres: Siecień 134
Sport i rekreacja	We wsi znajduje się boisko przy szkole podstawowej
Bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym Obszar jest obsługiwany przez OSP w Siecieniu
Religia	W Siecieniu jest parafia pw. Św. Józefa
Gospodarka	Główne podmioty gospodarcze zlokalizowane w miejscowości to:
Organizacje	Stowarzyszenie Mieszkańców Siecienia i Okolic Na Rzecz Wspierania Aktywności Lokalnej

SFERA	ZASOBY
pozarządowe	Ochotnicza Straż Pożarna w Siecieniu
Środowisko	Siecień położony jest w sąsiedztwie Brudzenskiego parku krajobrazowego . posiada wodociąg i kanalizację sanitarną wraz z oczyszczalnią. Nie posiada kanalizacji deszczowej

Źródło: opracowanie własne

Rys 33 Siecień – nieistniejący budynek remizy OSP w miejscu planowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego polegającego na budowie nowego budynku OSP w Siecieniu

PODOBSZAR ROKICIE

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Rokicie jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w południowej części gminy Brudzeń Duży. Posiada pasmowy układ struktury przestrzennej o kierunku wschód – zachód wzdłuż rz. Wisły. Przez miejscowość przebiega droga wojewódzka nr 562 łącząca Szpetal Górny z Płockiem. Od północy Rokicie graniczy z sołectwem Gorzechowo., od południa z rzeką Wisłą od zachodu z sołectwem Myślborzyce, od wschodu z sołectwem Uniejewo.

Zabudowa zabytkowa – kościół oraz budynki zakonu

Kościół ceglany pw. św. Piotra i Pawła z 2 ćw. XIII wieku w stylu późnoromańskim - najstarsza murowana budowla znana i zachowana na terenie Ziemi Dobrzyńskiej. Pierwotne wezwanie św. Małgorzaty. W 1783 restaurowany. W 1896 zbudowano chór muzyczny i zmieniono kształt otworów okiennych.

Rys 34 Kościół św. Małgorzaty, kiedyś zwany kobyli kościół, źródło : zdjęcia własne

Infrastruktura sportowa - brak

Zasoby edukacyjno - kulturalne – brak bibliotek.

Zasoby instytucjonalne – brak miejsca spotkań mieszkańców miejscowości

Zasoby gospodarcze- Na terenie Rokicia funkcjonuje ok. podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma (do uzupełnienia).....

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Rokicie zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości. Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Rokicia

Tab.47 Zasoby Rokicie

SFERA	ZASOBY
Demografia	Rokicie zamieszkuje 213 osób.
Edukacja	Nie występują
Kultura	Brak
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Siecień
Sport i rekreacja	Brak boiska sportowego
Bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym. Obszar jest obsługiwany przez OSP w Siecieniu.
Religia	Rokicie jest częścią parafii pw. Św. Małgorzaty
Gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Rokiciu to: Sklep spożywczy zlokalizowany przy drodze powiatowej w centrum Rokicie
Organizacje pozarządowe	Brak

SFERA	ZASOBY
Środowisko	Rokicie położone jest nad brzegiem Wisły, częściowo w granicach Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Zabytkowy kościół oraz teren zabudowań zakonu Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej, położone są w ww. obszarze chronionym.

Źródło: opracowanie własne

Rys 35 kościół w Rokiciu, *źródło : zdjęcie własne*

Rys 36 Budynek przy kościele w Rokiciu / miejsce realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych
źródło : zdjęcie własne

Rys 37 Kościół św. Małgorzaty, kiedyś zwany kobyli kościół, źródło : galeria.plock24.pl

Rys 38 Wisła w Rokiciu, źródło : zdjęcia własne

Rys 39 Zespół zabudowy zakonu Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej w Rokiciu
źródło : zdjęcia własne

PODOBSZAR GŁÓWINA

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Główina jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w południowo- zachodniej części gminy Brudzeń Duży. Posiada pasmowy układ struktury przestrzennej o kierunku wschód – zachód usytuowany wzdłuż rz. Wisły . Przez miejscowość przebiega ulica stanowiąca drogę dojazdową z Płocka. Od północy graniczy z sołectwem Sobowo, od południa z rzeką Wisłą od zachodu z sąsiednią gminą w innym powiecie, od wschodu z sołectwem Węcławice.

W Głównie znajduje się budynek byłej szkoły podstawowej wraz ze świetlicą wiejską wykorzystywaną m.in. na cele prowadzenia spotkań mieszkańców wsi.

Zabudowa zabytkowa – zespół dworski, XIX/XXw., nr rej. zabytków : 496 z 22.05.1979- obecnie mieszkania komunalne. Dwór został wybudowany w XIX wieku. Jego ostateczna forma została nadana w wyniku gruntownej przebudowy w latach 20-tych XX wieku. Obecnie dwór jest zamieszkały przez kilka rodzin. Pozostaje w złym stanie technicznym. W okolicy roztacza się zrujnowany park krajobrazowy z widokiem na Wisłę i jej przeciwległy brzeg. Z kompleksu folwarcznego zachował się sporych rozmiarów budynek gospodarczy, murowany z cegły i kamieni polnych, częściowo w ruinie.

Infrastruktura sportowa - we wsi znajduje się teren sportowy przy byłej szkole podstawowej

Zasoby edukacyjno - kulturalne – brak

Zasoby instytucjonalne – miejsce spotkań mieszkańców zlokalizowane w budynku OSP

Zasoby gospodarcze- Na terenie Główny funkcjonuje ok.podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma

Różnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Główina zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Główny.

Tab. 48 Potencjały, zasoby Główina

SFERA	ZASOBY
Demografia	Głównie zamieszkuje 342 osób.
Edukacja	Brak – zlikwidowana szkoła
Kultura	Na terenie Główny działa Koło Gospodyń Wiejskich organizujące imprezy kulturalne
zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Brudzeń Duży
Sport i rekreacja	Obszary rekreacyjne położone przy szkole podstawowej stanowią tereny przestrzennie niezagospodarowane
bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym.

SFERA	ZASOBY
	Obszar jest obsługiwany przez OSP w Sobowo
religia	Główina jest częścią parafii pw .Bożego Ciała w Sobowie
gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Główinie to: (do uzupełnienia).....
środowisko	Główina położona jest nad brzegiem rz. Wisły. Zespół podworski (obecnie mieszkania komunalne) usytuowany jest w granicach Nadwisłańskiego Obszaru Chronionego krajobrazu.

Źródło: opracowanie własne

Rys 40 Dwór w Główinie- obecnie mieszkania komunalne
źródło: zdjęcie własne

Rys 41 Dwór w Główinie- obecnie mieszkania komunalne
zdjęcie – Marcin Skowroński - źródło: [www. polskiezabytki.pl](http://www.polskiezabytki.pl)

Rys 42 Budynek gospodarczy w Głównie- obecnie zespół zabudowy mieszkalnej, komunalnej
źródło: zdjęcie własne

Rys 43 Budynek gospodarczy w Głównie- obecnie zespół zabudowy mieszkalnej, komunalnej
zdjęcie – Marcin Skowroński - źródło: [www. polskiezabytki.pl](http://www.polskiezabytki.pl)

Rys 44 Budynek zlikwidowanej Szkoły Podstawowej im. Macieja Rataja w Głównie.
źródło : galeria.plock24.pl

PODOBSZAR TURZA MAŁA

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Turza Mała jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w północno- zachodniej części gminy Brudzeń Duży. Posiada pasmowy układ struktury przestrzennej o kierunku północ – południe. Przez miejscowość przebiega ulica gminna stanowiąca drogę dojazdową z Brudzenia Dużego. Od północy sołectwo Turza Mała graniczy z z sąsiednią gminą w sąsiednim powiecie, od zachodu z sołectwami Turza Wielka, od południa z sołectwami Cegielnia, od zachodu z sołectwem Winnica, Kłobukowo Patrze oraz z miejscowością Zdziembórz.

Miejscowość nie posiada wyodrębnionego centrum,

Zabudowa zabytkowa – młyn wodny , drewniany z drugiej połowy XIX w., chroniony – umieszczony w gminnej ewidencji zabytków.

Rys 45 Młyn wodny , drewniany z drugiej połowy XIX w, źródło : zdjęcie własne

Rys 46 Młyn wodny , drewniany z drugiej połowy XIX w, źródło : zdjęcie własne

Rys 47 Młyn wodny , drewniany z drugiej połowy XIX w, źródło : zdjęcie własne

Rys 48 Wjazd do wsi Turza Mała z widokiem młyna wodnego, źródło : zdjęcie własne

Do ciekawych obiektów budowlanych należy natomiast spichlerz. Spichlerz wybudowany z czerwonej cegły na początku lat 30 XX wieku. Posiada trzy kondygnacje. Dobrze zachowany . Nadal użytkowany do przechowywania zboża.

Rys 49 Spichlerz w Turzy Małej, źródło : galeria.plock24.pl

Rys 50 Spichlerz w Turzy Małej, źródło : zdjęcie własne

Infrastruktura sportowa - we wsi znajduje się teren rekreacyjny przy OSP oraz dawnej szkole podstawowej

Zasoby edukacyjno - kulturalne – świetlica OSP.

Zasoby instytucjonalne – brak miejsca spotkań mieszkańców miejscowości.

Rys 51 Budynek pozostały po szkole podstawowej w Turzy Małej
źródło: zdjęcia własne

Rys 52 Tereny sportowe przy budynku pozostałym po szkole podstawowej w Turzy Małej
źródło: zdjęcie własne

Zasoby gospodarcze- Na terenie Turzy Małej funkcjonuje podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Turza Mała zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości. W ostatnich latach widoczny jest niewielki napływ nowych mieszkańców osiedlających się w kupowanych lub budowanych przez siebie budynkach mieszkalnych jednorodzinnych. Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Turzy Małej

Tab. 49 Potencjały, zasoby Turza Mała

SFERA	ZASOBY
Demografia	Turzę Małą zamieszkuje 145 osób,
Kultura	Na terenie Turzy Małej działa OSP
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Brudzeń Duży
Sport i rekreacja	Obok budynku OSP oraz budynku byłej szkoły podstawowej usytuowane są boisko sportowe (nieurządzone)
Bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym . Obszar jest obsługiwany przez OSP w Turzy Małej .
Religia	Turza Mała Kościół Rzymsko-katolicki jest częścią parafii pw. Św. Szczepana w Bądkowie kościelnym
Gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Turzy Małej to: sklep spożywczy zlokalizowany przy drodze wjazdowej do miejscowości
Organizacje pozarządowe	OSP w Turzy Małej
Środowisko	Brak kanalizacji sanitarnej , miejscowość położona częściowo w Obszarze Chronionego Krajobrazu - przyrzecze Skrzy Prawej

Źródło: opracowanie własne

Rys 53 Turza Mała – budynek OSP, źródło : zdjęcie własne

Rys 54 Turza Mała – boisko przy budynku OSP, źródło : zdjęcie własne

PODOB SZAR NOWE KARWOSIEKI

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Nowe Karwosieki jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w północno- wschodniej części gminy Brudzeń Duży. Posiada rozproszony układ struktury przestrzennej . Przez miejscowość przebiega ulica stanowiąca drogę dojazdową z m. Sikórz .Od strony północnej i wschodniej sołectwo sąsiaduje z sąsiednimi gminami (od wschodu z gm. Stara Biała), od południa z sołectwem Suchodół, od zachodu graniczy z sołectwem Karwosieki Cholewice .

Posiadanie miejsca pełniącego funkcję centrum - Nowe Karwosieki- miejscowość nie posiada wykształconego centrum

Zabudowa zabytkowa – nie występuje .

Do ciekawszych obiektów należy kościół.

Rys 55 Kościół w Nowych Karwosiekach

źródło: forum. tradytor.pl

Kościół salowy, na planie prostokąta z niewyodrębnionym, prosto zamkniętym prezbiterium, budowany z cegły, przekryty dwuspadowym dachem krytym blachą. Na kalenicy, od północy ośmioboczna ażurowa wieża z sygnaturą.

Kościół wybudowany dla ewangelickiego kantoratu w 1937 roku, należącego do parafii w Płocku. Tuż obok kościoła, jeszcze po jego budowie, funkcjonował drewniany budynek dawnego kantoratu. Kilkanaście metrów na wschód, na wzgórzu ulokowano cmentarz, który do dziś zachował się jednak w katastrofalnym stanie.

Infrastruktura sportowa - we wsi nie znajduje się urządzony teren sportowy .

Zasoby edukacyjno - kulturalne – brak bibliotek.

Zasoby instytucjonalne – budynek OSP Karwosieki Nowe jako miejsce spotkań mieszkańców

Zasoby gospodarcze- Na terenie m. Karwosieki Nowe funkcjonuje ok. podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma (do uzupełnienia).....

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - Nowe Karwosieki zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Karwosieki Nowe.

Tab. 49 Potencjały, zasoby Nowe Karwosieki

SFERA	ZASOBY
Demografia	Nowe Karwosieki zamieszkuje 126 osób
Edukacja	Nie występują
Kultura	Na terenie Nowych Karwosiek istnieje OSP Karwosieki Nowe organizujące wiele lokalnych imprez kulturalno- rekreacyjnych

SFERA	ZASOBY
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Brudzeń Duży
Sport i rekreacja	We wsi nie znajduje się urządzone boisko sportowe.
bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym. Obszar jest obsługiwany przez OSP w Karwosiekach Nowych.
religia	Nowe Karwosieki są częścią Parafii pw. Św. Barbary w Sikorzu
gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Nowych Karwosiekach to: (uzupełnić)
Organizacje pozarządowe	Ochotnicza Straż Pożarna w Nowych Karwosiekach
Środowisko	Nowe Karwosieki położone są w sąsiedztwie Obszarze Chronionego Krajobrazu .

Źródło: opracowanie własne

Zdjęcia (do uzupełnienia)

PODOBSZAR ŻERNIKI

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Żerniki jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa, położona jest w centralnej części gminy Brudzeń Duży. Posiada pasmowy układ struktury przestrzennej o kierunku wschód-zachód. Przez miejscowość przebiega ulica stanowiąca drogę dojazdową z Gorzechowa do Siecienia . Od północy sołectwo Żerniki sąsiadują z sołectwem Brudzeń Duż i Parzeń, od zachodu z sołectwem Gorzechowo, od południa z sołectwem Siecień i Siecień Rumunki, od wschodu z sołectwem Robertowo.

Posiadanie miejsca pełniącego funkcję centrum Żernik. Żerniki nie posiadają wykształconego centrum

Zabudowa zabytkowa – nie występuje

Infrastruktura sportowa - we wsi znajduje się teren sportowy przyOSP

Zasoby edukacyjno - kulturalne – OSP

Zasoby instytucjonalne – miejsce spotkań mieszkańców zlokalizowane w budynku OSP Żerniki.

Zasoby gospodarcze- Na terenie Żernik funkcjonuje ok. podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest (uzupełnić)

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Żerniki zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości. W ostatnich latach widoczny jest napływ nowych mieszkańców osiedlających się w kupowanych przez siebie gospodarstwach rolnych.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Rzeczychy.

Tab. 50 Potencjały, zasoby żerniki

SFERA	ZASOBY
Demografia	Żerniki zamieszkują 125 osób
Edukacja	brak
Kultura	Na terenie Żernik istnieje OSP
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Siecień
Sport i rekreacja	brak.
Bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym .Obszar jest obsługiwany przez OSP w Żernikach .
Religia	Żerniki są częścią Parafii pw. Św. Józefa w Siecieniu
Gospodarka	Główne podmioty gospodarcze zlokalizowane w Żernikach to: (uzupełnić) Sklep spożywczy zlokalizowany w centrum miejscowości.
Organizacje pozarządowe	OSP w Żernikach
Środowisko	Brak kanalizacji sanitarnej . Obszar położony w Otulinie Brudzeńskiego parku Krajobrazowego

Źródło: opracowanie własne

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Strupczewo jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w zachodniej części gminy Brudzeń Duży. Posiada rozproszony układ struktury przestrzennej, otoczony obszarami upraw rolnych. Strupczewo graniczy od strony północnej z sołectwem Bądkowo - Jeziorne od strony wschodniej z sołectwami Bądkowo Kościelne, Brudzeń Mały, od południa z sołectwami Gorzechowo i Rembielin, od zachodu z sołectwem Sobowo

Posiadanie miejsca pełniącego funkcję centrum strupczewa. W centrum miejscowości Strupczewo nie wykształciło się centrum

Zabudowa zabytkowa – nie występuje

Infrastruktura sportowa - we wsi nie istnieją tereny sportowe

Zasoby edukacyjno - kulturalne – nie występują

Zasoby instytucjonalne – brak miejsca spotkań mieszkańców

Zasoby gospodarcze- na terenie Strupczewa funkcjonuje ok. podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma (uzupełnić). Większość mieszkańców miejscowości zajmuje się rolnictwem.

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Strupczewo zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Strupczewa.

Tab. 51 Potencjały, zasoby Strupczewo Duże

SFERA	ZASOBY
Demografia	Strupczewo Duże zamieszkuje 202.osoby
Edukacja	Nie występują
Kultura	Na terenie Strupczewa Dużego nie funkcjonują organizacje zajmujące się działaniami na rzecz kultury
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Brudzeń Duży
Sport i rekreacja	We wsi nie istnieją tereny sportowe ani rekreacyjne Wieś otoczona jest terenami upraw rolnych.
bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym Obszar jest obsługiwany przez OSP w Sobowie

SFERA	ZASOBY
religia	Strupczewo jest częścią parafii pw. Św. Heronima w Sobowie
gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Strupczewie to: (uzupełnić) Sklep spożywczy zlokalizowany w centrum miejscowości
organizacje pozarządowe	Stowarzyszenie (uzupełnić),
środowisko	Brak kanalizacji sanitarnej

Źródło: opracowanie własne

PODOB SZAR SOBOWO

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Sobowo jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest w zachodniej części gminy Brudzen Duży. Posiada rozproszony układ struktury przestrzennej o kierunku wschód – zachód usytuowany wzdłuż drogi gminnej, łączącej Dobrzyń nad Wisłą z Brudzeniem Dużym. Sobowo graniczy od strony północnej i zachodniej z sąsiednim powiatem, od strony wschodniej z sołectwem Strupczewo i Rembielin, od strony południowej z sołectwem Głównina.

Posiadanie miejsca pełniącego funkcję centrum Sobowa. W miejscowości Sobowo nie wykształciło się centrum wsi.

Zabudowa zabytkowa – Kościół wraz z organistówką Parafia św. Hieronima w Sobowie była erygowana 6 lutego 1403 roku przez biskupa płockiego Jakuba z Korzkwi. Źródła z roku 1597 podają, że kościół był początkowo drewniany, konsekrowany i znajdowały się w nim trzy ołtarze. Budynek murowany zaczął powstawać w 1718 roku za sprawą kanonika płockiego Bartłomieja Tłubickiego, następnie budowę kontynuował ks. A. Zakrzewski – ściany wcześniej częściowo wymurowane dokończono wykorzystując jako materiał drewno. Powstały też wtedy dwie drewniane wieże.

W 1806 roku rozpoczęto budowę obecnego kościoła, projektantem był Hilary Szpilowski, a finanse pochodziły od Romualda Paprockiego, ówczesnego właściciela Sobowa. Bazę do powstania nowej konstrukcji stanowiły dawne fundamenty oraz mury. Świątynia uległa częściowemu zniszczeniu z powodu pożaru w 1923 roku, następnie została odbudowana dzięki ks. Janowi Zarębie. W 1938 wykonano polichromię. Remont kościoła przeprowadzono w 1843 roku. Umieszczono wówczas nowy obraz na ołtarzu głównym, natomiast ołtarze boczne odnowiono. (źródło: Wikipedia)

Kościół wraz z drzewostanem na wzgórzu wokół kościoła, wpisany do rejestru zabytków pod nr 462 z 16.09.1978. Ponadto w skład zespołu zabudowy kościoła wchodzi następujące elementy:

Cmentarz parafialny, poł. XIX w.;

kapliczka przydrożna, 1945r.;

kapliczka przydrożna, I poł. XXw.;

kapliczka przydrożna, II poł. XIXw,

Infrastruktura sportowa - we wsi nie istnieją tereny sportowe

Zasoby edukacyjno - kulturalne – nie występują

Zasoby instytucjonalne – brak miejsca spotkań mieszkańców

Zasoby gospodarcze- na terenie Sobowa funkcjonuje ok. (uzupełnić) podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma... (do uzupełnienia) Większość mieszkańców miejscowości zajmuje się rolnictwem.

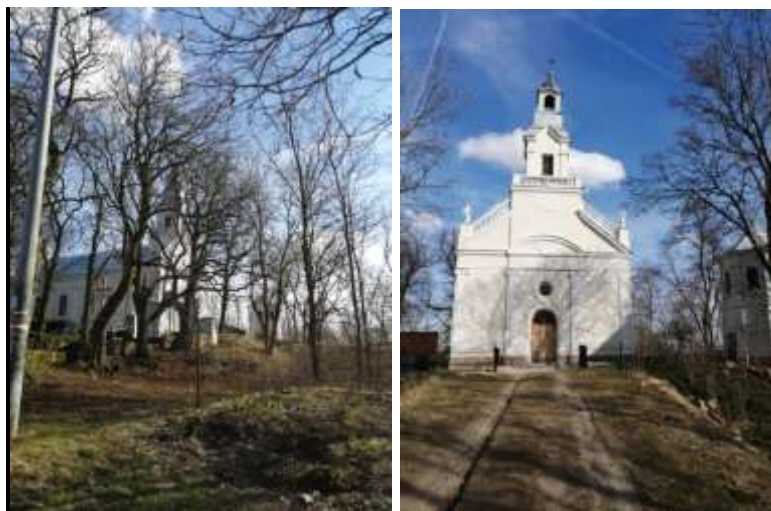
Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Sobowo zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Sobowa.

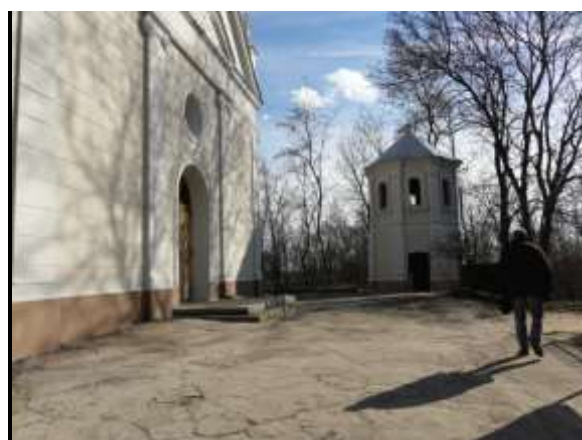
Tab. 52 Potencjały, zasoby Sobowa

SFERA	ZASOBY
Demografia	Sobowo zamieszkuje 350 osób
Edukacja	Nie występują
Kultura	Na terenie Sobowa nie funkcjonują organizacje zajmujące się działaniami na rzecz kultury
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Brudzeń Duży
Sport i rekreacja	We wsi nie istnieją tereny sportowe ani rekreacyjne Wieś otoczona jest terenami upraw rolnych.
bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym. Obszar jest obsługiwany przez OSP w Brudzeniu Dużym.
religia	Sobowo jest w parafii pw. Św. Heronima
gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Sobowie to: (uzupełnić) Sklep spożywczy zlokalizowany w centrum miejscowości
organizacje pozarządowe	Klub sportowy – LKS „Wisła Główna – Sobowo”
środowisko	Brak kanalizacji sanitarnej

Źródło: opracowanie własne

Rys 56 Kościół w Sobowie z dzwonnica , źródło : zdjęcia własne

Rys 57 Kościół w Sobowie z dzwonnica , źródło : zdjęcie własne

Rys 58 Kościół w Sobowie z dzwonnica , źródło : galeria.plock24.pl

Rys 59 Organistówka przy kościele w Sobowie, źródło : zdjęcie własne

OBSZAR SIKÓRZ

POTENCJAŁY

Usytuowanie: Sikórz jako miejscowość wraz z otaczającym ją obszarem sołectwa położona jest we wschodniej części części gminy Brudzen Duży. Posiada promienisty układ struktury przestrzennej, otoczona obszarami upraw rolnych. Sikórz graniczy od strony północnozachodniej z sołectwem Parzeń II, od strony północno - wschodniej z sołectwem Suchodół, od południowo- wschodniej z sąsiednią gminą Stara Biała, od południa z obszarem PGR Sikórz.

Posiadanie miejsca pełniącego funkcję centrum Sikórz. W centrum miejscowości Sikórz istnieje budynek szkoły podstawowej, przychodnia zdrowia, kościół oraz budynek OSP

Zabudowa zabytkowa-www.polskiezabytki.pl.

Zespół dworski, XIX-XX w. – obiekt- nr rej. zabyt. 532/62 z 30.03.1962; park: nr rej. zabytków 050 z 5.06.1979. Obecnie własność gminy – mieszkania komunalne.

Pierwotny dwór powstał prawdopodobnie jeszcze w XVIII wieku, a w połowie XIX w. został przebudowany. Po 1945 został przekazany na rzecz Skarbu Państwa. Do dzisiaj służy jako budynek komunalny. Budynek składa się z piętrowego korpusu głównego, powstałego w duchu silnie zmodernizowanego klasycyzmu oraz parterowych skrzydeł bocznych, z mieszkalnym poddaszem, bezstylowych, będących pozostałością wcześniejszego dworu. Murowany i otynkowany korpus główny, prostokątny, trójosiowy, od frontu jest poprzedzony dwukolumnowym toskańskim portykiem zwieńczonym pełnym ekspresji szczytem. Park z połowy XIX wieku przekomponowany został w 1930 roku wg. projektu znanego malarza i architekta Józefa Czajkowskiego w stylu krajobrazowo – naturalistycznym. Po wojnie został w znacznej części

znieszczone i zdewastowany. Gosćmi domu Piwnickich w dwudziestoleciu międzywojennym bywali znani ludzie pióra i palety. , m.in. Ludwik Heronum Morstin, Julian Tuwim(tu pisał w 1936 r. „Bał w operze”, a sam Sikórz wspomina ł w „Kwiatach Polskich”, Antoni Słonimski, Kazimierz Wierzyński, Jan Lechoń, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Tadeusz Dołęga Mostowicz(tu i w pobliskich Radotkach krecono w 1938r. film „ Profesor Wilczur”, Stanisław i Józef Czajkowsky, Stefan Norblin, Konrad Krzyzanowski, Janina Konarska – Słonimska i wielu innych.

Rys 60 Dwór w Sikorzu(Marcin Skowroński- źródło- www.polskiezabytki.pl

Infrastruktura sportowa - w miejscowości istnieją tereny sportowe przy szkole podstawowej

Zasoby edukacyjno - kulturalne – szkoła podstawowa

Zasoby instytucjonalne – miejsce spotkań mieszkańców zlokalizowane w pomieszczeniu budynku szkoły podstawowej.

Zasoby gospodarcze- na terenie m. Sikórz funkcjonuje ok. podmiotów gospodarczych w większości są to jednoosobowe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Największym zakładem funkcjonującym na terenie tej miejscowości jest firma (uzupełnić) Większość mieszkańców miejscowości zajmuje się rolnictwem.

Zróżnicowanie kulturowe mieszkańców - sołectwo Sikórz zamieszkują w głównej mierze rdzenni mieszkańcy tej miejscowości. Widoczny jest również napływ nowych mieszkańców osiedlających się w kupowanych lub budowanych przez siebie budynkach mieszkalnych jednorodzinnych.

Poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów i miejsc służących mieszkańcom oraz stanowiących potencjały Sikórz.

Tab. 53 Potencjały, zasoby Sikórz

SFERA	ZASOBY
Demografia	Sikórz zamieszkuje 998 osób
Edukacja	Szkoła podstawowa
Kultura	Na terenie m. Sikórz funkcjonują organizacje zajmujące się działaniami na rzecz kultury
Zdrowie	Najbliższy ośrodek zdrowia zlokalizowany jest w miejscowości Sikórz
Sport i rekreacja	We wsi istnieją tereny sportowe przy szkole podstawowej Miejscowość otoczona jest terenami upraw rolnych oraz malowniczym parkiem krajobrazowym
bezpieczeństwo	Obszar obsługiwany przez posterunek policji w Brudzeniu Dużym.. Obszar jest obsługiwany przez OSP w Sikorzu.
religia	Sikórz jest częścią parafii pw. Św. Barbary
gospodarka	Główne podmioty zlokalizowane w Sikorzu to: (uzupełnić) Sklep spożywczy zlokalizowany w centrum miejscowości
organizacje pozarządowe	Stowarzyszenie Społeczne „Wspólnie dla Sikorza i okolic”- Sikórz
środowisko	Sikórz położony jest w granicach otuliny Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego . Wieś otoczona jest terenami upraw rolnych.

Źródło: opracowanie własne

Rys 61 Dworek z 1850 r- wielokrotnie przebudowywany – Sikórz, źródło : galeria.plock24.pl

Rys 62 Dworek z 1850 r- widok od strony ogrodu, źródło : zdjęcie własne

Centrum miejscowości Sikórz

Rys 63 Sikórz – szkoła podstawowa, źródło : zdjęcie własne

Rys 64 Sikórz – ośrodek zdrowia, źródło : zdjęcia własne

Rys 65 Sikórz – kościół, źródło : zdjęcia własne

Brudzeński Park Krajobrazowy

Rys 66 Sikórz – wejście do Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego

Rys 67 Zima w Brudzeńskim Parku Krajobrazowym – Dolina Skrwy Prawej w okolicy Sikorza i Kobiernik, źródło : galeria.plock24.pl

2.2 OBSZAR REWITALIZACJI A DOKUMENTY PLANISTYCZNE

2.2.1 POWIĄZANIE GPR Z PLANOWANIEM RZESTRZENNYM

W gminie Brudzeń Duży obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brudzeń Duży zatwierdzone Uchwałą Nr 279/XXXI/02 Rady Gminy z dnia 26 października 2002r. ze zmianami przyjętymi m.in. n/w. uchwałami: Nr VI/38/07 z dnia 20.06.2007r, Nr XIX/148/08 z dnia 30.12.2008r, Nr XXVII/238/10 z dnia 18.02.2010r, nr XXXI/276/10 z dnia 07.06.2010r. Rady Gminy Brudzeń Duży ,Nr XXXVI/295/10 z dnia 05.11.2010r, Nr VI/33/11 z dnia 17.03.2011 i Nr XI/63/11 z dnia 30.08.2011r. nr XXXIII/234/13 z dnia 21.11. 2013r.

Według zapisów obecnie obowiązującego studium ze zmianami, podobszary rewitalizacji wyodrębnione w GPR znajdują się na nw. terenach funkcjonalnych:

1. Siecień - tereny wielofunkcyjne związane z mieszkalnictwem, usługi publiczne oświata, zdrowie; zespoły i obiekty sakralne; wody powierzchniowe; tereny zabudowy związanej z prowadzonym gospodarstwem rolnym; tereny pozostałych upraw rolnych; drogi publiczne , zespoły i obiekty sakralne; tereny działalności produkcyjnej , składowej i innej działalności gospodarczej.

2. Rokicie - zespoły i obiekty sakralne; tereny zabudowy mieszkaniowej; pozostałych upraw rolnych

3a .Główina - usługi publiczne – oświata; zabudowa mieszkaniowo-usługowa

3b .Główina - parki podworski

4. Turza Mała - usługi publiczne – oświata; tereny działalności produkcyjnej , składowej i innej działalności gospodarczej; tereny zabudowy związanej z prowadzonym gospodarstwem rolnym;

5. Karwosieki Nowe- tereny upraw rolnych

6. Żerniki - tereny zabudowy związanej z prowadzonym gospodarstwem rolnym

7. Strupczewo – usługi publiczne

8. Sobowo – usługi publiczne – oświata; zabudowa mieszkaniowo-usługowa

9. Sikórz – tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej, usługi publiczne; drogi publiczne

ZAKRES NIEZBĘDNYCH ZMIAN W STUDIUM

Po przyjęciu GPR-u gminy Brudzeń Duży weryfikacji w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brudzeń Duży nie będą podlegały żadne tereny objęte granicami poszczególnych podobszrów rewitalizacji . Przewidywane działania i przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie są sprzeczne z zapisami ww. dokumentu.

ZAKRES NIEZBĘDNYCH ZMIAN W MPZP

W wyznaczonych w gminie Brudzeń Duży podobszarach rewitalizacji nie obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, z wyjątkiem mpzp w miejscowości Siecień i Sikórz, gdzie obowiązują mpzp przyjęte następującymi uchwałami:

- Uchwała Nr IV/27/07 Rady Gminy W Brudzeniu Dużym z dnia 08 marca 2007r w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowości Siecień i Murzynowo
- uchwała Nr XXVI/229/09 Rady Gminy Brudzeń Dużym z dnia 28 grudnia 2009 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowowci Siecień i Murzynowo.
- uchwała nr XVIII/136/16 Rady Gminy Brudzeń Duży z dnia 28 grudnia 2016r. w sprawie Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów w miejscowości Siecień

W planach tych nie występuje potrzeba wprowadzania zmian w związku z przyjęciem GPR-u Gminy Brudzeń Duży.

W przypadku realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w ramach których konieczne będzie wykonanie prac budowlanych w oparciu o decyzję pozwolenia na budowę, dla terenów nie posiadających mpzp wydawane będą decyzje o warunkach zabudowy dla inwestycji indywidualnych lub decyzją o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego dla inwestycji o charakterze publicznych

PODSUMOWANIE

W nawiązaniu do przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłoszonych do GPR przez instytucje, firmy oraz osoby prywatne, nie wskazuje się potrzeby zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brudzeń Duży oraz w obecnie obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (mpzp).

III CZĘŚĆ PROGRAMOWA

3.1 KONCEPCJA ROZWOJU ZASOBÓW W REWITALIZACJI

Po przyjęciu ustawy o rewitalizacji 9 października 2015 znaczenie tego terminu powiązane zostało z wyprowadzeniem ze stanu kryzysowego obszarów, na których nagromadzenie problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych i innych utrudnia mieszkańcom dostęp do usług, ogranicza możliwości korzystania z nowoczesnych rozwiązań technicznych, oddala od dostępnych gdzie indziej warunków sprzyjających rozwojowi indywidualnemu i całej społeczności.

Udana rewitalizacja jest możliwa tylko w wyniku skoncentrowanych terytorialnie działań, podjętych przez różne instytucje, organizacje i mieszkańców wokół wspólnego celu - poprawy warunków mieszkania, pracy oraz warunków sprzyjających integracji i aktywizacji kulturalnej, społecznej, gospodarczej i zawodowej. Do podstawowych celów rewitalizacji, a tym samym opracowywania programu rewitalizacji, należy przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom występującym w kilku sferach na danym obszarze. Przeciwdziałanie może mieć charakter skoncentrowanego kontrolowanego wpływu na kryzysową sytuację wyjściową wybranych czynników, działań (projektów) i na nie jest położony akcent w konstrukcji programów rewitalizacji. Przeciwdziałanie może mieć też charakter bardziej systemowy czy funkcjonalny. W takim podejściu nie chodzi o wpływ wybranych kontrolowanych czynników na sytuację wyjściową, ale o rozwój zasobów lokalnych (społecznych, gospodarczych, środowiskowych i innych), które decydują o wewnętrznych możliwościach rozwiązywania problemów, kondycja zasobów lokalnych przesądza o skuteczności zaplanowanej interwencji.

Ustawa o rewitalizacji zbliżyła pojęcie rewitalizacji do dwóch nurtów refleksji na temat rozwoju. Pierwszy z nich to koncepcja zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*), którego istotą jest włączenie od samego początku do analiz i planowanych działań powiązania trzech kluczowych wymiarów: społecznego, ekonomicznego i środowiskowego. Modelem referencyjnym w tym nurcie refleksji jest piramida zbudowana na planie trójkąta zawierająca wymiar społeczny mieszczący w sobie szeroko rozumianą kulturę, partycypację społeczną, dystrybucję dóbr i usług, wymiar ekonomiczny z odniesieniem do mechanizmów wzrostu, efektywności i stabilności ekonomicznej oraz wymiar środowiskowy, rozumiany jako zachowanie bioróżnorodności (biodiversity) ekosystemów, dostępności naturalnych źródeł i zasobów oraz jakość życia w danym środowisku (Mondini, Vale 2007; Goodland 1994).

Drugi nurt refleksji to koncepcja rozwoju zasobów (*capacity development*)⁸, propagowana w ostatniej dekadzie przez Bank Światowy, UNDP, OECD, UNHABITAT (Horton 2011, Pearson 2011), a w ostatnich latach także przez Komisję Europejską (EC 2009, DRN 2012). Po latach analiz przeprowadzonych interwencji w programach rozwojowych w skali międzynarodowej okazało się, że niewystarczające docenia-

⁸ Biuro UNDP w Polsce przyjmuje tłumaczenie *capacity development* jako rozwój instytucjonalny. Ze względu na to, że *capacity development* odnosi się do trzech wymiarów indywidualnego, organizacyjnego i instytucjonalnego w dokumencie przyjęto tłumaczenie *capacity development* jako możliwości rozwoju zasobów lokalnych, co zawiera w sobie aspekt wzrostu wydajności, efektywności oraz zdolności rozwoju.

nie lub pomijanie znaczenia rozwoju zasobów lokalnych (społecznych, ekonomicznych i relacji z otoczeniem) było błędne i przesądziło w dużej mierze o nieskuteczności znacznej części interwencji zaprojektowanych i zrealizowanych w ramach międzynarodowych programów rozwojowych (Pearson 2011). Zmiana w strategiach interwencji z *capacity building* realizowanych przez lata na ogół przez zewnętrznych ekspertów na *capacity development* (diagnoza i rozwój zasobów lokalnych przy pomocy zewnętrznej) jest istotą nowego, bardziej systemowego podejścia. Zamiast implementacji przeniesionych z innych warunków modeli przyczynowych skoncentrowanych na wyselekcjonowaniu kluczowych czynników odpowiedzialnych, zgodnie z przeprowadzonymi diagnozami i przyjętymi założeniami teoretycznymi, za powstanie problemów i ich wyeliminowanie za pomocą kontrolowanego wpływu czynników sprawczych (zgodnie z zakładanymi modelami) nowy model rozwoju zasobów stawia na podejście systemowe z akcentem na rozwój zasobów lokalnych. Wiele badań i obserwacji potwierdza z jednej strony wielowymiarową złożoność życia społeczno-gospodarczego i w skali globalnej, i w skali lokalnej, które nie da się sprowadzić do zamkniętej listy mechanizmów sprawczych i wskaźników⁹ między innymi z powodu interakcyjnego charakteru złożonych zależności (Czapiński 2004, Hare 1981, Warowicki 1985). Z drugiej strony, i to jest istotne dla powodzenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych, coraz więcej argumentów przemawia za tym, że rozwój zasobów i potencjałów lokalnych jest podstawą zdolności rozwiązywania problemów lokalnych (Lewenstein, 2008, Pearson 2011, Kazimierczak 2014, Gliński 2001, Czyżewska 2001, 2012, Guć 2001, Warowicki 2001, 2013 i inni). Zasobów rozumianych szeroko, co jest zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w odniesieniu do kilku co najmniej sfer: społecznej, ekonomicznej i paru innych.

Najważniejszym czynnikiem sprawczym w procesie rewitalizacji w uproszczeniu są ludzie, mieszkańcy danej społeczności, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. Od ich inicjatywy i współuczestnictwa zależy zakres działań i stopień powiązań między sferą problemów społecznych a pozostałymi, czyli na przykład z funkcjonalnością rozwiązań urbanistycznych, technicznych, ochroną środowiska oraz ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego, wzmocnieniem lokalnej tożsamości. W nieco szerszej perspektywie udana rewitalizacja w znaczeniu określonym w nowej perspektywie funduszy EU 2014-2020 zależy – zgodnie z proponowaną koncepcją w dokumencie – powodzenie rewitalizacji, wyprowadzanie ze stanu kryzysowego danego obszaru (w ramach jednostki funkcjonalnej) zależy od stopnia rozwoju zasobów lokalnych (w znaczeniu *capacity development*). Stopień rozwoju zasobów lokalnych przesądza o skali podejmowanych inicjatyw i skuteczności działań w rozwiązywaniu problemów.

Założenie powiązania rewitalizacji z budowaniem zasobów lokalnych

Jednym z kluczowych założeń zastosowania koncepcji rozwoju zasobów do Gminnego Programu Rewitalizacji jest przewaga skuteczności rozwiązywania problemów na podobszarach rewitalizacji poprzez działania zmierzające do wzmocnienia zasobów lokalnych, tworzenia sprzyjających warunków dla podnoszenia kompetencji indywidualnych i zespołowych, dla budowania sieci konstruktywnych relacji z inte-

⁹ Polska transformacja jest tego przykładem. Po 1989 roku i po wstąpieniu Polski do UE w 2004 wyraźnie poprawiła się sytuacja rozwojowa Polski, wiele wskaźników rozwoju gospodarczego i jakości życia Polaków, między innymi wskaźniki jakości życia przyjmowane w raportach UNDP czy w *Diagnozie Społecznej* (Czapiński 2011, 2013, 2015), potwierdzały systematyczny wzrost i przechodzenie Polski na wyższe pozycje w porównaniach międzynarodowych. Błędem jednak byłoby twierdzić, co gołym okiem widać, że w wyniku transformacji jest w Polsce mniej bezrobocia, przestępczości, nierówności społecznych czy ogólnie biedy w porównaniu do okresu sprzed przystąpieniem Polski do UE. Duża część okresu transformacji charakteryzuje się wzrostem nierówności dochodowych i ubóstwa. Oznacza to, że ocena dotycząca tego, czy w tym okresie sytuacja Polaków poprawiała się nie jest jednoznaczna. Sytuacja zmienia się po 2005 r., gdy wszystkie wskaźniki zmniejszają się, a przy tym wzrosła skala ubóstwa skrajnego (por. Szarfenberg 2013, Warowicki 2013, Czapiński 2004).

resariuszami w porównaniu ze skutecznością działań skoncentrowanych na linearnych zależnościach pomiędzy zdiagnozowanymi przyczynami problemów a przewidywanymi rezultatami działań zmierzających do pomniejszenia lub wyeliminowania zjawisk negatywnych. Jak dowodzą badania i analizy z ostatnich lat nierówności społeczne najlepiej ograniczane są w tych społeczeństwach, w których polityka społeczna Jednym z kluczowych założeń zastosowania koncepcji rozwoju zasobów do Gminnego Programu Rewitalizacji jest przewaga skuteczności rozwiązywania problemów na podobszarach rewitalizacji poprzez działania zmierzające do wzmocnienia zasobów lokalnych, tworzenia sprzyjających warunków dla podnoszenia kompetencji indywidualnych i zespołowych, dla budowania sieci konstruktywnych relacji z interesariuszami w porównaniu ze skutecznością działań skoncentrowanych na linearnych zależnościach pomiędzy zdiagnozowanymi przyczynami problemów a przewidywanymi rezultatami działań zmierzających do pomniejszenia lub wyeliminowania zjawisk negatywnych. Jak dowodzą badania i analizy z ostatnich jest zaprojektowana tak, aby dawać korzyści wszystkim obywatelom, a w szczególności tym, którzy są w gorszej niż inni sytuacji (por. Szarfenberg 2013), a zatem jest to kolejne potwierdzenie przewagi działań najpierw na rzecz rozwoju zasobów lokalnych w porównaniu do linearnych modeli interwencji: wpływu wybranych i kontrolowanych czynników mających zmniejszyć poziom kryzysowości¹⁰. Tradycyjny model interwencji oparty na popularnej matrycy logframe nie uwzględnia funkcjonalnych związków pomiędzy zmiennymi niezależnymi a czynnikami, z którymi w realnej rzeczywistości są one powiązane siecią relacji w rozbudowanej strukturze¹¹. Jak dowodzą Kretzmann i McKnight(1993) pomoc społecznościom będącym w stanie kryzysowym ze znacznym obciążeniem biedą, ubóstwem, bezrobociem i bezradnością społeczną jest organizowana na dwa sposoby. Wyznacznikiem pierwszego z nich, od lat dominującego, jest koncentracja na potrzebach społeczności, jej deficytach i problemach (*need based approach*), wyznacznikiem drugiego – poszukiwanie potencjałów i wzmocnianie lokalnych zasobów (*asset based*)¹². Podejście oparte na zdiagnozowanych potrzebach, problemach i deficytach, zdaniem Kretzmana i McKnigha (por. Kazimierczak 2014), nierzadko dewastuje społeczności poprzez autodefiniowanie mieszkańców tych społeczności jako ludzi zależnych, bezsilnych. Kolejnym negatywnym skutkiem może być postrzeganie społeczności jako „siedliska problemów”, co prowadzi do fragmentacji działań zaradczych i „ukrywa” to, że w rzeczywistości problemy są wzajemnie powiązane i wynikają z osłabienia czy wręcz załamania potencjałów i zasobów społeczności.

Diagnoza i etap pogłębionej diagnozy podobszarów rewitalizacji, zgodnie z przyjętym podejściem wynikającym z ustawy o rewitalizacji, jest ważnym etapem prac nad przygotowaniem gminnego programu rewitalizacji, natomiast część programowa i wdrożeniowa będzie przeprofilowana pod kątem wzmocnienia i rozwoju zasobów lokalnych.

Podejście oparte na wzmocnianiu i rozwoju zasobów lokalnych, jako bardziej systemowe, uwzględniające funkcjonalne związki we wzmocnianiu zasobów lokalnych w szerokim znaczeniu od społecznych, ekonomicznych, kulturowych po przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe w tworzeniu sprzyjającego środowiska(budowanie i podtrzymywanie relacji z otoczeniem) wydaje się trafne do zastosowania w programie rewitalizacji.

W przyjętej strategii przy opracowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji zastosowano koncepcję rozwoju zasobów lokalnych (*capacity development*) jako podstawę zdolności rozwiązywania problemów

¹⁰ Kontrolowanie wpływu wybranych czynników w warunkach naturalnych jest dyskusyjne. Na przykład trudno udowodnić, że do spadku bezrobocia na danym obszarze gminy przyczyniły się konkretne działania szkoleniowe czy doradcze, a nie inne, w tym sytuacja w sąsiednich sołectwach, gminach, województwie czy kraju lub działania w zupełnie innej sferze (zmiany prawa podatkowego, dostępność kredytów dla rozpoczynających działalność gospodarczą, budowa lub remont obiektu o znaczeniu gospodarczym w najbliższym otoczeniu).

¹¹ Zachowania społeczne, zjawiska i procesy kulturowe, gospodarcze nie dają się zapisać w postaci funkcji addytywnej. Przy pomocy funkcji addytywnej można np. opisać zachowanie kul bilardowych na stole, ponieważ parametry wyznaczające tor ruchu kul nie są ze sobą wewnętrznie powiązane (nie zachodzi między nimi interakcja), por. Warowicki 1985.

¹² W podobnym kierunku sformułowano rekomendacje w raporcie opartym na *baseline study* i wstępnej ewaluacji projektu: *Empowering marginalised girls in Faryab province of Afghanistan*, na zlecenie ACTED- Francja, finansowanego z funduszy DIFID (Warowicki 2013).

lokalnych. Koncepty rozwoju zasobów zastosowano na etapie pogłębionej diagnozy podobszarów rewitalizacji oraz przewidziano jej zastosowanie na etapie wdrożeniowym, zwłaszcza na etapie ewaluacji i monitoringu.

Rewitalizacja oparta na zasobach lokalnych

Poznanie bieżącego stanu zasobów służy ocenie i rozwojowi zasobów lokalnych, czyli rozwojowi potencjalnych możliwości organizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i dzięki temu przyczynia się do wzrostu poziomu usług skierowanych do mieszkańców oraz do zdolności rozwiązywania problemów lokalnych. Metodologia CD (Capacity Development) tworzy także perspektywę do weryfikacji organizacyjnych priorytetów i może wpłynąć na zmianę tego, jak współpracownicy urzędu od wewnątrz, a także interesariusze spostrzegają i traktują priorytety GPR.

Rozwój zasobów zawiera w sobie odniesienie do wielu sfer, w tym społecznej, ekonomicznej, funkcjonalno- przestrzennej, środowiskowej i technicznej. Rozwój zasobów jest podstawą zdolności rozwiązywania problemów odnosi się w takim samym stopniu do inicjowania aktywności społeczno-gospodarczej co do rozwoju relacji pomiędzy interesariuszami i władzą lokalną i szerzej rozumianym środowiskiem (*enabling environment*). Rozwój zasobów w naturalny sposób dotyczy wzrostu wiedzy, podnoszenia kompetencji na poziomie indywidualnym, organizacyjnym i instytucjonalnym. Strategia działania w ramach rewitalizacji zgodnie z koncepcją rozwoju zasobów przekracza linearne zależności mechanizmów przyczynowych i koncentruje się na działaniach systemowych, których celem jest wzmocnienie i rozwój zasobów lokalnych.

Wykres 9 Rozwój zasobów - trzy wymiary

Źródło: z raportu Mirosława Warowickiego dla UNHABITAT (2012).

Metodologia rozwoju zasobów lokalnych (*capacity development*) opiera się na uczestnictwie wybranych przedstawicieli interesariuszy w całym procesie zaczynając od diagnozy, a kończąc na realizacji planu działania prowadzącego do zmiany. Istota procesu diagnozy polega na tworzeniu konwergencji, wspólnie uzgadnianych i podzielanych opinii uczestników procesu (interesariuszy) w oparciu o autodiagnozę dokonywaną początkowo indywidualnie a w późniejszym etapie grupowo. Taka kolejność działań diagnostycznych ułatwia identyfikowanie istotnych kwestii, określanie spraw krytycznych, sprzyja pogłębionej refleksji nad priorytetami przed podjęciem decyzji, sprzyja generowaniu dużej liczby pomysłów i projektów z rekomendacją do włączenia ich do GPR.

Ocena może polegać na autoocenie, co wymaga zaangażowania interesariuszy, którzy zbierają informacje i oceniają obecny stan podobszaru rewitalizacji, stopień i rezultaty realizacji dotychczasowych przedsięwzięć. Tak prowadzona i cyklicznie powtarzana diagnoza w czasie spotkań warsztatowych na podobszarach rewitalizacji pomogła uczestnikom procesu:

- uzyskać uzgodnione, pełniejsze zrozumienie wyzwań dotyczących możliwości rewitalizacji i rozwoju zasobów społecznych, gospodarczych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych i środowiskowych na trzech poziomach (indywidualnym, organizacyjnym i instytucjonalnym)
- uzgodnić opinie na temat wybranych możliwości rozwoju zasobów lokalnych
- zidentyfikować czynniki, które mogą ułatwiać lub hamować wprowadzenie zmiany.

Analiza i ocena zasobów lokalnych jest przede wszystkim narzędziem diagnostycznym, służącym zdobyciu nowej wiedzy, uczeniu i rozwojowi w znaczeniu dostarczenia narzędzia-metody (w formule uczącej się organizacji). Analiza służy do sprawdzenia wybranych komponentów GPR, działalności operacyjnej i rezultatów podejmowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie projektów i realizacji celów GPR.

Koncepcja rozwoju zasobów jest ramą teoretyczną do strategii działań rewitalizacyjnych oraz w dalszej części do ewaluacji i monitoringu.

Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji, pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj.:

wizję – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości

misję - będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji.

Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję i wizję stanu dla wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

WIZJA 2027

Generalna koncepcja rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży - odejście od nieskoordynowanych, punktowych działań na rzecz kompleksowej interwencji, stanowiącej odpowiedź na zdiagnozowane problemy powodujące degradację i marginalizację wskazanych podobszarów gminy, z wykorzystaniem lokalnych uwarunkowań i potencjałów oraz przy zaangażowaniu partnerów rewitalizacji.

W ramach procesu rewitalizacji planuje się realizację na wskazanych podobszarach gminy kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz innych działań zmierzających do trwałej odnowy zdegradowanych rejonów gminy Brudzeń Duży, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy. Planowanym efektem prowadzonej rewitalizacji będzie podniesienie atrakcyjności wskazanych podobszarów, zmianę ich wizerunku, a co się z tym wiąże zwiększenie zainteresowania inwestorów.

Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji - obszar rewitalizacji obszarem przyjaznym dla mieszkańców, turystów i przedsiębiorców, z atrakcyjną infrastrukturą społeczną umożliwiającą włączenie społeczne oraz zrównoważony rozwój gminy.

W wyniku analiz, dyskusji sformułowano następującą koncepcję wyprowadzenia wyznaczonych podobszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego poprzez rozwój zasobów lokalnych:

Siecień. W wyniku procesu rewitalizacji podobszar nr 1 w Siecieniu stanie się miejscem realizacji przedsięwzięć ekonomii społecznej /spółdzielnie socjalne/. unikatowych wydarzeń kultury i sztuki, o wysokim standardzie zabudowy, wykorzystującym potencjał lokalnej społeczności. Rozwój wiedzy, zwiększania kwalifikacji mieszkańców w połączeniu z rozbudową konstruktywnych relacji z otoczeniem oraz proaktywnymi postawami wobec sfery opieki społecznej(w tym senioralnej) , kultury i sztuki, sportu będzie podstawą rozwoju zasobów lokalnych.

Rokicie . W wyniku procesu rewitalizacji drugi podobszar rewitalizacji – w Rokiciu stanie się miejscem zapewniającym warunki do rozwoju lokalnej aktywności z podniesionym standardem infrastruktury technicznej oraz zabudowy na bazie zespołu zabudowy przy zabytkowym kościele pw. Św Małgorzaty. Wzrost aktywności mieszkańców w połączeniu z podniesieniem standardów infrastruktury będzie inwestycją w rozwój zasobów lokalnych.

Główina. W wyniku procesu rewitalizacji trzeci podobszar rewitalizacji – składający się z dwóch terenów oznaczonych symbolem 3a i 3b stanie się miejscem z utrzymanym charakterem lokalnej zabudowy, podniesioną świadomością ekologiczną mieszkańców oraz wykreowanymi przestrzeniami integracji lokalnej (świetlica gminna, siłownia pod chmurką). Rozwój wiedzy i świadomości ekologicznej mieszkańców w połączeniu z tworzeniem przestrzeni publicznej dla aktywności i integracji społecznej będzie inwestycją we wzmacnianie i rozwój zasobów lokalnych.

Turza Mała . W wyniku procesu rewitalizacji czwarty podobszar rewitalizacji –Turza Mała stanie się miejscem o podwyższonym standardzie przestrzeni publicznych –w tym teren przy remizie OSP, imprez lokalnych. Łączenie sztuki wyższej z włączaniem mieszkańcy we wspólne działania, integracja mieszkańców rdzennych (autochtonów) z mieszkańcami przebywającymi sezonowo lub mieszkającymi od niedawna na stałe podnoszenie standardów infrastruktury, w tym drogowej (m.in. ścieżki dla ruchu pieszego) oraz promowanie modeli współpracy w różnych sferach przede wszystkim z sąsiednimi sołectwami oraz Brudzeniem Dużym , będą stanowią oś działań na rzecz rozwoju zasobów lokalnych.

Karwosieki Nowe . W wyniku procesu rewitalizacji piąty podobszar rewitalizacji – Karwosiek Nowe stanie się miejscem lokalizacji atrakcji turystycznych wkomponowanych w unikatowy krajobraz gminy – sąsiedztwo otuliny Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego . Włączenie mieszkańców w budowę przedsięwzięcia polegającego na podniesieniu standardu budynku OSP oraz przystosowanie terenów wokół remizy do działań sportowych i rozrywkowych dla mieszkańców oraz turystów , a także poszerzenie doświadczeń współpracy na inne sfery społeczne będzie podstawą rozwoju zasobów lokalnych i doprowadzi do zmniejszenia bezrobocia.

Żerniki. W wyniku procesu rewitalizacji szósty podobszar rewitalizacji – Żerniki stanie się miejscem aktywności społeczności lokalnej w oparciu o budynek remizy OSP z podwyższonym standardem technicznym. Poszerzenie działań sportowo – rekreacyjnych oraz edukacji ekologicznej , zwiększenie aktywności społecznej zogniskowanej wokół OSP będzie istotnym elementem w procesie identyfikowania, budowanie i rozwoju zasobów lokalnych,

Strupczewo. W wyniku procesu rewitalizacji siódmy podobszar rewitalizacji – Strupczewo stanie się miejscem wykreowanej przestrzeni integracji lokalnej (świetlica gminna z placikiem do spotkań lokalnych). Wykreowana przestrzeń integracji społecznej, podejmowanie kolejnych lokalnych inicjatyw będzie społeczną podstawą do rozwoju zasobów lokalnych.

Sobowo. W wyniku procesu rewitalizacji ósmy podobszar rewitalizacji – Sobowo stanie się miejscem wykreowanej przestrzeni integracji lokalnej (świetlica gminna w np. w „organistówce” z placikiem do spotkań lokalnych). Wykreowana przestrzeń integracji społecznej, podejmowanie kolejnych lokalnych inicjatyw będzie społeczną podstawą do rozwoju zasobów lokalnych.

Sikórz. W wyniku procesu rewitalizacji dziewiąty obszar położony poza obszarem rewitalizacji – Sikórz stanie się miejscem aktywności społeczności lokalnej w oparciu o budynki szkoły oraz OSP z podwyższonym standardem technicznym. Poszerzenie działań edukacyjnych oraz sportowo – rekreacyjnych , zwiększenie aktywności społecznej zogniskowanej wokół szkoły i OSP będzie istotnym elementem w procesie identyfikowania, budowanie i rozwoju zasobów lokalnych,

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W sferze społecznej na rewitalizowanym obszarze nastąpi poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez wzrost ich dochodów oraz włączenie społeczne osób wykluczonych, a także aktywizacja społeczna i integracja społeczności – dzięki programom wsparcia i inicjatywom lokalnym.

W sferze gospodarczej proces rewitalizacji przyczyni się w sposób bezpośredni do pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców, a w sposób pośredni – do wzrostu ilości inwestycji w mieście i na terenach wiejskich.

W sferze funkcjonalno-przestrzennej po przeprowadzeniu kompleksowej rewitalizacji nastąpi ukształtowanie estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego systemu przestrzeni publicznych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, sprzyjających aktywności i przedsiębiorczości społeczności lokalnej oraz rozwojowi funkcji rekreacyjnych, wypoczynkowych miasta oraz obszarów wiejskich.

W sferze technicznej dzięki realizacji kompleksowych działań zwiększy się dostępność mieszkańców do podstawowych usług komunalnych, a także poprawi się stan techniczny zniszczonych i częściowo nieużytkowanych budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych, umożliwiając tym samym nadanie im nowej lub przywrócenie pierwotnej funkcji (budynki OSP w Siecieniu ,Turzy Małej, Żernikach, zabytkowa zabudowa w Rokiciu i Głównie) ,

W sferze środowiskowej nastąpi poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń (planowane działanie w (uzupełnić), a także zwiększenie powierzchni i uporządkowanie terenów zieleni urządzonej (podobszar w Siecieniu, Turzy Małej, Żernikach Rokiciu) (uzupełnić), które zwiększają komfort życia mieszkańców. W związku z powyższym wizja obszaru rewitalizacji odnosi się do zdiagnozowanych:

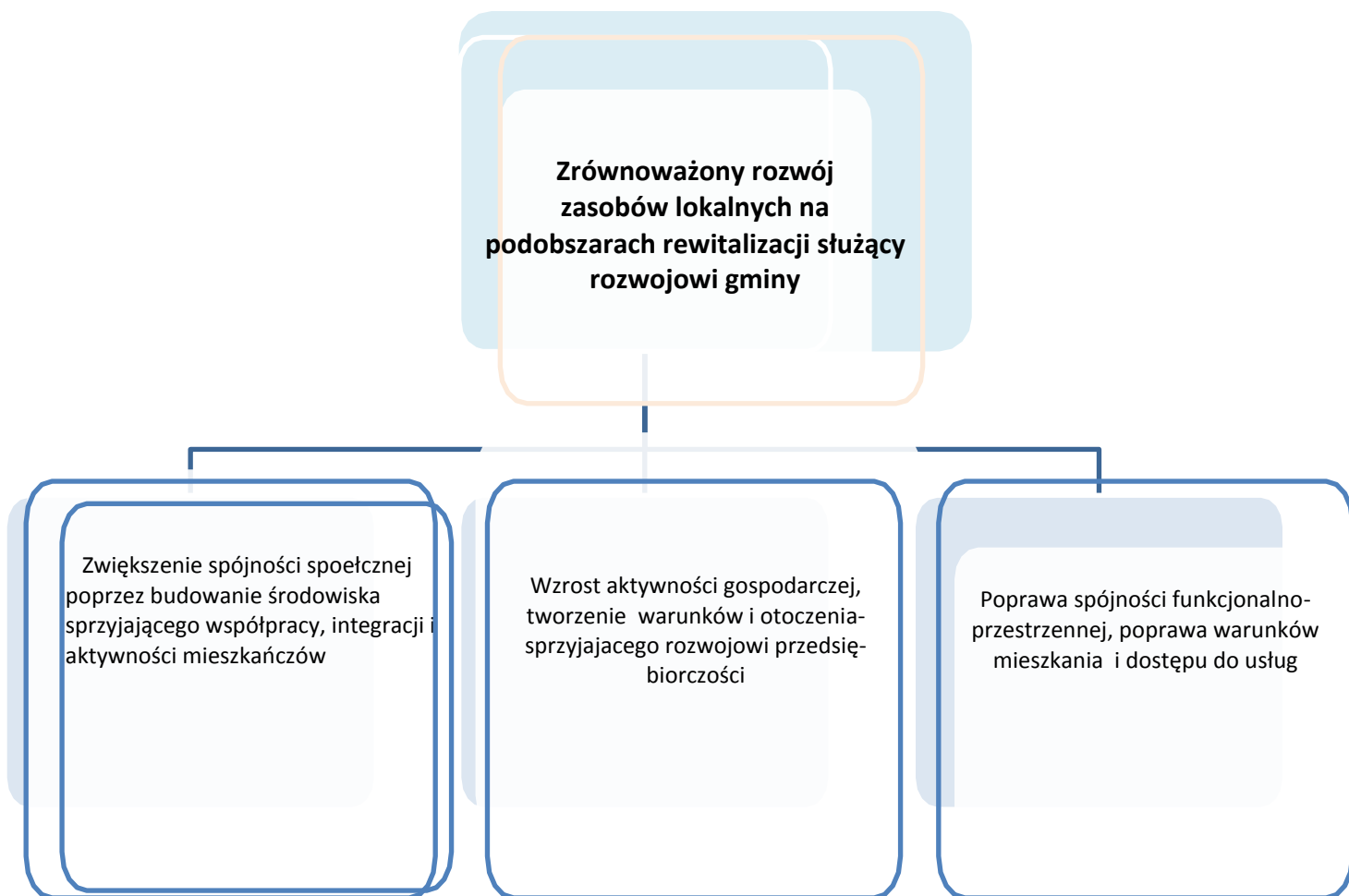
- potrzeb – związanych z „ożywieniem” społeczno-gospodarczym wyznaczonego obszaru rewitalizacji, wspieraniem przedsiębiorczości mieszkańców, włączaniem społecznym osób zagrożonych marginalizacją, stworzeniem spójnej przestrzeni osrodków wiejskich objętych procesem rewitalizacji .
- uwarunkowań – wynikających z historycznego ukształtowania sieci osadniczej gminy i tradycji kulturowej;
- potencjałów obszaru rewitalizacji – długoletnich tradycji kulturowych, aktywnej działalności organizacji pozarządowych, których uruchomienie jest istotne dla rozwoju zasobów lokalnych i powodzenia procesu rewitalizacji.

3.2 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele rewitalizacji – kierunkami działań

W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy w ramach diagnozy przed wytyczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz w oparciu o pogłębioną diagnozę na 9 podobszarach rewitalizacji (z wyłączeniem podobszaru w Sikorzu) sformułowano misję, wizję, cele strategiczne i kierunki działań odpowiadające koncepcji rozwoju zasobów (capacity development). Całość działań ma służyć wzmocnieniu i rozwojowi zasobów lokalnych co przyczyni się i spowoduje eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk, zdiagnozowanych na wcześniejszych etapach procesu opracowywania GPR.

Wykres 10 Cele rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Cel nadrzędny: Zrównoważony rozwój zasobów lokalnych na podobszarach kryzysowych, zaniedbanych, służący rozwojowi gminy sformułowany został na trzech poziomach.

Misja - sposób w jaki zrealizujemy wizję. Wspieramy rozwój zasobów lokalnych. Polepszamy jakość życia społecznego, gospodarczego, budujemy sprzyjające środowisko, przyciągamy inwestorów i turystów poprzez realizację poniższych celów strategicznych

Wypełnienie przyjętej wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk w określonych dziedzinach, ściśle odpowiadających przyjętym celom.

Przedstawiona poniżej struktura założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i potencjały oraz została opracowana przy stosowaniu szeroko prowadzonej partycypacji społecznej (konsultacje, wywiady grupowe, indywidualne, spotkania, warsztaty, spotkania zespołu ds. rewitalizacji).

Cele i kierunki działań w GPR odnoszą się do dziedzin, w których zdiagnozowano problemy i wynikające z nich potrzeby. Cele rewitalizacji służą realizacji działań umożliwiających rozwój zasobów lokalnych w odniesieniu do wskazanych potrzeb, a także są powiązane z wizją stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Sformułowanie celów na dość ogólnym poziomie wynika z przyjętej koncepcji rewitalizacji

opartej na wzmacnianiu i rozwoju zasobów lokalnych. Od statusu i kondycji zasobów lokalnych w wielowymiarowej przestrzeni życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego oraz paru innych istotnych wymiarów dla wprowadzania zmian na podobszarach rewitalizacji zależy, zdaniem autorów dokumentu, zdolność mieszkańców, interesariuszy, samorządu lokalnego do rozwiązywania problemów i zmniejszania poziomu narastania zjawisk kryzysowych.

Dwa etapy GPR

W związku z koncentracją w GPR na wzmocnieniu i rozwoju zasobów lokalnych przyjęto wstępnie dwa etapy w programie. Pierwszy dotyczy przede wszystkim działań w sferze wzmocnienia zasobów społecznych oraz polepszenia warunków zamieszkania i dostępności do usług publicznych mieszkańców. Bardzo istotne będą działania na rzecz uruchomienia przedsiębiorczości jako takiej oraz przedsiębiorczości społecznej (spółdzielnie socjalne), podjęcie działań związanych z budową mieszkań komunalnych i pobudzenie aktywności społecznej na podobszarach rewitalizacji. Powiązanie działań społecznych na rzecz mieszkańców podobszarów rewitalizacji z działaniami edukacyjnymi i sportowymi m.in. w oparciu o funkcjonujące w wielu sołectwach organizacje OSP, będzie sprzyjało pobudzeniu aktywności społecznej i większemu zaangażowaniu w realizację procesu rewitalizacji. Brudzeń Duży przez swoją historię i zasoby kulturowe jest miejscem obdarzonym stosunkowo dużym znaczeniem kulturowym i może być z powodzeniem przeciwstawiony bezosobowej przestrzeni geograficznej (por. Lewicka 2012). Procesy globalizacji i homogenizacji wielokrotnie niszczą ducha miejsc, ale Brudzeń Duży przez nawiązanie do dziedzictwa kulturowego oraz wyjątkowości krajobrazu (Mazowiecka Szwajcaria), ma szansę na przeciwstawienie się procesom globalizacji i homogenizacji życia społecznego (w tym kultury). Wymiar diachroniczny Brudzenia Dużego dotyczy historii, kultury, poszanowania tradycji sprzyja spostrzeganiu ciągłości i jest czynnikiem wpływającym na tożsamość i doświadczenie miejsca. Miejsca historyczne, a także takie o wyróżniających je cechach, o bogatszej- wyrazistej symbolice, są bardziej „miejscami” niż miejsca pozbawione historii¹³. Jak wynika z badań (por. Lewicka 2012) społeczna heterogeniczność miejsca zamieszkania i jego estetyka są dla ludzi ważniejsze niż fizyczne lub ekonomiczne bezpieczeństwo. Proces rewitalizacji może i powinien służyć wydobyciu znaczenia historycznego i kulturowego miejsca w percepcji mieszkańców i przybywających turystów.

W drugim etapie działania będą dotyczyły włączenia w większym stopniu planowanych przedsięwzięć gospodarczych z akcentem na rozproszenie i rozszerzenie działań w obszarze turystyki poza teren głównego ośrodka gminnego jakim jest Brudzeń Duży oraz zwiększenie udziału przedsięwzięć gospodarczych w znacznej mierze skoncentrowanych na produkcji i promocji produktów lokalnych (np. produkcja i przetwórstwo win, produkcja serów, zielarstwo, wikliniarstwo), będących podstawą zwiększenia zatrudnienia oraz zatrzymania migracji osób młodych. Kolejność wymienionych etapów wynika z przeciwdziałania polaryzacji rozwoju obszaru wokół głównego ośrodka gminy w stosunku do pozostałych podobszarów rewitalizacji. Dodatkowo założenia GPR uwzględniają zmiany na obszarach wiejskich w Polsce i w

¹³ Ciągłość jako jedna z przesłanek tworzenia miejsca jest potwierdzone empirycznie. „Ciągłość miejsca oznacza, że Kraków będzie dla swoich mieszkańców i dla Polaków w ogóle bardziej miejscem aniżeli pozbawiona ciągłości Warszawa. Ta hipoteza znajduje potwierdzenie w wynikach badań: mieszkańcy Krakowa rzeczywiście deklarują znacznie silniejsze przywiązanie do swojego miasta aniżeli mieszkańcy Warszawy – do swojego” (Lewicka, 2004).

Europie dotyczące trzech procesów polegających na gentryfikacji, dezagraryzacji i proletaryzacji (por. Halamska Michalka, Śpiewak 2016). W Brudzeniu Dużym jako gminie, podobnie jak w wielu innych gminach w Polsce, skład wiejskiej zbiorowości zbliża się w profilu do zbiorowości miejskiej na skutek zwiększającego się udziału w strukturze społecznej wolnych zawodów i liczby osób zatrudnionych poza rolnictwem. Struktura społeczno-zawodowa pracujących mieszkańców terenów wiejskich stopniowo traci swoją odrębność, wyrazistość, do niedawna definiowaną przez agrarność. W Brudzeniu Dużym przez stopniowo rosnący udział turystyki (hotele, pensjonaty, restauracje, bary i powiązane z nimi usługi) jako dominującej formy aktywności gospodarczej udział rolnictwa dodatkowo zmniejsza swój udział w całości sektora gospodarczego.

3.3 CELE STRATEGICZNE

Cel 1

Zwiększenie spójności społecznej poprzez budowanie środowiska sprzyjającego współpracy, integracji i aktywności mieszkańców

Kierunki działań: w ramach celu 1 planowane są następujące działania: wspieranie lokalnych inicjatyw, współpraca organizacji, instytucji, przedsiębiorców i liderów lokalnych na rzecz osób pozostających w trudniejszych warunkach życiowych, narażonych na wykluczenie społeczne lub wykluczonych, wspieranie i rozwijanie form współpracy i współdziałania, tworzenie oferty spędzania wolnego czasu, wzmacnianie kapitału społecznego poprzez wspieranie inicjatyw opartych na i prowadzących do współpracy różnych grup lokalnych, integracji społeczności wokół konkretnych zadań/wizji i wzrostu zaufania, pobudzanie aktywności i skłonności do współdziałania różnych grup m.in. poprzez ich włączanie w przedsięwzięcia realizowane w podobszarach rewitalizacji, podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców, wzmacnianie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz wspieranie integracji we współdziałaniu na rzecz obszaru rewitalizacji; przeciwdziałanie depopulacji, poprawą stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, budowanie sprzyjającego środowiska społecznego poprzez tworzenie grup wsparcia, wymiany doświadczeń, sieci powiązań poprzez konstruktywne relacje współpracy i dostępności informacji, wsparcie ze strony władz samorządowych i różnych grup interesariuszy.

Cel 2

Poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej, poprawa warunków mieszkania i dostępu do usług

Kierunki działań: cel 2 określa realizację działań skupionych na dostosowaniu warunków życia mieszkańców do możliwości korzystania z nowoczesnych rozwiązań technicznych, funkcjonalno-przestrzennych, rozwój zakresu, zwiększenie dostępności i poprawy jakości usług publicznych, sprzyjających rozwojowi indywidualnemu i całej społeczności; odnowę i termomodernizację budynków użyteczności publicznej, zmniejszanie i likwidację pow. azbestu na dachach budynków mieszkalnych, zwiększenie dostępności mieszkań komunalnych i mieszkań socjalnych, realizacji drobnych przedsięwzięć poprawiających jakość przestrzeni wspólnych, zwiększenie funkcjonalności układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego, budowa ścieżek rowerowych, budowę małej architektury, modernizacja dróg, poszukiwanie rozwiązań przeciążeń komunikacyjnych, ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego, poprawę jakości drobnej infrastruktury publicznej, uzupełnianie i modernizacja oświetlenia, odnowę i utrzymanie terenów zielonych i rekreacyjnych, poprawę jakości komunikacji publicznej, odnowę zdegradowanych przestrzeni publicznych, zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej budynków (w tym zabytkowych); uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej dla użytkowników obszaru; zwiększenie dostępności i poprawą jakości usług publicznych; uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców, ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń dostosowanie obiektów do pełnienia nowych funkcji społecznych, kulturalnych, edukacyjnych, realizacja przedsięwzięć termomodernizacyjnych, zapewnienie udziału w życiu społecznym osobom starszym i/lub niepełnosprawnym.

Cel 3

Wzrost aktywności gospodarczej, tworzenie warunków i otoczenia sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości

Kierunki działań: cel 3 skupia działania ukierunkowane na: stymulowanie i wspieraniu rozwoju gospodarczego, podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych, wspieranie współpracy między organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorcami w perspektywie dostosowania kompetencji poszukujących pracy do specyfiki lokalnego rynku pracy, przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększaniem możliwości zatrudnienia, wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji (dostępność systemu szkoleń i doradztwa), wspieranie organizacji inkubatorów przedsiębiorczości gospodarczej i społecznej, poszerzanie udziału przedsiębiorców we wspieraniu rodzin z podobszarów rewitalizowanych, promowanie i poszerzanie partnerstw publiczno-prywatnych, wspieranie rozwoju spółdzielni socjalnych i wspieraniu przedsiębiorczości mieszkańców, m.in. poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej tj. wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej jako działania zarówno o charakterze społecznym, jak również gospodarczym – wsparcie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, poprawie warunków i poziomu kształcenia, budowanie sieci powiązań składających się na otoczenie sprzyjające rozwojowi.

W sformułowanych celach i kierunkach działań uwzględniono wnioski i postulaty wynikające z przebiegu procesu opracowywania GPR przy znacznym udziale interesariuszy i kilku form partycypacji społecznej służącej diagnozie i konsultacjom projektów uchwał oraz przygotowywaniu propozycji projektów. Liczba ponad 20 propozycji projektów jest dowodem na dużą i rosnącą aktywność i zaangażowanie interesariuszy w proces opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

GPR gminy Brudzeń Duży złożony jest z listy planowanych głównych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zawiera charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z bardzo wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich skuteczne oddziaływanie poprzez wzmocnienie i rozwój zasobów lokalnych na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały w celu dalszego rozwoju zasobów lokalnych. Duża liczba projektów wynika z jednej strony ze znacznego zaangażowania interesariuszy w proces przygotowania GPR, a z drugiej – z przyjętej koncepcji rozwoju zasobów lokalnych, w której liczba i różnorodność działań w wielu sferach (społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej i środowiskowej (w znaczeniu *enabling environment*, czyli budowania sprzyjającego środowiska, sieci konstruktywnych powiązań dla wprowadzania zmian) jest funkcjonalną podstawą dla rozwiązywania problemów i powodzenia rewitalizacji.

3.4 PROJEKTY – GŁÓWNE, ZESTAWIENIE

Lista planowanych projektów/przedsięwzięć głównych

W wyniku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji oraz w oparciu o zasadę partycypacji społecznej i partnerstwa zebrano wstępnie ponad 20 projektów, które zostały podzielone na projekty główne oraz projekty uzupełniające w liczbie. Poniżej zamieszczono na kolejnych stronach najpierw projekty główne oraz dalej - projekty uzupełniające.

Tab.54 Projekty główne

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	Internetowa poradnia logopedyczna – Rodzic, uczeń jako specjalista	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Siecieniu	Szeroka dostępność szkolnych specjalistów z zakresu logopedii – poprawa sprawności narządu mowy	Zespół nauczycieli specjalistów ze szkoły w Siecieniu opracowuje 3-etapowe, pięciominutowe filmy z zakresu pomocy poprawy narządu mowy na każdą wadę wymowy. Film zostanie przesłany za pomocą e-dziennika uczniowi/rodzicowi, który w domu pracuje indywidualnie według fachowych ćwiczeń nagranych na filmie	Siecień Dz. 40	podobszar rewitalizacji nr 1 ; / oddziaływanie projektu na obszary zdegradowane w sołectwach: Siecień, Siecień Rumunki, Rokicie, Myśliborzyce, Gorzechowo, Żerniki, Robertowo/	5 000,00	Do 30.06.2022r	Budżet gminy Brudzeń Duży RPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
2	W świetle Kultury	Parafia Rzymsko-Katolicka	<p>Remont budynku świetlicy, budowa infrastruktury technicznej: parking, oświetlenie</p> <p>Wprowadzenie mieszkańców w świat kultury. Zapoznanie z historią, kulturą i zabytkami najbliższego regionu i kraju. Kształtowanie postaw patriotycznych poprzez wzbudzenie szacunku dla dziedzictwa historycznego i kulturowego kraju.</p>	Zorganizowanie punktu informacji turystycznej i muzeum lokalnego, przyjmowanie wycieczek krajoznawczych, uczestnictwo w , wystawach, udział w warsztatach organizowanych przez regionalne muzea oraz w konkursach wiedzy.	Rokicie Dz. 12	<p>Podobszar rewitalizacji nr 2</p> <p>/ oddziaływanie projektu na sąsiednie obszary zdegradowane, w tym: Myśluborzycze, Więclawice, Główninę, Siecień, Siecień Rumunki/</p>	20 000,00	2019-2022	<p>Budżet Gminy Brudzeń Duży</p> <p>RPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS</p>
3	Rewitalizacja obiektu sakralnego	Parafia Rzymsko-Katolicka	Remont i konserwacja kościoła wpisanego do rejestru zabytków oraz terenu zakonu	Udostępnienie dla zwiedzających oraz stworzenie bazy noclegowej dla ruchu turystycznego	Rokicie Dz. 12, 6/9	Podobszar rewitalizacji nr 2	500 000,00 do 2,5 mln.	2019 do 2025	Min. Spraw Wewn. I Admin. – Fundusz Kościelny

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
4	Rewitalizacja obiektu ze zmianą sposobu użytkowania	Gmina Brudzeń Duży	Przeprowadzenie kompleksowego remontu budynku. Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie dostępnej przestrzeni publicznej na cele edukacyjne, szkoleniowe oraz społeczno- kulturalne	Organizacja kursów, szkoleń, dla mieszkańców. Utworzenie szkoły młodych piłkarzy	Główina Dz. 184/4	Podobszar 3a	500 000,00	2018-2022	Budżet Gminy Brudzeń Duży RPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne; EFS
5	Klub integracji społecznej	Gmina Brudzeń Duży, organizacje społeczne	Przeprowadzenie kompleksowego remontu budynku. Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie dostępnej przestrzeni publicznej na cele edukacyjne, szkoleniowe oraz społeczno- kulturalne	Rozwój miejscowości i wzrost aktywności mieszkańców Nowych Karwosiek i okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez stworzenie warunków do (użytkowania) korzystania z obiektu oraz doradztwo dla mieszkańców	Nowe Karwosieki Dz. 28 Suchodół Dz. 95 Karwosieki-Noskowice Dz. 79	Podobszar 5	500.000,00	2019- 2029	Budżet gminy Brudzeń Duży Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
6	Rewitalizacja obiektu świetlicy	Gmina Brudzeń Duży	Przeprowadzenie remontu budynku. Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie dostępnej przestrzeni publicznej na cele edukacyjne, szkoleniowe oraz społeczno- kulturalne	Rozwój miejscowości i wzrost aktywności mieszkańców Nowych Karwosiek i okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez stworzenie warunków do (użytkowania) korzystania z obiektu	Nowe Karwosieki Dz. 28	Podobszar 5	100 000, 00	2019-2023	Budżet gminy Brudzeń Duży Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
7	Rewitalizacja obiektu świetlicy	Gmina Brudzeń Duży	Przeprowadzenie remontu budynku. Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie dostępnej przestrzeni publicznej na cele edukacyjne, szkoleniowe oraz społeczno- kulturalne	Rozwój miejscowości i wzrost aktywności mieszkańców Nowych Karwosiek i okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez stworzenie warunków do (użytkowania) korzystania z obiektu	Żerniki Dz. 146	Podobszar 6	100 000, 00	2019-2023	Budżet gminy Brudzeń Duży Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
8	Budowa świetlicy	Gmina Brudzeń Duży	Budowa nowego obiektu Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie bazy miejsc na aktywność kulturalno-społeczną. Aktywizacja, integracja społeczna szkoleniowe oraz	Budowa infrastruktury. Liczba imprez, spotkań, liczba uczestników. Liczba zatrudnionych do obsługi obiektu	Sieciń dz. 229/5 i 229/6	Podobszar 1	2 500 000	2019- 2022	Budżet gminy Brudzeń Duży Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych
9	Przebudowa drogi Sieciń	Gmina Brudzeń Duży	Poprawa infrastruktury drogowej na podobszarach rewitalizacji.	Długość przebudowywanej drogi. Usprawnienie komunikacji pieszej i ruchu kołowego, ochrona środowiska przez zmniejszenie zanieczyszczeń, poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców	Sieciń dz. 250/1 i 250/2	Podobszar 1	ok. 1 mln. za 1 km drogi	2021 do 2029	Budżet Gminy Brudzeń Duży Środki zewnętrzne

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
10	Przebudowa drogi Nr 2904W Brudzeń Sobowo	Powiat płocki	Poprawa infrastruktury drogowej na podobszarach rewitalizacji.	Długość przebudowywanej drogi Dł. 6,648 km Usprawnienie komunikacji pieszej i ruchu kołowego, ochrona środowiska przez zmniejszenie zanieczyszczeń, poprawa bezpieczeństwa i jakości życia	Sobowo, Strupczewo Duże , Bądkowo Kościelne, Brudzeń Duży, Dz. 182, 19, 173, 151/1	Podobszar 8	ok. 1 mln. za 1 km drogi	2021-2025	Budżet Powiatu Płockiego Budżet Gminy Brudzeń Duży Środki zewnętrzne
11	Przebudowa drogi Nr..... w Żerniki	Gmina Brudzeń Duży	Poprawa infrastruktury drogowej na podobszarach rewitalizacji.	Długość przebudowywanej drogi Dł. Usprawnienie komunikacji pieszej i ruchu kołowego, ochrona środowiska przez zmniejszenie zanieczyszczeń, poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców	Żerniki Dz. 112, 66/4 ...	Podobszar 6	1 mln do 1,5 mln. za 1 km	2019-2021	Budżet Gminy Brudzeń Duży Środki zewnętrzne

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
12	Odnowa przestrzeni publicznej	Gmina Brudzeń Duży	Budowa boiska sportowego	Rozwój miejscowości i wzrost aktywności mieszkańców Siecienia i okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury sportowej	Siecień, obręb Siecień Dz. 35/2	Podobszar 1	650.000,-	2019-2021	Budżet Gminy Brudzeń Duży
13	Budowa placu zabaw dla dzieci	Gmina Brudzeń Duży	Budowa placu zabaw	Stworzenie warunków do aktywnego i bezpiecznego spędzania wolnego czasu dla dzieci	Rokicie Dz.22/22	Podobszar 2	15.000,00	2019-2021	Budżet Gminy Brudzeń Duży

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
14	Szkolenie z zakresu pierwszej pomocy dla ludzi z obszarów wiejskich – uświadomienie wagi pierwszej pomocy i jej efektów.	Organizacja	Poprzez cykl szkoleń podniesiemy świadomość ludzi na temat udzielania pierwszej pomocy, poprzez ćwiczenia i inscenizacje przełamiemy strach i bariery towarzyszące w tego typu chwilach. Podnoszenie kwalifikacji osobom działającym w OSP.	Liczba osób przeszkolonych, materiały szkoleniowe, osoby prowadzące szkolenia. Dostosowanie Sali wykładowej do zajęć- poprzez zakup krzeseł stolików i materiałów medycznych i treningowych.	Sobowo Dz. 334	Podobszar nr 8 / oddziaływanie projektu na wszystkie sołectwa, w których wyznaczono podobszary zdegradowane oraz sołectwa sąsiednie , m.in. Sikórz, Sikórz PGR, Suchodół, Parzeń, Karwosieki Noskowice, a także Brudzeń Duży /	55 000 zł	2019-2023	Budżet Gminy Brudzeń Duży, RPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
15	Treningi piłki nożnej dla dzieci szansą na wyeliminowanie marginalizacji społecznej	Organizacja	Zajęcia treningowe z piłki nożnej jako wyrównanie szans dla dzieci z obszarów zdegradowanych na równy rozwój z rówieśnikami. Dostosowanie boiska i szatni do standardów powszechnie obowiązujących.	Liczba dzieci trenujących , doposażenie klubu w materiały treningowe, wykończenie szatni, dostosowanie stadionu do przepisów PZPN. Trener piłki nożnej.	Główina Dz. 184/4, 184/6, 185/1, 185/2 i 185/3	Podobszar nr 3a / oddziaływanie projektu na wszystkie sołectwa, w których wyznaczono podobszary zdegradowane oraz sołectwa sąsiednie , m.in. Sikórz, Sikórz PGR, Suchodół, Parzeń, Karwosieki Noskowice, a także Brudzeń Duży /	120 000 zł	2019-2022	Budżet Gminy Brudzeń Duży , RPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
16	Modernizacja świetlicy	Gmina , mieszkańcy	Remont świetlicy , realizacja spotkań integracyjnych oraz szkoleń dla okolicznych mieszkańców	Wzrost aktywności mieszkańców , dzięki możliwości wykorzystania zmodernizowanej świetlicy	Turza Mała Dz.131/1	Podobszar 4	100.000,00	2021-2024	Budżet gminy Brudzeń Duży Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych

Przedsięwzięcia/ projekty główne realizacji procesu rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
17	Ośrodek dziennej opieki senioralnej	I i Z. Wierzbicy -właściciele nieruchomości	Przebudowa istniejącego obiektu - zabytkowego spichrza z XIXw. Zwiększenie aktywności i integracji grupy seniorów. Poszerzenie bazy miejsc służących aktywności kulturalno-społecznej seniorów	Budowa infrastruktury technicznej. Liczba zatrudnionych do obsługi obiektu oraz zajęć dla seniorów. Liczba osób uczestniczących w zajęciach dla seniorów, Liczba imprez, spotkań, prelekcji organizowanych dla seniorów, liczba uczestników.	Sieć dz. nr ew. 164/2	Podobszar nr 1	2 500 000 do 3 500 000	2019-2025	Środki własne; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, EFS

3.5 PROJEKTY – UZUPEŁNIAJĄCE, ZESTAWIENIE

Tab. 55. Projekty uzupełniające

Przedsięwzięcia/ projekty uzupełniające proces rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	Warsztat majsterkowi- cza	Szkoła Podstawo- wa w Sikorzu	Zapoznanie z podsta- wowymi narzędziami, nauka bezpiecznego posługiwania się nimi.	Praktyczne rozwiązania codziennych potrzeb. Naby- cie wiedzy i umiejętności.	Sikórz Dz. 144	Poza obszarem rewita- lizacji / oddziaływanie projek- tu na podobszary zde- gradowane w sołec- twach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki/	10 000,00zł	2019 – 2022	Budżet Gminy Brudzeń Duży, RPO WM oś prioryte- towa 12 Edukacja, kwalifikacje i kom- petencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS
2	W świecie teatru	Szkoła Podstawo- wa w Sikorzu	Wprowadzenie dzieci w świat teatru. Uwrażli- wienie na sztukę.	Organizacja zajęć pozalek- cyjnych. Warsztaty aktor- skie. Wizyty w teatrze. Przy- gotowane spektakle .	Sikórz Dz. 144	Poza obszarem rewitali- zacji / oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołec- twach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki	6 000,00zł	2019 – 2022	Budżet Gminy Brudzeń DużyRPO WM oś prioryte- towa 12 Edukacja, kwalifikacje i kom- petencje działanie 12.2 Kształcenie ogólne; EFS
3	Wzrost bezpieczeństwa	Gmina i organiza- cje społeczne - OSP	Remont świetlicy , orga- nizacja szkoleń z zakresu pierwszej pomocy i p.poż	Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa	Sikórz Dz. 204/1	Poza obszarem rewitali- zacji / oddziaływanie projek- tu na podobszary zde- gradowane w sołec- twach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki	100.000,00	2019- 2024	Budżet Gminy Brudzeń DużyRPO WM oś priorytetowa 12 Edukacja, kwalifi- kacje i kompeten- cje działanie 12.2 Kształcenie ogólne ; EFS

Przedsięwzięcia/ projekty uzupełniające proces rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
4	Odnowa przestrzeni publicznej	Gmina Brudzeń Duży	Budowa boiska sportowego	Rozwój miejscowości I wzrost aktywności mieszkańców Sikorza I okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu poprzez poprawę infrastruktury sportowej	Sikórz , obręb Sikórz działka nr 144,	<i>Poza obszarem rewitalizacji/ oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołectwach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki/</i>	650.000,-	2019-2021	Budżet Gminy Brudzeń Duży środki zewnętrzne
5	Przebudowa drogi nr 559	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	Przebudowa drogi – budowa pasażu pieszego	Usprawnienie komunikacji pieszej i ruchu kołowego, ochrona środowiska przez zmniejszenie zanieczyszczeń, poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców	Sikórz Dz.98	Poza obszarem rewitalizacji/ oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołectwach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki/	ok. 1,5 mln do 2 mln za 1 km	2019-2020	Budżet województwa, maz.
6	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gmina Brudzeń Duży	Udostępnienie kanalizacji sanitarnej	Ochrona środowiska, poprawa jakości życia mieszkańców	Sikórz	Poza obszarem rewitalizacji/ oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołectwach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki/	ok. 1 000,00 do 2 000,00 za 1 mb kanalizacji sanitarnej	2020-2025	Budżet gminy Brudzeń Duży, środki wewnętrzne

Przedsięwzięcia/ projekty uzupełniające proces rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
7	Rewitalizacja obiektu świetlicy	Gmina Brudzeń Duży	Przeprowadzenie remontu budynku. Zwiększenie aktywności i integracji społecznej. Poszerzenie dostępnej przestrzeni publicznej na cele edukacyjne, szkoleniowe oraz społeczno-kulturalne	Rozwój miejscowości i wzrost aktywności mieszkańców Nowych Karwosiek (pozostających w podobszarze rewitalizacji nr 5) i okolicznych miejscowości poprzez stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu i warunków korzystania z obiektu	Karwosieki-Noskowice Dz. 79	Poza obszarem rewitalizacji / oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołectwach: Karwosieki Nowe, Robertowo, Żerniki	100 000,00	2019 do 2021	Budżet Gminy Brudzeń Duży, Fundusze wsparcia OSP, w tym m.in. : Fundacja PKN Orlen – Dar serca, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej; Kulczyk Foundation; dofinansowanie ze środków ZOSP RP; Samorząd Woj. Mazowieckiego; dofinansowanie ze środków zakładów ubezpieczeniowych

Przedsięwzięcia/ projekty uzupełniające proces rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży

Lp	Tytuł projektu głównego	Podmiot zgłaszający, realizujący	Cele projektu	Produkty rezultaty	Lokalizacja – obszar objęty	Obszar rewitalizacji	Szacunkowa wartość projektu w zł	Okres realizacji	Źródła finansowania
8	Przebudowa drogi 10 Bądkowo Kościelne	Gmina Brudzeń Duży	Poprawa infrastruktury drogowej na podobszarach rewitalizacji.	Długość przebudowywanej drogi. Dł.. Usprawnienie komunikacji pieszej i ruchu kołowego, ochrona środowiska przez zmniejszenie zanieczyszczeń, poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców – połączenie do ośrodka gminnego	Bądkowo Kościelne Dz. 168/2	Poza obszarem rewitalizacji / oddziaływanie projektu na podobszary zdegradowane w sołectwach: Karwosieki Nowe, Roberto-wo, Żerniki/	1 mln. do 1,5 mln. za 1 km	2019-2023	Budżet Gminy Brudzeń Duży, środki zewnętrzne

3.6 PROJEKTY - ROZWÓJ ZASOBÓW - ODDZIAŁYWANIE

Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały oraz określone na ich podstawie potrzeby są kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do rozwoju zasobów lokalnych, działania wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno - funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową dotyczącą degradacji technicznej przestrzeni oraz kumulacji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego). Projekty podstawowe o charakterze inwestycyjnym zrealizowane zostaną na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Jedynie projekty „miękkie” ściśle powiązane z planowanymi inwestycjami będą adresowane zarówno do mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak również do innych Podobszarów rewitalizacji oraz docelowo będą oddziaływać na obszar całej gminy. Ze względu na to, jakie potencjały zostały zdiagnozowane na wyznaczonym podobszarze rewitalizacji będące podstawą do rozwoju zasobów lokalnych (np. potencjały w postaci zasobów historycznych, kulturowych i naturalnych, gospodarczych, społecznych, instytucjonalnych, czy indywidualnych) oraz jakie będzie ich wykorzystanie w planowanych działaniach rewitalizacyjnych, taki będzie wpływ i tempo poprawy jakości życia mieszkańców. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja stanie się niezbędnym elementem rozwoju gminy. Podstawowe (główne) projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i projekty.

3.7 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019–2029 ma charakter kompleksowy, ponieważ podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym GPR. Zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennej, problemowej, proceduralno - instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania. Zintegrowane zarządzanie GPR zorientowanym na cele i jednoczesne uwzględnienie terytorialnego zróżnicowania potencjałów na podobszarach rewitalizacji wymaga poddania analizie gotowości i możliwości realizacji projektów przez podmioty wpisane do GPR. Gminny Program Rewitalizacji ma charakter kompleksowy, na etapie programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów w ramach odrębnych pięciu sfer tematycznych i dostępnych funduszy na 9 podobszarach rewitalizacji.

3.7.1 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie większy i obejmie teren całej gminy. Część zaplanowanych „miękkich” przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. do uzupełnienia) ze względu na szeroki zakres odbiorców gminy i powiatu będzie miało wpływ także na podobszary rewitalizacji, ponieważ tylko poprzez większą skalę oddziaływania na wykluczenie społeczne i/lub zagrożenie ubóstwem, czy bezradnością społeczną można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na wyznaczonym obszarze wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców obszaru, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników zamieszkujących dany teren spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji prowadzących do rozwoju funkcji centrotwórczych oraz rekreacyjno - wypoczynkowych w Brudzeniu Dużym oraz na pozostałych obszarach wiejskich gminy (przede wszystkim na podobszarach rewitalizacji), korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej wszystkich mieszkańców z obszaru rewitalizacji. Z drugiej strony, komplementarność w wymiarze przestrzennym skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy. Zakresy przedmiotowe projektów podstawowych są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy dotyczące wysokiego odsetka osób np. korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, a także częstego korzystania ze świadczeń z powodu ubóstwa i bezrobocia. Wdrożenie niniejszych projektów na terenie całego obszaru rewitalizacji (których uczestnikami będą przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji) w połączeniu z działaniami społecznymi i kulturalnymi zaplanowanymi w ramach przedsięwzięć uzupełniających, a także działaniami inwestycyjnymi, tworzącymi atrakcyjne warunki techniczne, przyczynią się do większej aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców, a także włączenia osób wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych ubóstwem. Komplementarność w wymiarze przestrzennym zakłada ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia.

3.7.2 KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza obszaru rewitalizacji we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Konieczne jest również określenie pożądanego stanu, do jakiego mają doprowadzić dany obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji) dla obszaru, uwzględniając jego uwarunkowania i zasoby wewnętrzne. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór poświadanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu. Komplementarność problemowa wykazana została w sposób przedstawiający powiązanie potrzeb rewitalizacyjnych z odpowiadającymi im celami kierunkami działań. Poszczególne projekty realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy. Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach, będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno - techniczną działań administracji samorządowej.

Kompleksowe, zintegrowane działania łączące zmiany w sferze społecznej ze zmianami w sferze technicznej i funkcjonalno-przestrzennej mają także wpływ na zmiany w innych sferach, w których zdiagnozowano zjawiska negatywne. Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji w zakresie: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym umożliwia komplementarność problemową przy projektowaniu działań rewitalizacyjnych. Służą temu również określone wskaźniki produktów i rezultatów w każdym opisie projektu. Komplementarność problemowa wynika również z tego, że proces rewitalizacji wpisuje się w cele innych dokumentów strategicznych, akcentując wprost znaczenie rewitalizacji w dokumentach strategicznych, co zostało wykazane w części I dokumentu.

Tabela poniżej przedstawia powiązania wizji poszczególnych podobszarów rewitalizacji po realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych z koncentracją zjawisk kryzysowych na tych podobszarach oraz odniesienie do planowanych projektów głównych i uzupełniających. Zgodnie z przyjętym założeniem projekty infrastrukturalne wspierają, tworzą bazę dla realizacji projektów społecznych, projektów miękkich”

3.7.3 KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Brudzenia Dużego przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, który kierował będzie Zespołem Zadaniowym ds. rewitalizacji. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. Koordynator będzie współpracował z innymi pracownikami Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym (UGBD), a także jednostkami organizacyjnymi gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach. W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Wójt powoła Zespół Zadaniowy, w którego skład wejdą przedstawiciele wydziałów UGBD i/lub jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za realizację konkretnych projektów. Powołanie Zespołu Zadaniowego przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się również, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu Zadaniowego mogą wejść też przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu GPR gminy Brudzeń Duży .

Ramy organizacyjne i instytucjonalne do wdrażania GPR zakładają funkcjonowanie (propozycja) Zespołu ds. Rewitalizacji, Zespołu ds. Oceny i Aktualizacji GPR oraz Komitetu Rewitalizacji. Opracowanie odpowiednich instrumentów i metod zarządzania pozwoli na kontynuację i uzupełnianie działań podejmowanych w ramach realizacji polityk publicznych. Nadzór Wójta i rozpoznanie kompetencji wykonawczych poszczególnych podmiotów umożliwi zlecenie organizacji i realizacji poszczególnych przedsięwzięć jednostkom i podmiotom, które posiadają po pierwsze wysokie kompetencje, a po drugie - mogą wypracować komplementarność proceduralno-instytucjonalną. Powołanie wymienionych zespołów przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów w ramach istniejących struktur organizacyjnych urzędu miasta.

3.7.4 KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym i społecznym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2007–2013, a także komplementarnymi projektami społecznymi wdrażanymi w ramach polityki spójności 2014–2020. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2007–2013 zapoczątkowano proces rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji m.in. poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, tworzących estetyczne i funkcjonalne warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne nawiązują i korzystają z efektów wcześniejszych projektów rewitalizacyjnych powiązanych z tym zakresem. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na tych podobszarach pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność. Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

W GPR założono ciągłość programową w odniesieniu do wcześniej podejmowanych działań rewitalizacyjnych (w oparciu np. o Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych i Strategię Rozwoju Gminy) oraz przyjęto długofalową realizację znacznej części projektów. Ważnym kryterium wyboru projektów była ciągłość programowa. Kierunki działań podejmowanych w ramach poprzednio realizowanych programów będą kontynuowane i rozwijane w okresie programowania 2014-2020.

3.7.5 KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

W związku z tym, że komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, podczas programowania działań wykorzystano zgłoszone propozycje projektów planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji przez podmioty prywatne (m.in. przedsiębiorców, mieszkańców, organizacje pozarządowe), które angażować będą środki własne. Tym samym proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądaných zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych. Komplementarność źródeł finansowania określona została w części III, w rozdziale dotyczącym szacunkowych ram finansowych Gminnego Programu Rewitalizacji, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

Kierunki działań określone w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży dzięki temu, że dotyczą: pobudzania aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, włączania społecznych osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem, wzmocnienia kapitału społecznego, kształtowania funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej, zapewniania dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, ochrony środowiska i efektywnego wykorzystywania zasobów lokalnych – integrują działania rewitalizacyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, oddziałując kompleksowo na sytuację kryzysową. Projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne o charakterze społecznym i inwestycyjnym wzajemnie się uzupełniają oraz rozwiązują zdiagnozowane problemy oraz wykorzystują lokalne potencjały odpowiadając na określone potrzeby.

Gminny Program Rewitalizacji opracowano z zachowaniem komplementarności źródeł finansowania. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wynikające z gminnego programu rewitalizacji zaprojektowane zostały z uwzględnieniem finansowania ich realizacji z różnych źródeł, które wzajemnie się uzupełniają, łącząc publiczne środki krajowe ze wsparciem ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS), bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Ponadto projekty wpisane do GPR zawierają także

udział środków prywatnych w finansowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie lokalnych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów na podobszarach rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądanych zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych. Komplementarność źródeł finansowania jest czytelna w części poświęconej ramom finansowych programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na określone źródła finansowania. Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) i jednocześnie prywatnych nastąpi integracja finansowa zaplanowanych przedsięwzięć głównych i uzupełniających.

3.8 RAMY FINANSOWE PROJEKTÓW

Indykatywne ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019–2029 obejmują zarówno projekty główne, jak i przedsięwzięcia uzupełniające, które wynikają z planów projektowych gminy, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014–2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja projektów zaplanowanych do realizacji przez miasto po 2020 roku, będzie finansowana ze środków własnych. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu przedstawia **tabela 25**. Wiodącą rolę w wyznaczeniu ram organizacyjnych i finansowych opracowania i wdrażania programu rewitalizacji przypisano Urzędowi Marszałkowskiemu. W obecnej perspektywie finansowej 2014-2020 znacznie więcej funduszy jest zarządzanych na poziomie regionu (co oznacza realny wzrost odpowiedzialności samorządów województw za prowadzoną politykę rozwoju). Dlatego podstawą formułowania, a potem aplikacji o środki unijne są wytyczne i zasady opracowane przez Instytucję Zarządzającą RPO Województwa Mazowieckiego z **2016** r. zawarte w Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego.

W ramach RPO WM przewiduje się wspieranie projektów rewitalizacyjnych w osiach priorytetowych:

- nr 3 - Konkurencyjność przedsiębiorstw
- nr 7 - Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- nr 12 - Edukacja, kwalifikacje i kompetencje
- nr 13 - Infrastruktura społeczna

Łączna suma przedsięwzięć rewitalizacyjnych biorąc pod uwagę projekty główne, wynosi(Do uzupełnienia)

Proces rewitalizacji, jak przyjęto na jednym ze spotkań zespołu ds. rewitalizacji, zostanie podjęty niezależnie od dostępności zewnętrznych funduszy UE. W przypadku braku dostępności funduszy zewnętrznych lub ich ograniczenia realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie wydłużona w czasie a część z nich zostanie wstrzymana na etapie planowania. Do priorytetowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wymagających inwestycji infrastrukturalnych, które zostaną podjęte niezależnie od dostępności funduszy zewnętrznych należą:

1. Budowa budynku OSP w Siecieniu.
2. Remont i zmiana sposobu użytkowania budynku byłej szkoły podstawowej w Głównie
3. Remont i zmiana sposobu użytkowania budynku byłej szkoły podstawowej w Turzy Małej
4. Remonty dróg lokalnych

Wszystkie projekty społeczne, edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne z listy projektów głównych, nie wymagające inwestycji infrastrukturalnych, będą realizowane w miarę dostępności funduszy z budżetu gminy.

IV CZĘŚĆ WDROŻENIOWA

4.1 SYSTEM ZARZĄDZANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI GPR

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności i efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

4.1.1 OPIS STRUKTURY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GPR

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Brudzeń Duży przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UGBD odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Koordynator będzie ściśle współpracował z Zespołem ds. Rewitalizacji, który zostanie powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Brudzeń Duży .

Główne zadania Zespołu to:

udział w warsztatach/spotkaniach mających na celu wyznaczenie: obszaru rewitalizacji, wizji, celów rewitalizacji, kierunków działań, projektów do realizacji oraz zasad monitoringu i ewaluacji dokumentu;

1. uczestniczenie w konsultacjach społecznych z udziałem mieszkańców oraz reprezentantów różnych środowisk lokalnych;
2. zapraszanie do udziału w pracach Zespołu osób spoza jego składu (eksperti, specjaliści i inni).
3. koordynację wdrażania poszczególnych projektów w całym okresie realizacji dokumentu;
4. gromadzenie informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów dokumentu.

W skład Zespołu wchodzi pracownicy UG w Brudzeniu Dużym , jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego działają-

cych na terenie gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach. Funkcjonowanie Zespołu na etapie wdrażania założeń rewitalizacji przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu ds. Rewitalizacji mogą wejść również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu GPR.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji każda z komórek urzędu i/lub jednostek organizacyjnych miasta będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb.

W zakresie zarządzania środkami finansowymi niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych włączony zostanie Skarbnik Gminy brudzeń Duży. Dodatkowo Koordynator, jako osoba odpowiedzialna za zarządzanie procesem rewitalizacji, odpowiedzialny będzie za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a wójtem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji. W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z RPO Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać

się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Zespołu ds. Rewitalizacji.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.

3. FINANSOWYM – opierającym się na współdziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

1. respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
2. przejrzystość podejmowanych działań,
3. otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji miasta, gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów i wzmocnienia i rozwoju lokalnych zasobów.

Wykres 11 Schemat struktury zarządzania i wdrażania rewitalizacji w gminie Brudzeń Duży

Źródło: Opracowanie własne

Wstępny harmonogram realizacji projektów został umieszczony w oddzielnych kolumnach we wcześniejszych tabelach. Dokładny harmonogram zostanie przygotowany po uzyskaniu informacji o dostępnych i przyznanych środkach na realizację poszczególnych projektów. Harmonogram konkursów, jak dowodzi praktyka, zmienia się. Regulaminy konkursów są różne i podlegają również modyfikacjom. Tworzenie dokładnego harmonogramu realizacji wszystkich planowanych projektów wydają się mało możliwe i hipotetyczne wobec znacznej niepewności co do dostępności funduszy i rezultatów poszczególnych konkursów.

Public relations

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji. Podmiotem odpowiedzialnym za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jest Koordynator ds. rewitalizacji wraz z Zespołem ds. Rewitalizacji. Jednostki te mają za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Do zakresu ich działań należy wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – utworzenie i aktualizacja podstrony rewitalizacja**brudzen**duzy.pl na stronie internetowej gminy (brudzenduzy.pl), poczta elektroniczna koordynatora odpowiedzialnego za kontakt z interesariuszami w sprawie rewitalizacji;
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- materiały informacyjno-promocyjne – dystrybucja ogłoszeń, artykuły informacyjno – promocyjne w prasie lokalnej obejmującej swoim zasięgiem m.in. obszar rewitalizacji.

Działania promujące dokument i wpisane w nim projekty/przedsięwzięcia będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą – jak na etapie opracowywania dokumentu – do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze

- mieszkańcy gminy;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki organizacyjne gminy;
- organy władzy publicznej;
- podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie gminy Brudzeń Duży jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji. Ponadto realizuje zasadę partnerstwa wynikającą z art. 5 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Opiera się ona na założeniu, że opinia środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji negatywnych zjawisk oraz wykorzystania lokalnych potencjałów, a tym samym poprawiających warunki i jakość życia mieszkańców. Program wskazuje kluczowych interesariuszy rewitalizacji, którymi są przede wszystkim mieszkańcy tego obszaru, jak również mieszkańcy całej gminy. Jedną z najważniejszych zasad prowadzenia rewitalizacji w sposób przejrzysty i jawny jest zapewnienie aktywnego

udziału interesariuszy na każdym etapie procesu rewitalizacji. Kluczowymi interesariuszami rewitalizacji, zaangażowanymi w Gminny Program Rewitalizacji są: mieszkańcy obszaru rewitalizacji, właściciele, użytkownicy wieczyści, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej oraz podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa. Narzędzia i formy partycypacji społecznej zastosowane na każdym etapie realizacji Programu ukierunkowane zostały na możliwie dojrzałe formy, obejmujące nie tylko informowanie, ale również opracowywanie, konsultowanie, współdecydowanie, kontrolę obywatelską, badanie ilościowe (ankieta on-line), inicjatywę lokalną (np. nabór poprzez fiszkę projektową), debatę czy współrealizację. Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawia tabela....

Tab. 56 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
PROGRAMOWANIE	
<p>Sporządzenie <i>Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019–2029</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Publikacja artykułu informacyjno-promocyjnego na stronach urzędu zachęcającego do składania propozycji projektów rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. 2. Przeprowadzenie otwartego naboru projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji (<i>informowanie, opracowywanie, współrealizacja</i>) w terminie (do uzupełnienia) ... roku poprzez fiszkę projektową, którą można było złożyć: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Brudzeń Duży ; - bezpośrednio w pokoju nr(do uzupełnienia) w Urzędzie Gminy w Brudzeniu Dużym. 3. Przeprowadzenie dyżuru związanego ze świadczeniem indywidualnym doradztwa dla potencjalnych partnerów rewitalizacji w dniu....(do uzupełnienia) r., w ramach których autorzy fiszek projektowych mogli skonsultować swoje pomysły i projekty rewitalizacyjne oraz uzyskać informacje na temat partnerstwa (<i>informowanie</i>) 4. Przeprowadzenie spotkania informacyjno -warsztatowego dla mieszkańców (interesariuszy rewitalizacji) wyznaczonego obszaru rewitalizacji w dniu....(do uzupełnienia) roku w sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym, podczas którego zostały omówione propozycje projektów rewitalizacyjnych (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>). 5. Przeprowadzenie warsztatów przyszłościowych w dniu:(do uzupełnienia) roku – faza przygotowania i faza krytyki oraz faza utopii i faza realizacji w sali konferencyjnej UGBD, podczas których zostały wypracowane główne założenia dokumentu, tj. wizja, misja, cele i działania (<i>informowanie, konsultowanie, współrealizacja</i>). 6. Publikacja w dniu(do uzupełnienia) roku informacyjno-promocyjnego artykułu w prasie

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
	<p>lokalnej pt(do uzupełnienia) dotyczącego planowanych konsultacji społecznych i zaproszenia do udziału w spotkaniach konsultacyjnych.</p> <p>7. Przeprowadzenie otwartych spotkań konsultacyjno-informacyjnych w dniu....(do uzupełnienia) dotyczących głównych założeń i projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji</p> <p>8. Konsultacje społeczne dokumentu (<i>informowanie, konsultowanie, współdecydowanie</i>) w terminie od(do uzupełnienia) r. w następujących formach:</p> <p>1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Brudzeń Duży ; - bezpośrednio do Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym w godzinach pracy urzędu; <p>2) zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym.</p> <p>Dokumenty dostępne były w wersji papierowej w budynku Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym oraz elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Brudzeń Duży (brudzenduzy.pl) oraz</p> <p>Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie internetowej miasta informacja podsumowująca ich przebieg.</p> <p>9. Organizacja spotkania podsumowującego prace nad dokumentem w dniu(do uzupełnienia) roku, na której przedstawione zostały główne założenia projektu dokumentu (<i>informowanie, konsultowanie</i>).</p>
WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)	
<p>Wdrażanie założeń Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019–2029:</p> <p>- realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych(w tym w ramach partnerstw międzysektorowych);</p> <p>- prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.</p>	<p>1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu (<i>współrealizacja</i>) zgodnie z <i>Ustawą z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020</i> (Dz. U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.).</p> <p>2. Konkurs ofert dla organizacji pozarządowych na „wkład własny” do projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych (<i>współrealizacja</i>).</p> <p>3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji (<i>współdecydowanie</i>).</p> <p>4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni (<i>współdecydowanie</i>).</p> <p>5. Spacery badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych (<i>współdecydowanie</i>).</p> <p>6. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów, w tym w partnerstwach międzysektorowych (<i>współdecydowanie</i>).</p> <p>7. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie cyklicznych spotkań Zespołu ds. Rewitalizacji (<i>współdecydowanie</i>).</p> <p>8. Spotkania informacyjno--konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów (<i>informowanie, współdecydowanie</i>).</p>

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane narzędzia partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
	9. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją (<i>współrealizacja</i>).
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
<p>Ocena realizacji założeń <i>Programu Rewitalizacji Gminy Brudzeń Duży na lata 2019–2029</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiniowanie cyklicznych raportów/sprawozdań z postępu w realizacji dokumentu przez Zespół ds. Rewitalizacji oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (<i>informowanie</i>). 2. Spotkania informacyjno - konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych (<i>informowanie, konsultowanie, kontrola obywatelska</i>). 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term i ex-post</i> z realizacji Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych (<i>informowanie, konsultowanie, kontrola obywatelska</i>). 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez inicjatywę co najmniej 50 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji (<i>współdecydowanie</i>). 5. Opiniowanie zgłoszonych wniosków o aktualizację dokumentu przez Zespół ds. Rewitalizacji (<i>konsultowanie</i>).

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowy opis dotyczący przebiegu konsultacji społecznych i efektów poszczególnych metod partycypacji społecznej oraz mechanizmów włączenia społeczności lokalnej na etapie diagnozowania i programowania, zamieszczony jest chronologicznie na stronie internetowej gminy oraz na podstronie internetowej Gminy Brudzeń Duży poświęconej rewitalizacji: rewitalizacja.brudzenduzy.pl, dzięki czemu udokumentowany został udział w nim różnych interesariuszy. Zastosowane mechanizmy włączenia dostosowane były do wszystkich potencjalnych interesariuszy rewitalizacji z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Do dokumentu są dołączone w załącznikach podsumowania z przebiegu konsultacji społecznych.

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich

potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, służący budowaniu zasobów lokalnych, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Gminny Program Rewitalizacji realizowany będzie przez gminę Brudzen Duży w ramach struktur organizacyjnych urzędu gminy. Za programowanie procesów rewitalizacji, realizację opracowywanie koncepcji projektów rewitalizacyjnych w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy odpowiada Zespół ds. Rewitalizacji.

4.1.2 KOMITET REWITALIZACJI

Organem doradczym i poszerzającym partycypację społeczną w procesie sporządzania GPR Gminy Brudzeń Duży jest Komitet Rewitalizacji, który zostanie powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Brudzeń Duży . Zgodnie z zasadami wskazanymi w uchwale Nr/...../17 Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia...(do uzupełnienia) . w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży, w skład Komitetu zaproponowano(do uzupełnienia) osób. Są to członkowie reprezentujący lokalne środowiska gospodarcze, naukowe, ekspertów, sołectw, mieszkańców gminy, organizacje pozarządowe oraz inne grupy społeczne. Dodatkowo z uwagi na konieczność zintegrowania podejmowanych działań Zespołu ds. Rewitalizacji oraz Komitetu Rewitalizacji w posiedzeniach Komitetu uczestniczą, z głosem doradczym bez prawa głosowania, wybrani pracownicy Urzędu Gminy w Brudzeniu Dużym wchodzący w skład Zespołu ds. Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą wójta Brudzenia Dużego. Nie przewiduje się powołania osobnych Komitetów Rewitalizacji dla wyznaczonych podobszarów rewitalizacji.

Głównymi zadaniami Komitetu Rewitalizacji jest podejmowanie działań mających wpływ na proces rewitalizacji na każdym etapie wdrażania oraz wszystkich poziomach zarządzania oraz sprawowanie nadzoru, monitorowanie i ewaluacja działań rewitalizacyjnych.

Poniżej przedstawiono zasady wyznaczania składu oraz działania Komitetu Rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży, zawarte w uchwale Nr/.../.... Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia(do uzupełnienia)

W skład Komitetu wejsdą przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji w rozumieniu art 2 ust.2 ustawy o rewitalizacji oraz eksperci, są to:

1. trzy osoby spośród pracowników Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy, w tym pracownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym , wskazane przez Wójta Gminy Brudzeń Duży.
2. eksperci w zakresie problematyki społecznej, kulturowej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i ekonomicznej, wskazani przez Wójta Gminy Brudzeń Duży,
3. jeden przedstawiciel Rady Gminy w Brudzeniu Dużym, wskazany przez Radę Gminy.
4. dwóch przedstawicieli mieszkańców gminy Brudzeń Duży – wybieranych przez mieszkańców gminy
5. dwóch przedstawicieli sołectw zlokalizowanych na terenie gminy Brudzeń Duży – wybieranych w trybie głosowania sołtysów tych sołectw
6. dwie osoby wskazane przez organizacje pozarządowe z siedzibą na terenie gminy Brudzeń Duży, wskazane przez organizacje pozarządowe
7. jedna osoba reprezentująca lokalnych przedsiębiorców, wskazane przez lokalnych przedsiębiorców
8. przedstawiciel innych jednostek Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego dysponujących gruntami na terenie gminy Brudzeń Duży oraz innych podmiotów realizujących uprawnienia Skarbu Państwa na obszarze rewitalizacji – powołany na podstawie listu poparcia dla kandydata

Po przeprowadzeniu procedury wyznaczania członków Komitetu Rewitalizacji w oparciu o zasady przyjęte w uchwale/...../.....(do uzupełnienia) Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia(do uzupełnienia) w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji w Gminie Brudzeń Duży, Wójt Gminy odpowiednim Zarządzeniem powoła Komitet Rewitalizacji w gminie Brudzeń Duży w następującym składzie:

1. imię nazwisko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym
2. - wskazana przez Wójta
3. - wskazana przez Wójta
4. - ekspert (urbanista, specjalista w zakresie planowania przestrzennego, specjalista w zakresie ochrony środowiska)

5. - ekspert (socjolog, ekonomista, prawnik)
6. - ekspert (specjalista w zakresie opieki społecznej , opieki senioralnej, opieki zdrowotnej)
7. - ekspert (w dziedzinie ochrony zabytków, historyk sztuki)
8. - przedstawiciel Rady Gminy
9.- przedstawiciel mieszkańców gminy
10.- przedstawiciel mieszkańców gminy
11. - przedstawiciel sołectw
12. - przedstawiciel sołectw
13. - przedstawiciel organizacji pozarządowych
14. - przedstawiciel organizacji pozarządowych
15. - przedstawiciel przedsiębiorców
16. - przedstawiciel Starostwa Powiatowego w Płocku.

Zasady działania Komitetu określono w następujący sposób:

1. Pierwsze posiedzenie Komitetu Rewitalizacji zwołuje Wójt.
2. Przewodniczącego Komitetu oraz jego Zastępcę powołuje Wójt.
3. Przewodniczący jest wyłaniany spośród grupy ekspertów (propozycja).
4. Kolejne posiedzenia zwołuje Przewodniczący
5. Przewodniczący Komitetu odpowiada za formułowanie ustaleń z posiedzeń Komitetu oraz reprezentuje go na zewnątrz.
6. W razie nieobecności Przewodniczącego Komitetu zastępuje go zastępca Przewodniczącego.
7. Komitet obraduje na posiedzeniach, których częstotliwość wynika z bieżących potrzeb.
8. Przez posiedzenie rozumie się zwołanie członków Komitetu na określony dzień niezależnie od czasu trwania spotkania.

Ponadto przyjęto w odniesieniu do bardziej szczegółowych elementów procesu rewitalizacji:

1. Komitet zajmuje stanowisko w powierzonych sprawach w formie opinii, która jest formułowana w drodze uzgodnienia stanowisk lub głosowania. W przypadku równej liczby głosów, decyduje głos Przewodniczącego.
2. Posiedzenia Komitetu są protokołowane, zaś dokumentacja jego działalności jest przechowywana i archiwizowana w Urzędzie Gminy
3. Protokół winien być sporządzony w terminie 7 dni od daty posiedzenia

4. Protokół powinien zawierać zwięzły opis spraw skierowanych pod obrady Komitetu oraz inne ustalenia Komitetu, bez szczegółowego sprawozdania

Do protokołu dołącza się listę obecności oraz opinię Komitetu

W razie nieobecności na posiedzeniu Komitetu, członkowi przysługuje prawo do złożenia na piśmie własnej opinii, co do omawianych spraw; opinia taka zostanie zaprezentowana przez Przewodniczącego na posiedzeniu Komitetu.

Obsługę organizacyjną Komitetu prowadzi pracownik Urzędu Gminy w Brudzeniu Dolnym .

Komitet Rewitalizacji powołany przez Wójta Gminy Brudzeń Duży , działający od(do uzupełnienia)r. prowadził będzie działania informacyjne dotyczące idei i zasad prowadzenia procesu rewitalizacji, wśród społeczności lokalnej przekazując m.in. informacje o sposobie sporządzania i zasadach zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zaproponował zasady analizy zgłaszanych przedsięwzięć wg określonych niżej kryteriów:

1. stopień rozwiązywania problemów społecznych - 40 pkt.
2. znaczenie dla rozwoju gminy, w tym pod względem : gospodarczym, funkcjonalno-przestrzennym, technicznym i środowiskowym - 30 pkt.
3. sposób nawiązania do tradycji gminy – 15 pkt.
4. innowacyjność i atrakcyjność przedsięwzięcia sprzyjająca wzmocnieniu wizerunku gminy Brudzeń Duży. - 5 pkt.
5. realność realizacji przedsięwzięcia - 10 pkt.

Spśród zgłoszonych na końcowym, ale niezakończonym etapie zbierania projektów w dniu spotkania z członkami KR, wyłoniono(do uzupełnienia) przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Największą liczbę głosów otrzymały przedsięwzięcia(do uzupełnienia) dotyczące działalności OSP w obszarze gminy.

Członkowie Komitetu Rewitalizacji uznali za najmniej istotne lub odległe w czasie przedsięwzięcie dotyczące propozycji(do uzupełnienia), jako trudne do uzasadnienia realizacji w ramach gminnego programu rewitalizacji. Niską ilość głosów uzyskało przedsięwzięcie polegające na(do uzupełnienia) ze względu na brak szczegółowych informacji dotyczących tej inicjatywy.

SPECJALNA STREFA REWITALIZACJI

W trakcie prac nad przygotowaniem GPR rozważana jest zasadność wprowadzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji - SSR. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji można wprowadzić SSR w związku z konieczno-

ścią zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w oparciu o art.25 ust.2. ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r .w okresie nie dłuższym niż 10 lat od jej ustanowienia¹⁴.

Dopuszcza się podjęcie odrębnych uchwał dla podobszarów rewitalizacji, w związku z tym uznano iż może być wyznaczona Specjalna Rewitalizacji w granicach wyznaczonych podobszarów rewitalizacji na terenach gminy Brudzeń Duży w przypadku pojawienia się takiej potrzeby. Ostateczne granice Strefy należy ustalić w oparciu o analizę dokumentów planistycznych oraz katastralnych. Uchwała w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Strefy stanowi akt prawa miejscowego. Na wniosek wójta, rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Wniosek o ustanowienie Strefy składa się po uchwaleniu gminnego programu rewitalizacji i zgodnie z jego ustaleniami.

4.2 MONITORING I EWALUACJA WDRAŻANIA GPR

Zarządzanie GPR

W kontekście ryzyk w procesie wdrażania GPR konieczne wydaje się wyznaczenie w zespole ds. rewitalizacji zadań takich jak:

Koordynowanie poszczególnych projektów GPR:

- Uporządkowanie za pomocą narzędzia interaktywnego online systemu dostępnych, na bieżąco uaktualnianych, informacji na temat zbliżających się konkursów i regulaminów poszczególnych konkursów z podziałem na obszary tematyczne.
- Powoływanie zespołów realizacyjnych do wdrażania poszczególnych projektów niezwłocznie po otrzymaniu pozytywnej informacji o dostępności środków (wyniki konkursów, pozyskanie partnerów do współpracy, w tym partnerstwo publiczno-prywatne)

¹⁴ Art. 26. Uchwała w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Strefy stanowi akt prawa miejscowego.

Art. 27. 1. Budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego wykonywana na obszarze Strefy oraz przewidziana w gminnym programie rewitalizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a, stanowi cel publiczny w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

- Organizacja i prowadzenie spotkań zespołu ds. rewitalizacji, aktualizacja harmonogramu GPR w wersji online.
- Podejmowanie decyzji w sprawie dostępnych zasobów ludzkich i finansowych służących wdrażaniu GPR.

Zasady pracy Zespołu ds. Aktualizacji GPR

Rekomendowany scenariusz. Zespół spotyka się co najmniej dwa razy w roku i ustala konkretne działania w odniesieniu do realizowanych projektów z listy projektów głównych GPR oraz analizuje możliwości realizacji projektów uzupełniających. Na bieżąco prowadzony będzie monitoring w oparciu o przygotowywany i aktualizowany harmonogram realizacji projektów GPR.

We wrześniu każdego roku Zespół opracowuje Plan Działań (wstępny harmonogram) na następny rok kalendarzowy ze wskazaniem modyfikacji działań, realizatorów i źródeł finansowania. Harmonogram stanowi załącznik do GPR i jest przedmiotem monitorowania i rocznej ewaluacji.

Na początku każdego roku kalendarzowego Koordynator przedstawia sprawozdanie z realizacji GPR Wójtowi i prezentuje go na Sesji Rady w Brudzeniu Dużym.

Wójt będzie informował Radę Gminy o stanie realizacji GPR raz na rok.

Monitoring i ewaluacja GPR będą prowadzone przez Zespół ds. Aktualizacji GPR. Monitoring oraz ewaluacja GPR, celów i kierunków przyjętych w Programie pozwoli na wprowadzenie zmian w programach rozwoju i planach działania, poprzez podejmowanie odpowiednich decyzji w zależności od potrzeb społecznych i możliwości ekonomicznych gminy. Monitorowanie GPR prowadzone będzie systematycznie, a raporty z wdrażania przedstawiane będą Radzie Gminy nie rzadziej niż raz na rok.

Cele ewaluacji i monitoringu GPR

Monitoring i ewaluacja GPR są ze sobą wzajemnie powiązane. Warto jednak rozdzielić ich zakres. Monitoring polega na regularnym zbieraniu informacji na temat postępów w realizacji zadań w ramach projektów, czyli na zbieraniu danych, czy zakładane rezultaty (wskaźniki produktów) osiągnęte są zgodnie z harmonogramem. Monitoring realizacji zadań stanowi – równoległy do ich wdrażania – ciągły proces zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w ściśle określonych przedziałach czasowych.

Ewaluacja nastawiona jest na ocenę jakości osiągniętych rezultatów (wskaźniki rezultatów) ze względu na różne istotne aspekty procesu wdrażania zadań. W odróżnieniu od monitoringu, ewaluacja na ogół przeprowadzana jest w sposób mniej ciągły, stosownie do celów związanych z oceną skuteczności działań. W odniesieniu do konkretnych działań przedmiotem oceny będzie odpowiedź na pytania, jak i dlaczego określone rezultaty zostały lub nie zostały osiągnięte. Jak i dlaczego doszło do powstania zmian (np. w procesie edukacji, integracji społecznej, w zachowaniach, postawach, poziomie wiedzy i kompetencji danej grupy mieszkańców gminy na obszarze rewitalizacji).

Monitoring i ewaluacja zostaną ściśle powiązane z systemem podejmowania decyzji przez Zespół Zarządzający realizacją GPR, decyzji dotyczących zarówno sposobu realizacji poszczególnych zadań, jak i modelu zarządzania realizacją GPR.

Cele i założenia systemu monitoringu GPR

Celem monitoringu jest uzyskanie informacji potrzebnych dla analizy przebiegu i efektów wykonania zadań poszczególnych projektów. Pierwszym krokiem budowy systemu monitorowania jest określenie, co i w jaki sposób będzie monitorowane. Podstawowymi pytaniami jakie powinny być stawiane w okresie monitorowania są: Czy zadania są realizowane, czy są realizowane zgodnie z planem, czy nie nastąpiły przekroczenia budżetu, czy jeśli wystąpiły zakłócenia w realizacji projektu, jakieś odstępstwa od planu, to czy można je zaakceptować, dlaczego wystąpiły zakłócenia, co trzeba skorygować.

Konieczne może się okazać budowanie nowej sieci i schematów czasowych w celu utrzymania terminowego wykonania działań. Również w każdym momencie trwania projektu. Osoby odpowiedzialne za projekt muszą znać ogólne zapotrzebowanie na środki niezbędne do zakończenia.

Dokładne zaprojektowanie procesu monitoringu będzie wymagało przygotowania dostępu do danych źródłowych, ocenę kosztów ich gromadzenia, właściwego ich gromadzenia i zarządzania na użytek strategii wdrażania GPR. Plan monitoringu uwzględni opis metod zbierania danych źródłowych z podziałem na pierwotne (wyniki ankiet, kwestionariuszy, wywiadów, warsztatów) oraz wtórne generowane z bazy danych i z innych istniejących danych liczbowych (np. dane sprawozdania z wykonania budżetu), częstotliwość zbierania danych i sporządzania raportów.

Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie GPR będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz wskaźników zawartych w diagnozie. Monitorowaniem mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami zajmować się będzie Koordynator

ds. rewitalizacji powołany w Urzędzie Gminy w Brudzeniu Dużym we współpracy z innymi jego pracownikami. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne stanowiska Urzędu Gminy w Brudzeniu Dolnym, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Koordynator ds. rewitalizacji odpowiedzialny za zarządzanie procesem rewitalizacji w gminie będzie miał również następujące zadania:

1. gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
2. sporządzanie co 3 lata raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przekazanie go do zatwierdzenia przez Radę Gminy;
3. udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy (brudzenduzy.pl), zakładka „Rewitalizacja Brudzen Duży” oraz przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy w Brudzeniu Dużym analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży poprzez akceptację raportu/sprawozdania z postępu prac we wdrożeniu zapisów. Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Oceniane będą one za pomocą corocznych weryfikacji i zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie corocznie. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowywania dokumentu, czyli według stanu na koniec 2019 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca stycznia kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym stanowiska pracy UGBD, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład dokumentu, zobowiązane są do składania informacji okresowej do Koordynatora ds. rewitalizacji. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Brudzeń Duży. Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych przedsięwzięć współfinansowanych środkami z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania IZ RPO sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

4.2.1 KOŃCOWA EWALUACJA PROJEKTÓW Z LISTY GPR

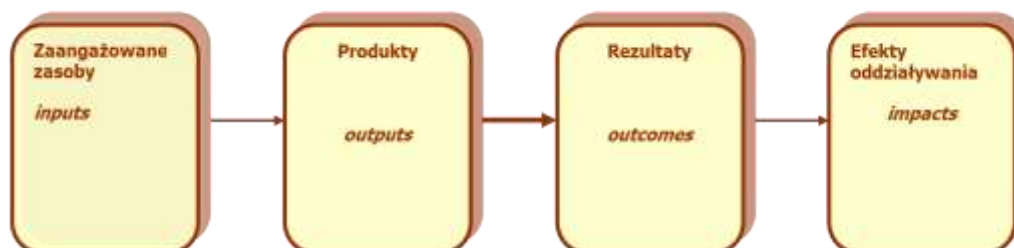
Zakończenie kolejnych zadań i projektów w ramach GPR to ostatni etap. Składa się na niego wiele działań formalnych związanych ze sprawozdawczością, rozwiązywaniem umów, rozliczaniem środków etc. Wyniki oceny są cennym źródłem informacji, które mogą być przydatne przy realizacji innych projektów.

Po zakończeniu realizacji poszczególnych projektów w raportach końcowych specjalne części są poświęcone ewaluacji rezultatów działań obejmujące: ocenę użytych zasobów, powstałe produkty, rezultaty i – do pewnego stopnia – efekt oddziaływania. Przyjmuje się, że celem ewaluacji końcowej jest uzyskanie informacji potrzebnych dla oszacowania przebiegu i efektów wykonania zadań i projektów w ramach procesu rewitalizacji. Dane te będą niezbędne dla oceny stopnia zrealizowana GPR, mierzonego według przyjętych wskaźników. Ogólną ramą ewaluacji jest określenie, czy w trakcie realizacji GPR na poziomie operacyjnym zostały osiągnięte wymienione cele związane z projektami.

Podstawowe sposoby oceny powodzenia projektu odwołują się do: realizacji w wyznaczonym terminie, w ramach zaplanowanego budżetu oraz osiągnięcia wskaźników. Sekwencyjność oceny przedstawia wykres poniżej.

Wskaźnik	Źródło informacji	Pomiar	Rok bazowy	Ocena realizacji
----------	-------------------	--------	------------	------------------

Wykres 12. Sekwencyjność oceny projektów

Źródło: opracowanie na podstawie UNDP, *Hanbook on Monitoring and Evaluating for Results (2012)*

Monitorowanie i ewaluacja GPR będzie przebiegała na dwóch poziomach: na poziomie celów strategicznych, ale przede wszystkim na poziomie zarządzania projektami, które będą rezultatem przyjętych planów działania. Skuteczne planowanie strategiczne zarządzania projektami i realizacja całości Gminnego Programu Rewitalizacji z punktu widzenia monitoringu i ewaluacji jest procesem doskonalenia dotychczas stosowanych metod.

Kryteria ewaluacji

Opis projektów w GPR został tak zaplanowany, by ułatwić przeprowadzenie sekwencyjnej oceny: zaangażowane zasoby (inputs) -> produkty (outputs) -> rezultaty (outcomes) -> wpływ, oddziaływanie (impact). Sekwencyjna ocena będzie wykorzystywana w ewaluacji poszczególnych celów strategicznych oraz na niższym poziomie operacyjnym w ewaluacji i monitoringu projektów. Przyjęto za OECD/DAC pięć kryteriów ewaluacji projektów oraz samego GPR:

- trafność (relevance)
- skuteczność (effectiveness)
- efektywność (efficiency)
- użyteczność (utility)
- trwałość

Włączenie pięciu kryteriów ewaluacji umożliwi – poza oceną produktów i rezultatów – również ocenę oddziaływania GPR w perspektywie średniookresowej i długookresowej oraz przy dokonywaniu aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego na podobszarach rewitalizacji, które będą służyć monitorowaniu wdrażania GPR w odniesieniu do celów strategicznych Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Brudzeń Duży

Tab. 57 System monitorowania i oceny GPR

Wzrost aktywności, współpracy i integracji społecznej => budowanie sprzyjającego środowiska społecznego				
Wskaźnik	Źródło informacji	Pomiar	Rok bazowy	Ocena realizacji
Liczba rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	co rok	2019	maleje
Liczba rodzin korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	co rok	2019	maleje
Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Liczba osób bezrobotnych w wieku do 25 roku życia w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	maleje
Liczba osób objęta programami podnoszenia kompetencji rocznie z obszaru rewitalizacji	Powiatowy Urząd Pracy	co rok	2019	rośnie
Procentowy udział przestępstw stwierdzonych w danej jednostce funkcjonalnej do wszystkich przestępstw stwierdzonych w gminie	Komenda Policji	co rok	2019	maleje
Liczba osób wykluczonych nieobjętych działaniami prospołecznymi, włączającymi osoby wykluczone w nurt życia zawodowego i społeczno-kulturalnego gminy	Urząd Gminy w Brudzeniu Dolnym/GOPS	co rok	2019	maleje
Odpięty ludności/imigracja według grup wiekowych na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym / Ewidencja Ludności i Dowodów Osobistych	co rok	2019	maleje

Liczba mieszkańców zaangażowanych w inicjatywy społeczne organizowane na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dolnym	co rok	2019	rośnie
Liczba partnerskich umów z udziałem kilku podmiotów na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dolnym	co rok	2019	rośnie
Liczba inicjatyw lokalnych inicjowanych przez lub zrealizowanych z udziałem mieszkańców obszaru rewitalizacji (za pomocą grantów, otwartych konkursów ofert)	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym / odpowiednie wydziały merytoryczne	co rok	2019	rośnie
Poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej, poprawa warunków mieszkania i dostępu do usług				
Wskaźnik	Źródło informacji	Pomiar	Rok bazowy	Ocena realizacji
Liczba przedsięwzięć remontowych (podniesienie technicznego standardu mieszkań i części wspólnych, w tym działania wspólnototwórczej) w danym roku na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym	co dwa lata	2019	rośnie
Liczba realizacji przestrzeni publicznych (takich jak place, skwery, trakty piesze, parki, zielone enklawy, miejsca wypoczynku i spotkań) w danym roku na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym	co rok	2019	rośnie
Liczba zmodernizowanej infrastruktury drogowej (w tym poprawy bezpieczeństwa, infrastruktury ruchu pieszego, rowerowego oraz transportu publicznego) w danym roku na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym / Powiatowy Zarząd Dróg w Płocku	co dwa lata	2019	rośnie
Liczba obiektów dostosowanych do pełnienia nowych funkcji publicznych, społecznych, kulturalnych, gospodarczych	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym	co rok	2019	rośnie
Liczba osób korzystających z nowych lub zmodernizowanych obiektów	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym /GOPS	co rok	2019	rośnie
Wzrost aktywności gospodarczej, budowanie sprzyjającego otoczenia rozwojowi przedsiębiorczości => Stymulowanie rozwoju gospodarczego				

Wskaźnik	Źródło informacji	Pomiar	Rok bazowy	Ocena realizacji
Liczba aktywnych działalności gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	co rok	2019	rośnie
Stosunek wykreślonych działalności gospodarczych do liczby aktywnych działalności gospodarczych na podobszarach rewitalizacji	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	co rok	2019	maleje
Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych, uruchomionych działalności gospodarczych na obszarze rewitalizacji	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	co rok	2019	rośnie
Wskaźnik przedsiębiorstw zlikwidowanych/zawieszonych do nowoutworzonych na obszarze rewitalizacji	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	co rok	2019	maleje
Liczba uruchomionych form aktywności w ramach spółdzielni socjalnej/nych na obszarze rewitalizacji	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej / Organizacje pozarządowe	co rok	2019	rośnie
Liczba turystów odwiedzających gminę	Główny Urząd Statystyczny	co rok	2019	rośnie
Liczba pracowni/uczniów korzystających ze zmodernizowanych sal szkolnych na obszarach rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym	co rok	2019	rośnie
Liczba osób korzystających ze świetlic środowiskowych na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym	co rok	2019	rośnie
Liczba dzieci objętych programami zajęć pozalekcyjnych w szkołach na obszarze rewitalizacji	Urząd Gminy w Brudzeniu Dużym /szkoły	co rok	2019	rośnie

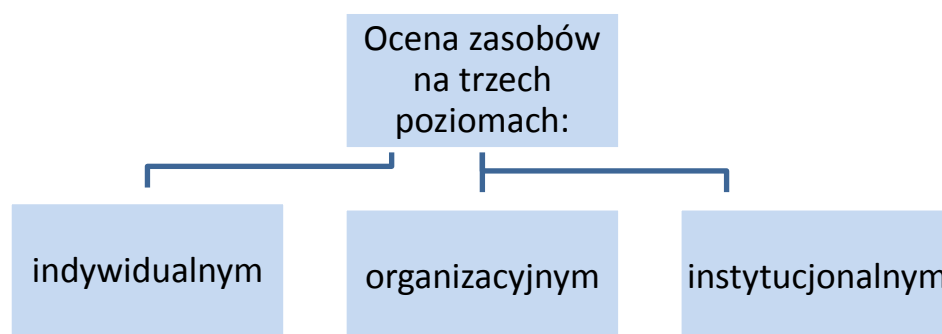
Źródło: opracowanie własne

4.2.3 OCENA ROZWOJU ZASOBÓW

Metodologia CA (*Capacity Assessment*) służy ocenie i rozwojowi zasobów lokalnych, czyli rozwojowi potencjalnych możliwości organizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i dzięki temu przyczynia się do wzrostu poziomu usług skierowanych do mieszkańców¹⁵. Metodologia CA (*capacity assessment*) ułatwia zdobycie nowej wiedzy o organizacji zespołu projektowego, czy szerzej instytucji, jednostki samorządu, włączając w proces diagnostyczny przedstawicieli różnych szczebli organizacji/urzędu. Przechodząc na poziom niższy, na poziom komponentów zarządzania i funkcjonowania GPR, prowadzi do poznania, jak autodiagnoza zmienia percepcję uczestników procesu na temat organizacji GPR, jego misji i celów działania.

Metodologia CA tworzy także perspektywę do weryfikacji organizacyjnych priorytetów i może wpłynąć na zmianę tego, jak współpracownicy od wewnątrz, a także interesariusze spostrzegają i traktują priorytety GPR.

Wykres 13 Ocena zasobów lokalnych

Źródło: opracowanie własne

Metodologia CSA opiera się na uczestnictwie wybranych przedstawicieli interesariuszy w całym procesie zaczynając od diagnozy a kończąc na realizacji planu działania prowadzącego do zmiany. Istota procesu diagnozy polega na tworzeniu konwergencji, wspólnie uzgadnianych i podzielanych opinii uczestników procesu (interesariuszy) w oparciu o autodiagnozę dokonywaną początkowo indywidualnie a w późniejszym etapie grupowo. Taka kolejność działań diagnostycznych ułatwia identyfikowanie istotnych kwestii, określanie spraw krytycznych, sprzyja pogłębionej refleksji nad priorytetami przed podjęciem decyzji, jakie działania zostaną wpisane do planu działania.

¹⁵ Ocena zasobów lokalnych, jako uzupełniający element procesu ewaluacji i monitoringu, oparta jest na przygotowanej przez Mirosława Warowickiego metodologii oceny organizacji współpracujących z samorządami. Warowicki M. (2012) *Capacity Self-Assessment Methodology for Organizations. Reading the Organization*. UN-HABITAT, Nairobi, Kenia.

Analiza zasobów i możliwości - diagnoza

Analiza i ocena zasobów organizacji jest przede wszystkim narzędziem diagnostycznym, służącym zdobyciu nowej wiedzy, uczeniu i rozwojowi w znaczeniu dostarczenia narzędzia-metody uczącej się organizacji. Analiza służy do sprawdzenia wybranych komponentów GPR, działalności operacyjnej i rezultatów podejmowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie projektów i realizacji celów GPR.

Kluczowym etapem jest integracja oceny z zaplanowanym procesem udoskonalenia, wzrostu, wprowadzenia zmiany uwzględniając wyzwania i możliwości zewnętrzne i wewnętrzne dostrzegane w trakcie realizacji projektów.

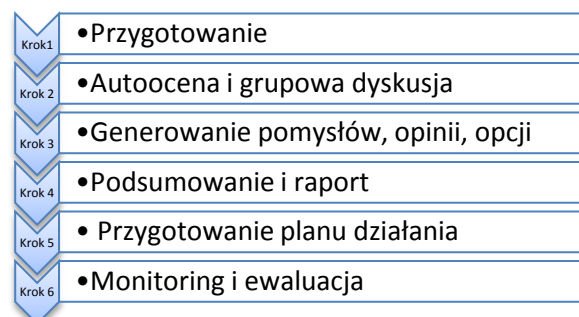
Ocena polega na autoocenie, co wymaga zaangażowania interesariuszy, którzy zbierają informacje i oceniają obecny stan realizacji projektów lub porównują stan organizacji podobnych przedsięwzięć lub etap początkowy sprzed kilku lat aktualnie realizowanych przedsięwzięć ze stanem obecnym. Tak prowadzona diagnoza pomaga uczestnikom procesu:

- uzyskać uzgodnione, pełniejsze zrozumienie wyzwań dotyczących możliwości rewitalizacji i rozwoju zasobów społecznych, gospodarczych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych i środowiskowych na trzech poziomach (indywidualnym, organizacyjnym i instytucjonalnym)
- uzgodnić opinie na temat wybranych możliwości rozwoju zasobów lokalnych
- zidentyfikować czynniki, które mogą ułatwiać lub hamować wprowadzenie zmiany.

Kolejne kroki w partycypacyjnej ocenie zasobów

Diagnoza może być przeprowadzona przy użyciu kilku rozwiązań organizacyjnych, obejmujących formę pisemną, wywiady, pracę w małych grupach i/lub warsztat. W przypadku warsztatu, który jest najbardziej rekomendowaną formą, facylitator (moderator) poprowadzi sesję pomagając grupie w uzyskaniu obrazu bieżącej realizacji GPR w zakresie dostępności zasobów, umiejętności i kompetencji współpracowników, partnerów we wspólnych przedsięwzięciach, przeglądu wybranych dokumentów strategicznych takich jak, misja, wizja, cele, wyzwania, przeglądu praktyk zarządzania, trwających i utrwalonych procesów i powstawania produktów/usług lub – jeśli ocena ma dotyczyć węższego zakresu – tylko wybranych z punktu widzenia diagnozy obszarów krytycznych w realizacji GPR. Partycypacyjny model autooceny w zamierzeniu ma doprowadzić do stworzenia wewnętrznej perspektywy w przeglądzie wybranych aspektów realizacji GPR i poszczególnych projektów. Poniższy schemat przedstawia w skrócie kolejne kroki zastosowania autooceny zasobów lokalnych.

Wykres 14 Sekwencyjna ocena zasobów

Źródło: opracowanie własne

Facylitator pomaga grupie (zespółowi projektowemu) w zaplanowaniu procesu diagnozy. Dotyczy to doboru uczestników procesu oraz wybranych obszarów realizacji GPR.

Warunkiem uzyskania lepszego wglądu, zrozumienia obecnego i potencjalnego stanu rozwoju zasobów jest udział w warsztacie przedstawicieli różnych wydziałów urzędu gminy, włączając szczebel zarządzania, radnych oraz przedstawicieli interesariuszy.

Ocena zasobów- matryca. Matryca autooceny jest zaprojektowana tak, by kierować uwagę uczestników - na późniejszym etapie dyskusję - na temat oceny i kluczowych wyzwań związanych z możliwościami rozwojowymi zasobów lokalnych. Matryca (*Capacity Assessment Grid* (CAG) oparta jest na opisowej czterostopniowej skali, i co warto podkreślić, jest bardziej opisowym narzędziem niż ocenającym. Zawiera w wyjściowej wersji opis trzech obszarów: (1) zasobów, (2) organizacji i zarządzania, (3) relacji z otoczeniem (enabling environment).

Po przeprowadzaniu autooceny powołany zespół z pomocą facylitatora dokona podsumowania i zinterpretowania uzyskanych rezultatów oceny, co zostanie przedstawione w raporcie.

Rezultaty organizacyjnej autooceny mogą być użyte do zidentyfikowania potrzeby wzmocnienia i pracy nad określonym komponentem czy obszarem GPR. Rezultaty mogą być porangowane w celu ustalenia priorytetów w stosunku do potrzeb oraz w stosunku do realnych możliwości zespołu w odniesieniu do czasu, jakim mogą dysponować, by wprowadzić i zrealizować plan działania. Plan działania umożliwi uczestnikom ustalenie scenariusza działań w odniesieniu do słabych i mocnych stron, które uznano za priorytetowe.

Rezultaty. Rezultaty autooceny pomogą przedstawicielom interesariuszy pogłębić stan wiedzy na temat obecnych i potencjalnych możliwości rozwoju zasobów lokalnych na różnych poziomach (indywidualnym, organizacyjnym i instytucjonalnym), pomogą także śledzić wzrost możliwości rozwojowych na przestrzeni czasu. Ocena jest zaprojektowana tak, by pomóc przedstawicielom interesariuszy:

- w analizie sekwencji głównych funkcji (analiza potrzeb, przygotowanie projektu, wdrożenie projektu, monitorowanie i ewaluacja oraz *follow-up*)
- lepiej zrozumieć silne i słabe strony zarządzania projektami
- ocenić możliwości adaptacyjne w ramach realizowanych projektów
- ocenić efektywność wykorzystania zasobów
- lepiej zrozumieć, w jakim stopniu zespół projektowy (zespół ds. realizacji GPR) jest zdolny do wprowadzenia zmian organizacyjnych i operacyjnych
- poznać, w jakim stopniu zespół jest zdolny promować uczenie się i zmianę,
- poznać, w jaki sposób relacje władzy mają wpływ na możliwości rozwojowe
- lepiej zrozumieć, jak wzmocnić relacje pomiędzy instytucjonalnymi aktorami poprzez networking, partnerstwo, facylitację tworzenia bardziej sprzyjającego rozwojowi zasobów lokalnych otoczenia
- lepiej poznać indywidualne potrzeby wzrostu kompetencji zaangażowanych interesariuszy i współpracowników.

Dostrzeżenie możliwości rozwojowych w wyniku procesu, rezultaty dyskusji na temat obecnego etapu rozwoju w odniesieniu do przyjętych wskaźników, jak również przyszły kierunek rozwoju (wzrostu efektywności, poziomu i zakresu usług i produkcji) będą wyartykułowane w planie działania. Organizacyjna refleksja nad wybranymi komponentami na indywidualnym i organizacyjnym poziomie i co najważniejsze – **klarowne kierunki w podejmowaniu działań nastawionych na zmianę, są produktami dobrze zaplanowanej partycypacyjnej autooceny GPR.**

4.2.4 AKTUALIZACJA GPR

Rekomendowane postępowanie to aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji przeprowadzana co dwa lata i/lub jeśli będzie taka potrzeba częściej w związku z tokiem konkursów w ramach RPO WM i w ramach innych funduszy oraz dostępnością środków z budżetu gminy w kolejnych latach, a także z powodu korekty granic obszarów rewitalizacji w związku z zapisami w mpzp i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Aktualizację GPR będzie dokonywał Wykonawca wyłoniony w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Prace nad aktualizacją GPR będą poprzedzone analizami dostępnych danych i zebraniem opinii mieszkańców gminy Brudzeń Duży, a zwłaszcza wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji na temat

skali pozytywnych zmian, istniejących problemów społecznych, deficytów i zadowolenia z podjętych działań w sferze eliminowania barier społecznych, problemów i zapobieganiu występowania zjawisk negatywnych. Następnie na warsztatach z przedstawicielami interesariuszy, na podstawie zebranych materiałów i wyników monitoringu GPR, zostaną opracowane poszczególne elementy GPR, które wymagają aktualizacji oraz dokonana zostanie weryfikacja i hierarchizacja poszczególnych celów i zadań realizacyjnych. Brane będą pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego, np. nowe uregulowania prawne, społeczno-ekonomiczne, czy nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego też przy wyborze zadań do realizacji na kolejne lata, osoby współpracujące powinny uwzględniać nie tylko istniejące zapisy w Gminnym Programie Rewitalizacji, ale także nowe, nie ujęte w nim projekty i działania.

System ewaluacji procesu rewitalizacji musi rzetelnie oceniać powodzenie w osiągnięciu założonych celów. Przygotowana diagnoza w ramach opracowywania GRP będzie materiałem referencyjnym, z którym poza wskaźnikami w opisie projektów będzie oceniany postęp w drodze do osiągnięcia celów.

BIBLIOGRAFIA

Anderson R., Carter I. (1984) *Human Behavior in the Social Environment. A Social System Approach*. Aldine. New York.

Babbie E. (2003) *Badania społeczne w praktyce*. Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa.

Brzeziński J. (2015, 1996) *Metodologia badań psychologicznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa

Czapiński J., Panek T., (eds) (2015, 2013, 2011, 2008), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków*. Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego.

Czapiński J., (2004) *Quo vadis homo?* str. 356 -365 [w:] M. Marody (red.), *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa

Czyżewska A. (2012) *Jak planować proces rewitalizacji społeczno-gospodarczej przestrzeni miejskiej?* Forum Rewitalizacji. Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia. Warszawa.

Czyżewska, A. (2001) *Jak zwiększać udział społeczności lokalnej w zarządzaniu zmianami? Jak to robią w Sopotcie?* [w:] M. Warowicki, Woźniak Z. (red), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy*, Municipium, Warszawa 2001.

ECDPM (European Centre for Development Policy Management) (2009), *Capacity Change and Performance. Capacity development: between planned interventions and emergent processes Implications for development cooperation. Policy Management Brief, No.22. March 2009.*

ECDPM (European Centre for Development Policy Management) (2008), *Capacity Change and Performance: Insights and Implications for Development Cooperation, Policy Management Brief, No. 21, December 2008;*

EC (European Commission) (2009), *Toolkit for Capacity Development, Tools and Methods Series, Reference Document No. 6, EC, Brussels*

Horton D. (2011) *Evaluating capacity development. In Voices of capacity development. Capacity. Issue 43 Sep. 2011 UNDP\SNV\ECDPM*

Evaluation Methodology & Baseline Study of European Commission, Particip-ADE-DRN-DIE-ECDPM-ODI, and Particip GmbH, leading company (2012).

Fisher F. (2001) *Building Bridges Between Citizens and Local Governments. Through Participatory Planning*. LGI, UNCHS (Habitat), FDPL Nairobi, Kenia.

Fiszer J. (2001) *Budowa więzi społecznej w ramach programu rewitalizacji centrum małego miasta*. [w:] M. Warowicki, Z. Woźniak (red), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy*, Municipium, Warszawa 2001.

Glaser R (1991) *The Force Field Problem Solving Model. Phases of Integrated Problem Solving*. Organization Design and Development, Inc. West Chester, USA.

- Gliński P. (2001) Dziesięć lat współpracy sektora publicznego i obywatelskiego: stan posiadania. [w:] M. Warowicki, Z. Woźniak (red), Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy, Municipium, Warszawa 2001.
- Gliński P., Gąsior-Niemiec A.(2007) Europeization of civil society in Poland. Review of Sociology and Politics, Vol 14, No1 (pages29-49) Zagreb.
- Gliński, P. (2004). Przemiany sektora obywatelskiego po roku 2000 – analiza porównawcza wybranych wyników badań empirycznych. In: P. Gliński, B. Lewenstein, A. Siciński (eds.), Samoorganizacja społeczeństwa polskiego: III sektor i wspólnoty lokalne w jednoczącej się Europie (pp. 57-79). Warszawa: IFIS PAN.
- Goodland R. (1994), Environmental Sustainability and the Power Sector. Impact Assessment vol 12 pp. 275-299;
- Gorzela G.(red) (2007) Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG-u. Wydawnictwo naukowe Scholar. Warszawa
- Gorzela G (2001). Zewnętrzna interwencja jako czynnik rozwoju lokalnego na przykładzie programu Inicjatyw Lokalnych [w:] M. Warowicki, Woźniak Z.(red), Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy,, Municipium, Warszawa 2001
- Guć M. (2001) Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi jako szansa rozwoju społeczności lokalnej. [w:] M. Warowicki, Woźniak Z.(red), Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy,, Municipium, Warszawa 2001.
- Grindle, M.S. and Hildebrand, M.E.,(1995) Building Sustainable Capacity in the public sector: what can be done? Journal of Public Administration and Development, Vol 15, 1995.
- Halamska, M., Mchalska S., Śpiewak R.(2016) Studia nad strukturą społeczną wiejskiej Polski. Tom 1. IRWIR PAN. Warszawa
- Handbook on Monitoring and Evaluation for Results.(2002) UNDP Evaluation Office, New York, USA
- Harrison M.(1986) Diagnosing Organizations. Methods, Models, and Processes. Applied Social Research Methods Series. Vol. 8. Sage Publications. Londyn.
- Harre R., Secord P.(1972) The explanation of social behavior. Oxford, Blacwell.
- .
- Horton D(2011) Evaluating capacity development. In Voices of capacity development. Capacity. Issue 43 Sep. 2011 UNDP\SNV\ECDPM.
- Kazimierzczak T.(red)(2014) Organizowanie społeczności lokalnej: aplikacje, wdrażanie, przyszłość. Prace Laboratorium Innowacji Społecznej. Instytut Spraw Publicznych. Warszawa
- Kazimierzczak T.(red)(2008) W poszukiwaniu strategii pobudzania oddolnego rozwoju społeczności wiejskich. Instytut Spraw Publicznych. Warszawa
- Kazimierzczak T., Hernik K. (red)(2008) Społeczność lokalna w działaniu. Kapitał społeczny. Potencjał społeczny. Lokalne governance. Instytut Spraw Publicznych. Warszawa

Kretzmann J., McKnight J. (1993) *Building Communities from the Inside Out. A Path Toward Finding and Mobilizing a Community's Assets*. Center for Urban Affairs and Policy Research Neighborhood Innovations Network, Northwestern University, Evanston, USA.

Lewenstein B., Thesis M.(2008) *Kapitał społeczny, lokalne społeczeństwo obywatelskie, aktywizacja; zachodnie koncepcje, polskie doświadczenia* [w] A. Kościański, W. Misztal (red) *Społeczeństwo obywatelskie. Między ideą a praktyką*. Wyd. IFIS PAN Warszawa

Lewenstein, B., Palska, H. (2004). *Organizacje pozarządowe na scenie publicznej Polski okresu transformacji: dynamika rozwojowa i relacje z władzą – analiza badań jakościowych*. In: P. Gliński, B. Lewenstein, A. Siciński (eds.), *Samoorganizacja społeczeństwa polskiego: III sektor i wspólnoty lokalne w jednoczącej się Europie* (pp. 80-106). Warszawa: IFIS PAN.

Lewenstein B. (2001) *Obywatelskie strategie i modele wprowadzania zmiany społecznej w miejskich społecznościach lokalnych – doświadczenia amerykańskie*. [w:] M. Warowicki, Woźniak Z.(red), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy*, Municipium, Warszawa 2001.

Lewicka M.(2012). *Psychologia miejsca*. Warszawa. Wydawnictwo Scholar.

Lewicka, M. (2004). *Ewaluatywna mapa Warszawy: Warszawa na tle innych miast*. w: J. Grzelak, T. Zarycki (red.), *Społeczna mapa Warszawy. Interdyscyplinarne studium metropolii warszawskiej* (s. 316–336). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Makowski G.(2010) *Civil society in Poland – challenges and prospects in: Kucharczyk J., Zbieranek J. Democracy in Poland 1989–2009 Challenges for the future* p 115-129. Institute of Public Affairs Law and Democratic Institutions Programme. Warsaw

E. Mooi, M. Sarsted,(2011) *A Concise Guide to Market Research. The Process, Data, and Methods Using IBM SPSS Statistics*, Springer, Berlin.

Mondini G., Vale Marco (2007) *Environmental Assessment within EU*[w] Deakin M., Mitchell G., Nijakamp P., Vreeker R., (red) *Sustainable Urban Development. Vol.2. The Environmental Assessment Methods*. Routledge, London, New York

Morgan P., (2006) *The concept of capacity*. ECDPM (European Centre for Development Policy Management).

Neuman L. (2006) *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson International Edition. Boston USA

Nachmias Ch., Nachmias D.(1992) *Research Methods in the Social Sciences*.St. Martin's Press. London.

Olejniczak K., Kozak M., Bienias S.(2011). *Evaluating the effects of regional interventions. A look beyond current Structural Fund's practice*. Ministerstwo Rozwoju, Warszawa

OECD(2010) *Trends in Urbanisation and Urban Policies in OECD Countries: What Lessons for China?*. OECD, Paris.

OECD (2006) *The Challenge of Capacity Development: Working Towards Good Practice, DAC Guidelines and Reference Series*, OECD, Paris.

OECD (2009), Exploring Capacity Issues 'On the Road to Seoul': Quality Training for Capacity Development, Discussion Note – August 2009, OECD, Paris.

Otoo, S., N. Agapitova and J. Behrens (2009), The Capacity Development Results Framework: A strategic and results-oriented approach to learning for capacity development. World Bank Institute.

Pearson, J (2011), Training and Beyond: Seeking Better Practices for Capacity Development. OECD. Learning Network on Capacity Development.

Praktyczny komentarz do ustawy o rewitalizacji (2016). Departament Polityki Przestrzennej Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa. Warszawa.

Procedura oceny programów rewitalizacji w Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów w Gminie Brudzeń Duży

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży

Szarfenberg R.(2013) Nierówności społeczne. Uniwersytet Warszawski Instytut Polityki Społecznej Pracownia Pomocy i Integracji Społecznej

Trutkowski C., Mandes S.(2005) Kapitał społeczny w małych miastach. Wydawnictwo Naukowe Scholar. Warszawa.

Ubels, J., Acquaye-Baddoo, N., Fowler A. (eds) (2010) Capacity Development in Practice, London: Earthscan Ltd., Dunstan House.

UNDP, (2010), *Defining and Measuring Capacity Development Results*

UNDP, (2009), Lessons Learned on Capacity Assessment. UNDP Capacity Development Group, New York

Ustawa o Rewitalizacji z dnia 9.10.2015, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Poz. 1777.

Warowicki M.(2013), Polish CSOs Transition and State; Technical Assistance for Civic Society Organisation (TACSO); SIPU/FSLD; www.tacso.org; <http://www.frdl.org.pl/index.php/comments-127/items/polish-csos-transition-and-state.html>

Warowicki M.(2013) *Baseline study and project evaluation: Empowering marginalised girls in Faryab province of Afghanistan*, na zlecenie ACTED- Francja, finansowanego z funduszy DIFID

Warowicki M. (2012) *Capacity Self-Assessment Methodology for Training Institutions. Reading the Organization*. UN-HABITAT, Nairobi

Warowicki M., Chojnowska-Ochnik N., Polakowski D., Rogala P., Tomczek A (2010) Zbieranie danych o sytuacji społecznej. [w:] N.Chojnowska-Ochnik, E. Singer (red) Metodologia wspierania rozwoju społecznego gminy przez partycypację. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Warszawa. MPiPS.

Warowicki M. (2008) *Social Integration for Social Inclusion at the Local Level* [w:] XXI Annual Conference of ENTO for dynamic local and regional public polices. Training for Innovation, Innovation in Training. Desenzano del Garda, Italy, 2-3 October. The Conference Papers.

Warowicki M., Z Woźniak Z. (red) (2001), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej*, Warszawa, Municipium

Warowicki M. (2000) *Od komunikacji do współpracy*. [w:] M. Warowicki, Woźniak Z.(red), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy*, Municipium, Warszawa

Warowicki M. (1999) *Partycypacja społeczna – test na samorządność*. Wkładka nr 8. Wspólnota.

Warowicki, M (1985), *Metodologiczne i teoretyczne uwarunkowania faktów empirycznych w psychologii społecznej* [w:] E. Paszkiewicz; T. Szustrowa (red),. *Metody badań psychologicznych*. Seria III, vol 4, Warszawa, PWN.

Wieczorkowska G., Wierzbiński J.(2013) *Statystyka od teorii do praktyki*. Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Woźniak Zbigniew (2001) *Organizacje pozarządowe w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego* [w:] M. Warowicki, Z. Woźniak (red), *Aktywność obywatelska w rozwoju społeczności lokalnej – od komunikacji do współpracy*, Municipium, Warszawa.

INFORMACJA O WYKONAWCACH GPR DLA GMINY BRUDZEŃ DUŻY

IWONA WIERZBICKA - architektka i urbanistka, specjalistka w dziedzinie planowania przestrzennego, była architekt miasta Płocka (przez 12 lat). Ukończyła studia na Wydziale Architektury i Urbanistyki Politechniki Gdańskiej oraz studia podyplomowe na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W ramach programu USAID odbyła staż w Stanach Zjednoczonych (1997). Była kierowniczką budowy Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, pracowała w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Płocku. Pełniła funkcję naczelniczki Wydziału Architektury i Urbanistyki w Urzędzie Miejskim w Sierpcu oraz dyrektorki Wydziału Strategii Urbanistyki i Katastru w Urzędzie Miasta Płocka. W latach 2011 - 2012 pełniła funkcję prezesa Agencji Rewitalizacji Starówki Sp. z o.o. Jest właścicielką Instytutu Planowania Miejskiego. Pomysłodawczyni wielu realizowanych w Płocku projektów unijnych, w tym "Tumska salonem miasta". Jest laureatką nagrody wojewody gdańskiego (1984). Zaangażowana w działalność społeczną (Towarzystwo Naukowe Płockie, Stowarzyszenie Przyjaciół Muzeum Mazowieckiego). Brała udział w przygotowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Płocka oraz Strategii Rozwoju Płocka.

MIROSLAW WAROWICKI – dr nauk społecznych (psychologia społeczna), posiada wieloletnie doświadczenie w realizacji projektów badawczych, wdrożeniowych i ewaluacyjnych dla sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych w Polsce i za granicą (kraje bałkańskie, CEE, Euro-Azja, Afryka). Ekspert w Departamencie Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Rozwoju; członek zespołu ekspertów w programie Odpowiedzialne Państwo, Fundacja im Stefana Batorego; członek z ramienia FRDL Zarządu Europejskiego Stowarzyszenia Organizacji Szkoleniowych dla Władz Lokalnych i Regionalnych (*European Network of Training Organizations for Local and Regional Authorities*, ENTO) przy Radzie Europy w Strasburgu (2004-2010); członek Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego oraz Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Ponad 20-letnie doświadczenie w przygotowaniu i realizacji programów/projektów finansowanych ze środków Banku Światowego DFID, MSZ, MPiPS, MR, UE, UNHABITAT, UNDP, USAID, polegające na pełnieniu kluczowych stanowisk w zespołach realizacyjnych. Uczestniczy w procesie przygotowania programów rewitalizacji w trybie ustawowym i zgodnie z wytycznymi w gminach woj. mazowieckiego lubelskiego i dolnośląskiego. Przeprowadził ewaluację projektów/strategii i/lub świadczył usługi doradcze w zakresie ewaluacji i monitoringu oraz badań społecznych w Afganistanie, Albanii, Kazachstanie, Kirgistanie, Kenii, Kosowie, Turcji i Polsce. Brał udział w planowaniu i/lub budowaniu strategii rozwoju, strategii rozwiązywania problemów społecznych, ewaluacji strategii na poziomie gminy, powiatu, regionu; liczba strategii –30. Zrejstrowany jako ekspert na portalu:

<https://ec.europa.eu/research/participants/experts> między innymi do programu Horizon 2020 oraz w bazie ekspertów Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

ZAŁĄCZNIKI

1. Załącznik graficzny - Brudzeń Duży – podstawowe kierunki zmian funkcjonalno – przestrzennych
2. Informacja podsumowująca przebieg konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.
3. Podsumowanie badań ankietowych dotyczących przeprowadzonych konsultacji projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.